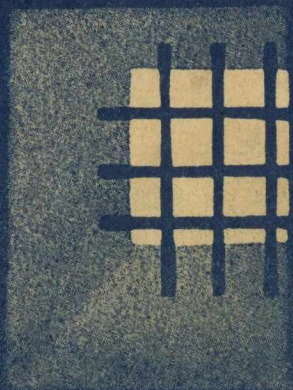

FARKAS ZOLTÁN

FOGLYOK
ANGYALA

FOGLYOK ANGYALA

(KÉPEK WREDE MATILD ÉLETÉBŐL)

NÉMET ÉS FINN FORRÁSOK NYOMÁN ÍRTA:

FARKAS ZOLTÁN

MÁSODIK KIADÁS

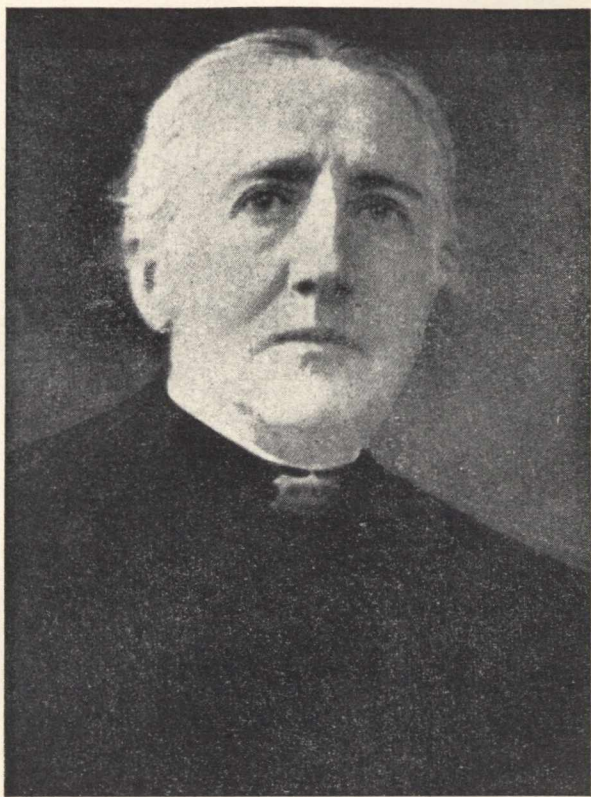
BUDAPEST, 1944.

A borítólapot rajzolta:

FEKETE GÉZA.

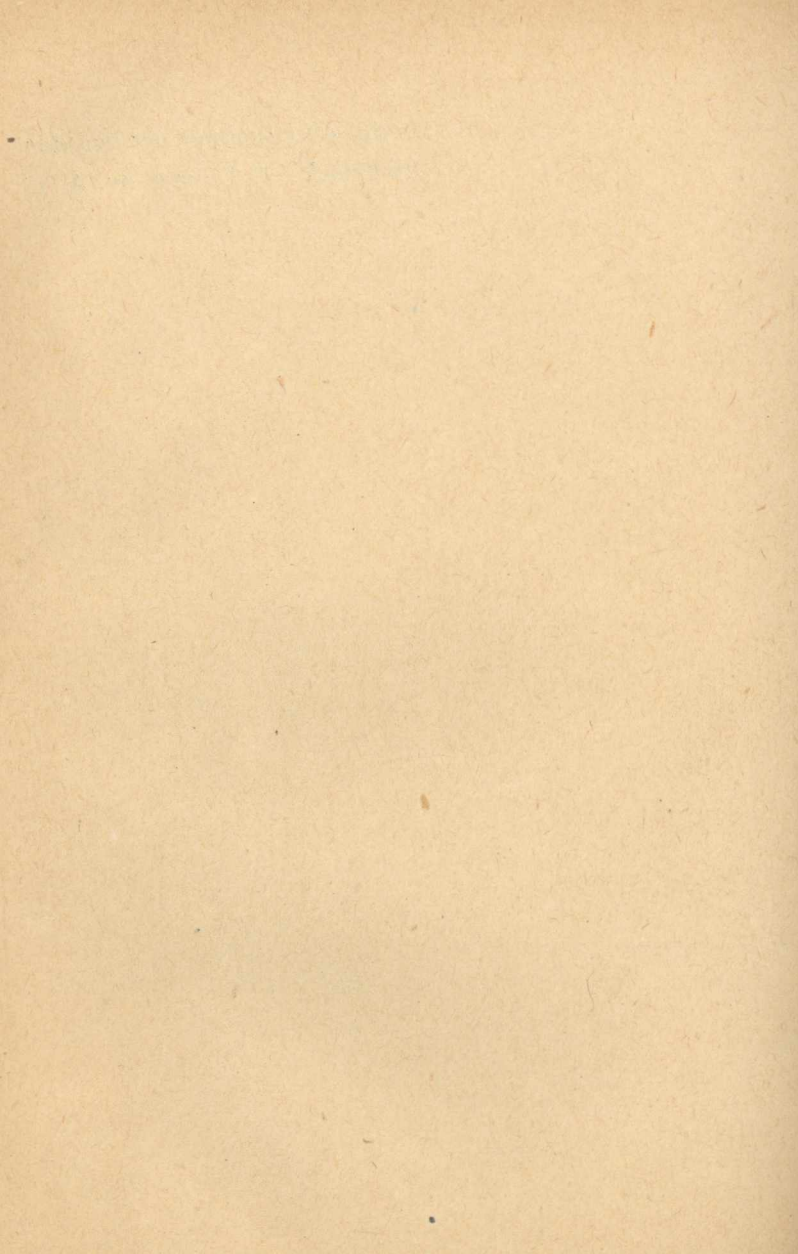
Felelős kiadó: Farkas Zoltán.

Sylvester Rt., Budapest. — Felelős vezető: Schlitt Henrik.

Wrede Matild

„...*hogy a foglyoknak szabadulást
hirdessek...*“ Lukács ev. 4: 18.

TARTALOMJEGYZÉK:

	Oldal
Angyal — vagy újjászületett ember? — — — —	7
A „Zöld lovag“ legendája — — — — —	17
Új rügy az ősi fán — — — — —	17
A királynő megtalálja birodalmát — — — — —	26
Erősebbel az erős palotájában — — — — —	35
Egy korty ital — — — — —	39
Mentés a poklból — — — — —	44
Az igazi szeretet mértékszámai — — — — —	50
Foglyok angyala, Isten veled! — — — — —	54
Toivola — — — — —	58
A szentpétervári kongresszus — — — — —	66
Utazás Angliába — — — — —	73
Koponen — — — — —	75
Örömök és csalódások — — — — —	84
Haapoja Matti — — — — —	103
A Bobrikoff-vitézek — — — — —	115
Észak pusztaságain — — — — —	123
A legáldottabb karácsonyeste — — — — —	136
Bibliaóra a padláson — — — — —	145
Kapu zárul — kapu tárul — — — — —	150
Piros virág, fehér virág — — — — —	162

Angyal — vagy újjászületett ember?

Foglyok angyala! Ezt a gyönyörű jelzöt legelőször egy áldott emlékezetű angol asszony, *Fry Erzsébet* alakja köré szötte oda az élet elesettjeinek, a bűn sebesültjeinek, a társadalom szemétdombjára hullottaknak, a *raboknak* szíve hálája. De nem kevesebb joggal ragyog szelíd dícsfényként a finn *Wrede Matild bárónő* szöke feje körül sem. Mindketten csodálatos látomást, nehéz, de annál felségesebb küldetést nyertek Krisztus követésében.

Olvastam valahol egy délafrikai város hatalmas szemétdombjáról, amelyben egy nap gyöngyszemnyi nyersgyémántot találtak. Mikor ennek híre futott, néhány szegény ember jogot szerzett és nekiállt, hogy átkutassa az egész szeméttelést. Józan eszük után indulva azt mondták, az a gyémántdarabka nem kerülhetett a szeméttelbe másképp, minthogy valami különös nevű afrikai madár, amelynek a mi szarkánkéhoz hasonló a természete, szedte össze a gyémántbányák tájékán és hullatta oda játszóadás, kergetődzés közben. S akkor találhatnak ott többet is. És vissza nem riadva szennytól, büztől, rothadástól, tíz ujjukkal morzsolgatták át az egész szemétdombot. Találtak is gyémántot egész zacskóra valót...

Valami ilyen küldetést nyert a finn *Wrede Matild bárónő* az élet szemétdombjára, a börtönökre vonatkozólag. Drága gyémántértékeket, emberszem soha nem látta szent jószágot, szépséget, tisztaságot, torzovává nyomorodott Istenképmásokat temet ott el a világ piszka, szemete. Érdemes lenyúlni értük, érdemes belevájni könyékig, érdemes feláldozni miattuk az élet minden kényelmét, pompáját, ka-

cagva záporozó napfényét és éjjel-nappal, hőben és fagyban kaparni, kaparni a szemétdombot. Az ős bányaszenevédeley kapta el Matildot, mikor már megtalálta az első nyersgyémántot, s attól kezdve sem halál, sem élet, sem anygálok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység, sem más teremtmény nem szakíthatta el munkája szerelmétől, melyet kapott a mi Urunk Jézus Krisztus által...

Börtön lett az élete, börtön a halála, börtön az otthona, börtön a családja. A rabokat „gyermekeinek“ és „barátainak“ nevezte s nincs az a gyermeke szerelmében felolvadó anyaszív, amely gyöngédebb szeretettel, finomabb tapintattal s mindent feláldozóbb gondoskodással tudná körülvenni gyermekét, mint ahogy ő a maga finn-gránitból szakadt, drabális és darabos, zord északi tuskóit.

Finom tapintata odáig ment, hogy évezredes főnemesi családfával, legtekintélyesebb arisztokrata rokonsággal és hatalmas vagyonnal a háta mögött rabkoszton élt, darócba öltözött és fűtetlen szobában didergett egy életen keresztül, nehogy a rabok közül bármelyik is azzal intézhesse el bizonyoságtételét: „Könnyű magának jóllakott gyomorral, finom ruhákban s a fűtött szoba kellemes levegőjében jó-ságról, szépségről, tisztaságról ábrándozni, de próbálná meg ezt úgy, ahogy nekünk muszáj!“

Gyöngédsége túlszárnyalt minden édesanyát. Nem félt letérdelni a félig szétrothadt testű, bűzös nemibeteg szalmazsákja mellé, akinek cellájába a fegyőrök már be se mertek lépni az undor és fertőzési félelem miatt s koronás, monogramos selyembatiszt zsebkendőjével törölgetni róla a halálverítéket. Nem sajnált törekeny egészségével heteken és hónapokon át kocsin rázkódni, erdőkön, pusztaságokon, mocsarakon és vad hegyeken keresztül, csak hogy egy töpörödött, öreg édesanyának ragyogást derítsen arcára, mosolyt lopjon beesett szájára, örömcillagot gyűjtsön borús szemében a fiáról hozott jó üzenettel.

Önfeláldozása, mint valami mohó polip, magánéletének minden területét kiszipolyozza. Nemcsak azt a hatalmas főúri vagyonrészt áldozza „barátaira“, amelyet Finnország egyik legrégebbi és legnagyobb családjának örökségéből kapott, de egészségét, idejét, szórakozását, mindenét. Képes volt megválni szívéhez nőtt gyermekkori emlékektől,

szinte élettársnak számító állatoktól, csakhogy az árán valamelyik szabadult rab „barátjának“ váltson hajójegyet Amerikába, vásároljon egy kis tanyát valahol fenn északon, ahol új életet kezdhet, vagy elbújva az egész világ szeme elől, dolgozgathat. 1928 karácsony hajnalán úgy hal meg szegényen, mint a templom egere, de szerteszét Finnországban ezerszámra élnek emberek, akik életük legnagyobb kincsét, boldogságukat és boldogulásukat, új életüket és legmélyebb értelemben vett „szabadságukat“ neki köszönhették.

Életrajzi adatai nagyon egyszerűek. Előkelő családban születik, élete édesanyjába kerül. Édesapja, *báró Wrede Károly Gusztáv*, a Vasa tartomány kormányzója. Külsőleg öröklő Matild a Wredék jellegzetességeit, a női arcba talán kissé túl is méretezett, nemes vágású arisztokrata orrt, amelyet Wrede-szokás szerint kissé „magasan hordott“, erőteljes arcvonásokat, égszínkék szemet és csodaszőke északi hajfürtöket. Belsőleg pedig benne csapódik le a jóságos, derék Wrede-nemzetség jellemkincseinek évezredes „hője-hava“. Férfias önállóság, bátorság, keménység, kitartás és *szótartás* párosul a legnemesebb és leggyöngédebb női jellemvonásokkal, a mélységes együttérző szeretettel, gondoskodó jósággal és a határtalan, nyílt *bizalommal*. Ehhez jön még az a legszélesebb szociális igazságérzet és gyermekien egyszerű, természetes istenhit és mindent megértünk, amit e jellemprizma nélkül csodálatosnak és hihetetlennek tartanánk az életében.

Már hétéves korában elébe áll a mélységesen komoly s mégis örökvidám gyermeknek jövő élethivatása. Tanítónője lakásának ablakába könyököl ki egy nap, s íme, az utca másik oldalán, a kovácsműhely előtt, borzalmas látvány dermeszti meg forró gyermekszívecskéjét. Egy ember lábára, akinek kezéről-derekáról láncok lógnak s aki mögött szuronyos katonaféle áll közönyös arccal, izzó-tüzesen kalapál rá a kovács valami ormóttan vasgyűrűt. Az ember arca állativá torzul, érthetetlen szitkokat hörög s az égett hús szaga a kisleány orrát facsarja. Tanítónője mögéje lép s ijedt sikoltással rántja el az ablaktól: „Jaj, kisleányom, gyere innét! Ez nem neked való látvány?“ „Miért? — néz végig rajta a kisleány nagy-

komolyan: — *Ha annak az embernek erejének kell lenni az elviseléshez, nekem is kell erőmnek lenni a végignézéshez*”.

Tizennyolc éves korában elromlik a zár hófehér leányszobáján s ez tár ajtót előtte a börtönök felé. Megteszi ugyanis azt az akkoriban fölöttébb hihetetlen dolgot, hogy bárókisasszony létére szóba elegyedik a zár javítására oda-kísért rabbal. Egy ú. n. evangelizátor, hitébresztő prédikátor hatása alatt éppen az időben telt meg a szíve Krisztus iránti szerelemmel s erről kezd beszélni a rabnak, meg a büntől való teljes szabadulásról, új életről. A rab azt mondja neki: „A kisasszonynak be kellene jönni oda mi-hozzánk. Ott volna ám csak nagy szükség az ilyen beszédekre!” S Matild megígéri, hogy oda is bemegy majd egyszer. S *ez az ígélet* lett a hegygerincről elindított kődarab, amely mindig tovább gördül, lavinává növekszik és lassan-lassan mindent felvesz magába s csak ott áll meg annál a nyitott sírnál, amelybe 1928 karácsony harmadnapján Wrede Matild koporsója aláereszkedett. Ez az ő életrajza. Egy forró, Krisztus iránti szerelemmel teli szív, amely az emberi élet legnagyobb magasságából gördül lefelé az emberi élet legmélyebb mélységei, börtönök, nyomortanyák, büntől mocskolt, szétdúlt életszemétdombok felé és felvesz magába mindent, ami útjába kerül, megtisztít, meggyógyít, előhoz mindent, ami jó, szép és igazán emberi, meg-gazdagít külsőleg-belsőleg mindent és mindenkit, aki sze-gény, nyomorult, elhagyott és árva, míg ő maga külsőleg földhöz ragadt szegényen, de belsőleg a szétosztogatott sze-retet arányában a világ leghatalmasabb „mennyei kincsé-nek” birtokában vissza nem tér oda, ahonnan vétetett, az erdős, tavas, gránitsziklás, drága finn földbe.

Karácsonyi történet, karácsonyi élet...

Innét messziről, térnek és időnek távolából valóban úgy látjuk, mintha *angyal szállott volna* finn földön börtönről-börtönre, celláról-cellára. Hajlandók vagyunk történetét a legendák jótékony kódébe burkolni s a dicsfény ragyogó aranyával bevonni, hogy mondhassuk: *angyal szállott*, Isten különös ajándéka, hozzá mi nem mérhetjük magunkat, nyomába mi nem léphetünk, eszményünknek őt nem választhatjuk...

Wrede Matild azonban minden ízével, minden porcikájával tiltakoznék az ilyen elködösítés és dicsfénybe öltöz-

tetés ellen. *Angyal* volt ő, amennyiben minden angyal gondolkodás, habozás és alkudozás nélkül követi Ura parancsait s viszi Isten üzenetét oda, ahova küldték. S ilyen értelemben angyal lehet bármelyikünk, akinek szívével, életével, akaratával és minden testi-lelki javaival úgy rendelkezhet, olyan feltétlen kiszolgáltatottsággal, mint az övével. De *ember* volt ő, minden atomjával földben gyökeredző, igazi ember, súlyos, kemény harcai voltak önmagával, világgal, más emberekkel, földhözragadtságunk ezernyi indájával, hogy ebbe a sötét kuszaságba, reménytelen szürke félhomályba mégis csak betörhessen egy kis égi fény, egy kis mennyei levegő, egy csipetnyi ízelítő a megváltás boldogságából.

S ez az emberi oldala áll közel hozzánk, ezt próbáljuk meg pár durva vonással felvázolni.

Ha az „angyal“ arcképe mögött az *ember* arcát keressük, közelebb kell mennünk a képhez. Minden ember jellemrajza olyan, mint az *olajfestmény*. Messziről harmónikus, hibátlan szépséget mutat. Színek és vonalak úgy olvadnak egybe, hogy gondolat, élet és lélek sugárzik belőlük. De ha közelebb megyünk, mindinkább elválnak a színek, törnek a vonalak, kiütköznek az érdes festékesomók s lélekharmónia helyett zavaros festékkakofonia fogad. Túl közelről tehát nem szabad szemlélni egyetlen egy életet sem. De ne maradjunk az „angyallá“ desztilláló távolságban sem, hanem keressük meg a kettő között azt a pontot, ahol húsból-vérből való, de újjászületett, Lélekkel telített *embert* kapunk.

Wrede Matildnál nehéz volt ezt a pontot eltalálni. Jellemző bizonyítéka ennek az is, milyen nehéz volt jó arcképet *festeni* róla. A finnek híres festője, *Järnefelt* kapott egyszer megbízatást, hogy örökítse meg Wrede Matild arcát a helsinki Nemzeti Múzeum számára. Az általában könnyedén dolgozó festő sokat kínlódott ezzel a képpel s végül se tudott zöldágra vergődni vele. Egyrészt Matild nem tudott nyugodtan ülni, másrészt *Järnefelt* nem találta a modellt ülőben az *igazi* Wrede Matildot.

Barátja, *Aho Juhani*, a kiváló író segített *Järnefelt*en. Vendégül látta Matildot *Järnefelt*tel egyidőben a birtokán. S ott valósággal csapdát állítottak neki. Egy napos délelőttön lesétált Aho Matilddal a kertbe s ott szembeülve

vele, órák hosszat meséltette fogoly „barátairól“. Két oldalt a bokrok mögé pedig előre elhelyezett két festőállványt s mikor Matild belső hévtől áttüzesedve idézte Aho elé „barátaid“, egyik oldalon Järnefelt, a másikon Aho felesége (szintén kitűnő festőművész) látott munkához s ebédig két elsőrangú képet hoztak tető alá Matildról.

Az *ember-Matildot* kereső jellemrajzíró se tehet mást, minthogy odaállítja Matildot „barátai“ közé s ott igyekszik elcsípni olyan jellemző pillanاتفelvételeket, melyek összeadják számukra a húsból-vérből való, de újjászületett, Lélekkel telített ember-Matildot. Mert a Lelket bizony nem lehet leírni, azt csak átélni, megtapasztalni lehet. S a világot se lehet megmagyarázni, csak — látni. S ahol fény van, ott árnyék is van. De árnyék nélkül nem is tudnánk látni. Az árnyék teszi a dolgokat plasztikussá. Nélküle a fény mindent „elnyelne“ és semmit sem mutatna. Matild jellemének árnyékai is csak plasztikusabbá, élőbbé és elevenebbé teszik alakját. Úgy szokták ezt kifejezni: minden nagy egyéniség jelleme tele van „*ellentmondásokkal*“. Lássunk csak pár ilyen „ellentmondást“!

Halálos komolysága pl. legjellemzőbb vonása Matildnak. Minden szót, minden gondolatot, kérést, óhajt, érzést, az egész életet halálos komolyan vette s mégis akadt, aki „*vidám-szent*“-nek nevezte el. Mert tudott örvendezni minden apróságon, meglátta az élet bájos, mosolygós oldalait s egész szívvel oda adta magát nekik. Sőt a humor iránt is erős érzéssel bírt s a legkétségbeesettebb helyzetekben is tudott hangosan felkacagni, ha valami komikum szikrája pattant elő a gyászos összeütközésekből.

S ugyanígy ellentmondások egész sora jár karöltve egyéb tulajdonságaiban is. A leggyöngédebb finomság mellett ott a legesírósebb gúny. Mélységes alázata fölött magasan hordja fejét elhivatottságának, kiválasztottságának és tehetségének királyi öntudata. Egész lényé a ki egyensúlyozott békesség, szelídség, csend s mégis hajszolja, mint „csontjaiba rekesztett tűz“, valami szenvedélyes nyugtalanság. Ha valahol meghall vagy meglát valamit, amin segíteni kellene, legyen holtfáradt vagy halálos beteg, nem nyugszik, míg meg nem tett minden lehetőt. Aszkétaság határán járó igénytelensége mellett, hisz rabkoszton élt és rabruhában járt, gyermekes örömet és élvezetet szerzett

neki a pompásan terített ünnepi asztal, a hófehér paripaktól vont királyi hintó.

Egészen egyszerű, szürke jelenség, — s a fellépése mégis olyan, mint egy királynőé.

Szóbaáll az utolsó utcagyerekkel, fogadja a legszemtelenebb vörös-suhancot, üldögél rabok mellett a pricesen, minden börtöntölteléknek „barátja“ és bizalmasa, egymásközt nem is emlegetik másként, mint akármelyik szolgálóleányt: „*a Matild*“ — s a vele egyenrangúak mégis mindig arról panaszkodnak, hogy beképzelt, gögös, levegőnek nézi őket. Maga Matild is sajnálkozott ezen jóegypárszor s ezt a „félreértést“ erélyes arcvonásaival, meg Wrede-szokás szerint kissé „magasan hordott“ orrával próbálta magyarázni. De nem ilyen külsőségeken fordult meg a dolog. Matild „*más világban*“ élt, az úgynevezett „jó társaság“ iratlan törvényeit nem sok figyelemre méltatta.

Jeles esete volt például barátnőjénél, Liewen hercegnőnél. Nyári üdülésre utazott hozzá s barátnője meglepetve látta, hogy Matild egész ruhatára ott és otthon összevissza két ruhából áll. Két rabdaróc ruha, ugyanolyan színű, ugyanolyan szabású, csak az egyik már kopottas, viseltes, a másik még újabb. A hercegnő úgy beharangozta érkező barátnőjét ismerősei körében, hogy alig szállt le Matild a hintóról, már ott volt az aranyszegélyes meghívó az egyik nagyhercegnő fogadóestjére. Liewen hercegnő szeretett volna erre az alkalomra megfelelő öltözetről gondoskodni Matild számára s azért bevezetésképpen megkérdezte Matildot, mit gondol, mit vesz fel majd a fogadóestre?

— Mit vennék? A jobbik ruhámat — válaszolta Matild ártatlan csodálkozással.

A börtönök tisztviselőinek is sok kifogása volt Matild személye ellen. Egy börtönlelkész például azon panaszkodott állandóan, hogy Matild őt semmibe sem veszi, lekezeli, — holott Matild abban a meggyőződésben élt, hogy éppen evvel a férfival különösen nyájasan és szeretetreméltóan bánt. Kicsit mosolyognunk kell mindkét nyilatkozaton. Mert a börtönlelkész majdnem vicclapfigurává karikaturásodik a maga szörnyű nagy bánatával, míg Matild egész bizonyosan a tőle telhető legtöbbet nyújtotta figyelmes és barátságos bánásmód tekintetében, s — lám — fogalma se

volt, mily szörnyen édeskevés az egy jólfejtett érzékeny-
ségű középosztálybeli „úriember“ számára.

Őt csak az ő „barátai“ értették és értékelték s azokat
ő is jól értette. Azok eltűrtek tőle mindent s a nagy, nemes
mentő cél érdekében ő is eltűrt tőlük mindent. Furcsábbnál
furcsább esetekről hallunk. Mindenki más jogos sértődött-
séggel, vérző öntudattal távozik a helyszínről s vissza se
néz, amíg „elégtételt“ nem kap. (Amire aztán nyugodtan
várhatott volna az örökkévalóságig.) Ő mosolyogva vissza-
tér s olyan elégtételt kap, amelyet száz börtönigazgató
vagy államügyész ki nem csikart volna egy rabból sem.

Kedves Kakolá-jában (nehéz rabok börtöne Turku
mellett) egy újonnan érkezett, életfogytig ítélt rabot akart
meglátogatni egyszer. A fegyőr óva intette a bemeneteltől.
A rab ingerült, Matild rosszul járhat. Rendszerint az volt
a válasza, ami most is:

— Akkor annál inkább be kell mennem!

A fegyőr megnyitotta előtte az ajtót, Matild barátság-
os köszönéssel, mosolyogva igyekezett befelé. A rab azon-
ban ott állt az ajtó közelében, szó nélkül vállonragadta
Matildot s úgy kipöndörítette a még nyitott cellaajtón,
hogy a folyosó másik falának ütődött. Onnét kiáltott csak
vissza, még szinte röpülés közben:

— Holnap újra eljövök!

A fegyőr fel volt háborodva, „öreg vas“ és sötét kamra
után kiáltott, de Matild semmit se engedélyezett, hanem
másnap — újra bement a rabhoz. S íme, a tegnapi fara-
gatlan gazfickó helyett kedves, udvarias ember fogadja.
Tiszteletteljesen köszön, sőt meghajol Matild előtt és hely-
lyel kínálja az elkészített ormóttan cellai széken, amelyre
gondosan ráterítette tiszta törülközőjét. Aztán első dolga
volt bocsánatot kérni tegnapi viselkedéséért.

— ...mert ez csak próba volt, hogy tényleg igaz-e,
amit az Ön komoly Krisztus-követéséről mondanak? Ha
feljelent és megbüntettet érte, fűtyülök az egész kegyessé-
gére, de így én is szeretném megismerni azt a Krisztust,
akinek ilyen szolgálói vannak...

Nem, nem módszer volt ez nála, valóságos szeretet s
igaz belső tartalom. S a maguk egyszerű, primitív ösztöné-
vel tökéletesen érezték ezt a rabok is. Mert a szeretet olyan
az emberi szívnek, mint az üvegnek a gyémánt. Sok szív

volt vastag üvegből, nem „vágta“ mindjárt Matild szeretete, de valamit kitörölhetetlenül, örökre rá tudott karcolni még ezekre is. Akiket pedig „vághatott“, azok egészen átformálódtak keze alatt.

Leleményes kedvességgel fejezte ki ezt az egyik elítélt. Egy nap arra kérte Matildot, adja kölcsön neki azt az ezüst melltűt, amelyet állandóan ruháján hordott. Szép cيرادák között ez a két szó állott rajta: „*Kegyelem és békeesség*“. Matild szívesen kölcsönadta. Másnap aztán az ezüst melltű mellé odatesz a rab egy másik ugyanolyat — *elefántcsontból*. Azaz, hogy csak látszott annak, mert nem drága elefántcsontból, hanem közönséges levescsontból faragta ki késével. Kiszedte valahol a konyha tájékán a moslékból s hetekig tisztogatta, szárítgatta a napon, hogy ezt a melltűt kifaraghasssa belőle. Matild ajándék-múzeumában a „művész“ saját kézírásával állott mellette a következő magyarázat: „Ahogy a rabok moslékjából kiszedett marhacsont megtisztogatva és napon szárítva drága ékszerhez hasonlóvá lehetett a faragó-művész kezében, úgy drága ékkövé lehet a megfeszített Krisztus koronájában is minden elveszett bűnös, akit Vére megtisztíthatott, szeretetének napfénye megfehéřített és Igéjének vésője átformálhatott“.

A szeretetben van a leghatalmasabb kényszerítő erő, de abban van a legtökéletesebb szabadság is. Wrede Matild soha senkit nem akart „meggyőzni“ hite igazságairól, mindenkit egyszerően „legyőzött“ a szeretetével. Senkivel sem akarta elfogadtatni az igazságot, hanem mindenkiben „felébreszteni“. Hite szerint mindenkiben van egy elsüllyedt, holtta dermedt világ. A mikrokozmosz Atlantisza. Ennek kell egyszer újra felszínre kerülnie. Néha földrengés-szerűen, irtózatossal, néha csendes fejlődés, titkos belső küzdelem után, ahogy a hóvirág dugja ki fejét a fagyos földből. De mindig önként, szabad elhatározásból... Azaz, később kiki megismerte: *Isten erejéből, Lélek munkájából*... De senki nem értett úgy hozzá, hogy kell felfedezni ezt az elsüllyedt világot, hogy kell megmutatni felvillanó éles fénycsóvával az ígért földjét, hogy aztán szenvedélyes szerelmesek szomjas sóvárgásával vágyakozzanak, törekedjenek feléje egy életen át.

Egy nap betér a rabkórház egyik termébe. Tíz nyomorúságtól összetört, sorvadó testű, zord-sötétté keserült férfi fekszik ott. Múltjuk csupa szenny, nyomor, gonosz-tett; jelenük kín és szenvedés; jövőjük: a fekete halál. Mindez rázuhan Matildra, hogy szinte úgy roskad rá a székre a terem közepén. De csak pár pillanatig hallgat. Aztán felragyog az arca s megszólal:

— Barátaim! Szeretnétek nyerni valami nagy és szent hivatást? Mondjuk: előre vinni a világot egy lépéssel? A betegek bámulva pillantottak fel. Ők? Itt? Ugyan mikép?

Matild azonban már ég a belső tűztől s úgy magyarázza nekik:

— Tudjátok, a gyűlölet, bosszú, elkeseredés és hasonló gondolatok úgy fonnak körül bennünket, mint megannyi sötét hurok. Lefognak és idekötöznek a földhöz. De a jó-ság, szeretet és megbocsátás gondolatai úgy terjednek, mint a meleg hullámok a kályhából. Ha pedig Istenhez szállnak a gondolataink, akkor élő kapcsolatba kerülünk Vele, minden jó-ság, szeretet és kedvesség forrásával. S ha az engedelmesség útján maradunk ebben az élő kapcsolatban, magunk is ilyen jó-ságot, fényt árasztó források leszünk. S innét a betegágyról, rokkant testtel, sorvadó lélekkel is előre vihetitek a világot a béke-ség útján...

Matild elhallgat, a tíz rab pedig úgy ül az ágyán, mint tíz gyertyaszál. Messzenéző szemükből, lassan átpirosodó sápadt arcukból szinte elősüt a sóvárgás forrósága: igen, valami szép, valami nagyszerű kellene még, mielőtt visszahullunk a sárba!... Ha csak egy parány, ha csak egy morzsa, hogy csak egy *gondolat is*...

S ahol vágy van, oda mindig megérkezik a megelé-gítettetés is. Isten országában senki sem szomjúhozik hiába. Ott boldogok, akik *már* szomjúhoznak...

S ha a „Foglyok angyala“ csak egy parányi szomjúságot ébreszt is valakiben az után a „*másik világ*“ után, nem idéztük fel áldott alakját hiába...

A „Zöld lovag” legendája.

Húzzuk fel a mér földl lépő csizmát és lépünk át a világ-történelemben jó pár századot. Élt akkoriban Itáliában egy herceg, a híres, nevezetes Colonnák feje. Talpraesett, bátor ember, de keményöklű, erőszakos.

Annakidején véres barázda szelte ketté egész Észak-Itáliát. Ahogy nálunk a kurucok és labancok, úgy álltak ott szemben a Welfek és Ghibellinek. Colonna herceg a Ghibellinek közé tartozott. Az volt egész nemzetsége. S így soha nem szűnő küzdelemben állott a Welfekkel.

A vasöklű lovagnak volt egy fia is. Magasra szökkent, csodásan szép ifjú. Apja szívének öröme és reménysége. Arcánál is szebb volt azonban az ifjú lelke, májusi napfénynél is melegebb a szíve. Bármely percben odadobta volna életét minden igaz ügyért. Csak akkor lett éppolyan rendíthetetlen szikla és visszarúgó acél, mint az apja, amikor helyt kellett állnia a maga igazáért.

S eljött a nap, amikor egymásnak feszült a két acél-akarát. Az ifjú Colonna szívében felmosolygott a szerelem hajnalpírja. Álmai királynőjének azonban nem ragyogott a hajában aranykorona, nem függtek házának falán hatalmas ősök aranykeretes képei, ahogy az öreg Colonna festette maga elé fia jövődöbelijét. A nép egyszerű gyermeke volt a kisleány. Csodálkozó kék szemekkel s aranyos, tiszta szívvel.

Az ifjú herceg bátran apja elé állott kívánságával: hadd hozza menyasszonyát az atyai házba. Durva ökölcsepásként hullott arcába a könyörtelen válasz: soha!

Akkoriban még hatalmasabb szakadékok meredeztek a társadalom egyes rétegei között, mint ma. A patrícius

ott élt gazdagságának és előjogainak büszke fellegvárában és soha le nem alacsonyodott a plebejus tömeg közé. A Welfek talán még előbb találtak volna utat a Ghibellinekhez, mint a patríciusok a néphez. Inkább csapódjanak be örökre a hercegi vár hatalmas vaskapui az egyetlen sarj és örökös mögött, inkább szakadjon ki véresen az emléke atyja szívéből, minthogy „senki lánya“ vonuljon be úrnőnek a hercegi vár gögösen ívelő tornyai alá.

Titokban persze azt remélte az öreg: ennyit azért csak nem fog kockára vetni az a fiú egy ragyogó szempárért. De tévedett. A Colonnák törhetetlen akarata élt a fiúban is. Nem lehetett volna a világnak olyan hatalma, amelyik eltántoríthatta volna attól, aki kristálytiszt szívvvel, ártatlan bizodalommal tette kezébe életét. Becsülete keményebben kötötte, mint az ősi familia minden hatalma és dicsősége.

Egy éjtszaka eltűnt hazulról. Csöndben, búcsúszó nélkül lépett ki az atyai házból s elnyelte a sötétség. Nem maradt utána más, csak valami sivár üresség az atyai szívben...

*

A Welfek és Ghibellinek harca ádáz dühvel tombolt tovább. Az öreg Colonna nagyobb hévvel vetette magát bele, mint valaha. Kellett a harci zaj, a fegyverek csörgése, lovak dobogása, halálordítás, hörgés és átok, a pokol egész felviharzó orchesztere, mert valami úgy fájt odabent, hogy csak ilyen pokolfürdő tudta kissé lecsillapítani.

S ahol legádázabb volt a tusa, leggyilkosabb a harc heve, ott jelent meg állandóan egy magános, karcsú, zöldruhás lovag. Leeresztett sisakrostélya mögé soha senki be nem pillanthatott. S a „zöld lovag“ sohasem harcolt, hanem élete kockáztatásával nyomult oda, ahol valaki véresen hullott le lováról. A sebesültet bekötözte, pajzsával védelmezte s karján hordta ki a csatamezőről.

Senki se tudott róla semmit. Senki se tudta, melyik párthoz tartozik, de minden szenvedő, a szörnyű csaták minden véres áldozata bizonyos volt abban, hogy segít majd a „zöld lovag“. Mintha csak a görög Antigoné szavai elevenedtek volna meg benne: „Nem azért vagyok itt, hogy én is gyűlöljek, hanem hogy én is szeressem.“

Csak egyszerűen „zöld lovag“ — „cavalliero verde“ — volt a neve a harcolók táborában. Miért választotta éppen a zöld színt? Talán, mert a reménység színe? Azt remélte talán, hogy szolgálata feloldja a véres gyűlöletet a két tábor között? Arról álmódott talán, hogy szeretete békekesség hídjaként feszül a Welfek és Ghibellinek életének szörnyű szakadékára? Vagy megismerte talán azt a Szeretetet, aki hidat tudott verni a világ legmélységesebb szakadéka fölé is? Ennek erejét akarta tán kipróbálni?

Ki tudja? De jaj, neki is az lett a sorsa, ami mindazoknak, akik valaha csak álmodtak az emberiség megjavításáról, akik valaha csak ki akarták irtani a gyűlöletet az emberiség szívéből. A gyűlölet ellene fordult és legázolta.

Egy nap a „zöld lovag“ maga is ott maradt a csatatéren. Halálos seb dermedtette meg jótékony kezét.

S ezen a napon testvérré fűzte a két tábor a közös fájdalom. A vérzők és szenvedők barátjának szomorú vége könnyet facsart az elvadult, zord szemekből. Ezen a napon összetalálkozott a két tábor az elesett lovag teteme körül és senkinek se jutott eszébe, hogy kardot rántson. Ezen a napon Welfek és Ghibellinek együtt emeltek fel egy pajzsot, egy zsolozsmát énekeltek, egy imát mormoltak a „zöld lovag“ sírja mellett. Maga az öreg Colonna herceg is ott állott a nyitott sírgödörnél. Nem nézett oda, hanem messze-messze a távoli nyárfák fölé, ahol csöndesen úszott egy hófehér bárányszerű felhő. S addig nézett arra, míg fátyolos nem lett a szeme. A szívében, mint valami meleg, fehér pára szállt fel egy különös gondolat: „Milyen csodálatos, békítő hatalom is a szeretet!“

De még sűrűbbnek, sötétebbnek kellett volna lenni annak a könnyfátyolnak az öreg Colonna szemén, mert még mindig igen jól látott, amikor elhantolás előtt felemelték a „zöld lovag“ sisakrostélyát. Rekedt hördüléssel rogyott a halott mellé. A rostély mögül ugyanis saját fiának, az elveszett ifjú hercegnek halottsárga arca világított reá...

*

A „cavalliero verde“ gyermekei felvették a Verde nevet. A család hamarosan elterjedt a világ minden táján. A XIV. században már a Rajna mellett és az Északi-tenger vidékén is voltak utódaik. Itt fönt északon azonban valami

szerencsétlen elírás vagy a nép szája az eredeti Verde-t Wrede-re változtatta. Pedig a Verde név napsugaras, meleg tartalmú: reménységet jelent. Magában hordja az ősi törzsről leszakadt nemes oltvány minden illatát, színét, jóízét. Míg a *Wrede* név haragot, bosszút jelent. Ebben a névben újra feltört az eredeti törzs keserű, vad íze.

Az Északi-tenger tájékán sok vára volt a híres Wredememzetségnek. Övék volt a hatalmas Wredenhof is. Később még jobban elszaporodtak s elszármaztak még messzibb északra, az éjjéli nap és örök tél országába is.

*

A Welfek és Ghibellinek régesrég pihennek már a feledés csöndes sírboltjában. Az utolsó Hohenstauffen tizennyolc éves, aranyfürtös feje is régesrég kigördült már a hóhér bárdja alól az azúrkék Nápolyi öbölben. A százados küzdelem nem tüzel már harcra egyetlen férfiszívet, nem borít lángba egyetlen nemzetet sem. Porrá és hamúvá lettek, szétszórta őket az idők szele... Ki emlékszik ma már rájuk?

Az ősi rontás azonban még mindig él. S éppen úgy uralkodik a világon, mint valaha. Hatalmasan és legyőzhetetlenül. Odahúzza a maga véres barázdáit népek, nemzetek, társadalmi osztályok, családok és emberi szívek közé.

Az idők hajnalán született ez az ősi rontás. Ott, ahol az ember először fordult szembe Teremtője akaratával. Világba lépése után azonnal kettészakította az emberi szívekben a szeretet és béke szent közösségét s egymás ellen uszította őket. Ki lenne képes megtörni borzalmas hatalmát?

Mint valamikor a „zöld lovag“, az emberiség legjobbjai álmodoztak erről. De még mindnek életébe került ez az álmodozás. S az álomból mégsem valósult meg csipetnyi sem...

Új rügy az ősi fán.

Az ősi Wrede-familia törzsén új rügy fakadt egy napon. Szőke kisleány mosolygott a bölcsőben. Igazi Wrede-arc. Határozott vonások, büszke és kemény akarat. De a nagy, világoskék szemekben ott sugárzik a „zöld lovag” szívének minden melegsége. Legkisebb gyermek volt, a kilencedik. Édesapja, báró Wrede Gusztáv Adolf, a finn-földi Vasa tartomány kormányzója. Nyílt szívű, becsületes, nagyműveltségű férfi. Édesanyja, Eleonóra Glansenstjerna nem sokáig gyönyörködhetik kilencedik ékszerében. Még bölcsőben feküdt a kisgyermek, mikor a halál elszólította anyai gondjai közül. Halála előtt legnagyobb, 17 éves leánya kezébe tette a kis csecsemőt. A nagyleány tudta, mit jelent ez az örökség. Olyan önfeláldozó szeretettel, anyai melegséggel nevelte kistestvérét, hogy a kicsikének sohasem kellett megkóstolnia az anyátlanság keserűségét.

Napsugaras vidám gyermekség ölelte át. Annyi minden szép és jó volt körülötte, amit szeretni kellett. Olyan mosolygó boldogsággal bomlott ki szívéből a hála és szeretet, mint a mező fűvéből a sok tarka és bohó virág. Óh, hogy tudta szeretni az édesapját, ezt a nagy, komoly és mégis olyan melegszívű embert. Óh, hogy szerette testvéreit, hogy szerette az öreg komornyikot, az Argon nénit, a vén Hansjörg bácsit... Hát még azt a sok-sok kedves állatot a gazdasági udvarban! Sokszor úgy érezte, hogy meg kell állni s egy nagyot szusszantani, kitárni karját a mosolygó ég felé, mert nem fér meg abban a kicsi gyermekszívben ez a tömérdek szenvedélyes szeretet.

Különösen az állatokat szerette. Óh, milyen édes kutyái, macskái voltak! Hogy tudta tanítgatni ezt a két örök ellenséget, hogy kell egy tálból enni, egy kosárban aludni. De a kis bocik is olyan helyesek volak. Hát még a lovacs-kák! Azt beszélik a Vása-tartománybeliek, nem akadt ló az egész környéken, akinek ne tudta volna a nevét. Hogy szeretett szorgoskodni állatkái körül! Etetni, itatni, fürdetni, elaltatni, babusgatni őket. Ennél szebb játékot nem is tudott elképzelni.

Az élettelen tárgyak már nem tudták annyira lekötni. Merev, dermedtmosolyú babái hétszámra álldogálhattak játékszobájában, feléjük se nézett. Kapott egyszer születésnapjára egy szép nagy babát. Majdnem akkora volt, mint ő maga. Fogta, levitte a tópartra, kantárt tett a nyakába spárgából és kis ostorkájával hajtani kezdte a víz felé, ahogy a lovászfíúk szokták a lovakat fürdetéskor. De bizony a baba sehogy se akart megindulni, hiába minden fáradozás, nógatás. Úgy látszik, fél a víztől. „Gyáva!“ — kiáltott rá haragosan és fogta, beállította azt is a többi közé a játékszobába. S többet nem is állt vele szóba.

Az aztán már szíve szerint való ajándék volt, amit legközelebb kapott édesapjától: egy eleven kiscsikót. Tap-solva ugrándozta körül s hordta neki a cukrot meg minden jót. De valami szép név is kellett neki. Mi is legyen? Egy pillanatra behunyta a szemecskéjét, aztán kerekre tárt a két ragyogó csillagot és elkiáltotta magát boldogan: *Csillag!* Ez volt akkor a legszebb fogalom a körülötte forgó világban. A Csillag aztán, mint egy kiskutya, mindenüvé utána ballagott. Még aludni is együtt ment volna kis gazdájával, de a zord emberszívek ezt már nem engedélyezték. Mindig várni kellett másnap reggelig, amíg a Csillag újra találkozhatott a két kis nevető kékesillaggal.

Mikor a Csillag egy éves lett, ő is kapott születésnap-i uzsonnát. Mindenki szokott kapni a házban, mért lett volna éppen a Csillag mostohagyerek? Megterítette az asztalt szép fehér abrosszal, feldíszítette virággal, de a születés-napi torta helyett sózott fekete kenyeret rakott rá. Izlett is az Csillagnak szörnyen.

A nagy kastélyt gyönyörű park vette körül. Micsoda nagyszerűen lehetett ott futkározni! De még nagyszerűbb volt, amikor nyáron az egész család *Rabbelugnba*, a csa-

ládi birtokra utazott. Az volt aztán élet! Künn a szabadban, Isten kék ege alatt s a földanya zöld palástján. Ezt szerette Matildka legjobban. De jót is tett törekeny termésének, gyenge egészségének. Igaz, hogy azért itt is a lóistálló játszotta napi programjában a legnagyobb szerepet. De a jó kis lovacskák viszont kivitték a zöld erdőbe, pipacsos mezőre, hajladozó kalászkok közé.

A kis béresgyerekekkel rögtön összebarátkozott. Együtt játszottak, ugrándoztak s úgy megszerette őket, hogy ez a szeretet egy életen keresztül kimeríthetetlen kútja lett a népéért élésnek.

Mikor aztán be kellett állnia az örök emberi igába és rögbeakasztott ekével törni a tudás földjét, akkor sem borult árnyék az eddigi napfényes életre. Olyan gyors volt a felfogása, mintha viaszból lenne az agya s olyan éles az esze, mint a legfinomabb svéd acélból készült borotva. Játszva tanult. Nem ijedt meg attól a sok fekete krixkraxtól, amely az ábécés könyvből meredt reá. Sőt hamarosan örvendezni kezdett nekik, mert kiderült róluk, hogy mindegyik egy kis kulcs. Kicsike, csodálatos kulcs, amelyekkel egy gyönyörű birodalom száz és ezer kapuját lehet nyitogatni. S ez a birodalom még végtelenebb, még csodálatosabb és nagyszerűbb, mint odakint a zöld mezők és kék hegyek birodalma.

Még csak itt volt otthon igazán. Erős érzéke volt az élet humora iránt. Úgy szeretett nevetni és az élet apró furcsaságait kacagva kiélvezni. S az olvasás tudományával szinte megszázszorozódott ez az élvezet.

Egy ideig palatáblával hóna alatt együtt járt nagycsizmás, nagykendős pajtáskáival a finn népiskolába. Uzsonnára ő is éppen azt vitte, amit a többi zsellércsemete: kis üveg tejet, kenyeret és füstölt húst. Édesapja akarata volt ez. Ne különbözzék a többitől semmiben sem.

Később *Haminá*-ba küldték intézetbe. Ekkor érezte először, milyen kín is a honvágy. Jaj, de rossz volt messze lenni kedves hazájától, testvéreitől és... óh, jaj, a sok egyéb mindentől... Könnyű fejceskéje és kacagó jókedve azonban ott is „minden tanárnők kedvencé“-vé avatta hamarosan. Diáktársaival már nem tudott olyan igazán jó barátságba kerülni. Nem tudta ugyanis érdekelni a többiek fényűző életmódja, sem kiseded szerelmi játékaik a kade-

tokkal. Azok meg Matild szobájának „menaszériájában“ nem találták meg azt a gyönyörűséget, amit ő. Kis mókuskáját, amikor Matild vállán üldögélt vagy zsebében aludt, még csak „édesnek“ találták, de volt egy sovány cicája is. Valami rossz gyerek vízbe akarta fojtani. Matild meglátta, kikapta a kezéből s hazavitte, dédelgette. Csúf volt szegény rémségesen, Matild azonban úgy sajnálta, hogy az már több volt, mint szeretet. És ezt már ki nem állhaták a leányok. De ez még mindig nem az egész állomány! Volt ott állat a katicabogártól salamanderig mindenféle fajta. Ez már aztán sok volt a többieknek.

Igy bizony Matild igen sokszor érezte magát egyedül. De egyszer mégis csak eljött az idő, hogy kibonthatta szárnyait és röpködhetett haza a gyermekkori emlékek drága, meleg fészkebe.

S mit csinált otthon? Óh, igen sok mindent. Az összeget nem sorolhatjuk fel, de egyet mégis csak el kell mondanunk: *találkozását jövőendő sorsával.*

Nehogy most valami „rózsaszínű álom“-ra gondoljunk, amelyben virágillat, holdvilág, álmolvag és hasonlók szerepelnek. Nem, nem, egészen másféle találkozás volt ez.

Ha a kormányzó házában valami nehezebb munka akadt, mint pl. tűzifafűrészelés, veremelés, stb., stb., akkor rendszerint pár sötét tekintetű, egyforma durva ruhába öltözött férfi jött az udvarba. De nem egyedül. Szuronyos puskával állt hátuk mögött egy ember. S ha munkájukat végezték, nem kunyhójukba tértek vissza, mint a többi munkások, hanem a — *börtönbe. Rabok voltak szegények. Ezekkel volt találkozása Matildnak.*

Talán nem is éppen az első. Réges-rég volt az, mikor a gondtalan kék szemekbe, mint valami sötét, kiégett me-teorkő a földbe, belecsapódott egy zordon látvány. Hétéves volt akkoriban. Eljárogatott egy tanítónőhöz, hogy a számvetés tudományát gyakorolják, mert ez volt az egyetlen tudomány, amelyik nem ment egészen símán. Egy nap korábban érkezett. Kikönyökölt az ablakon s nézegette az utca életét. Az utca másik oldalán kovácsműhely döngött, szikrázott, füstölgött egész nap. Ahogy Matild odapillant, elhül benne a vér. A kovács valami ormóttan vasdarabot forraszt rá egy sötét tekintetű ember bokájára. Mögöttük szuronyos katonaféle álldogál, egy fegyőr. S milyen ször-

nyú, fájdalomtól és dühtől torzult annak az embernek az arca! Micsoda barbár kegyetlenséggel végzi munkáját a kovács! Milyen útalkozó megvetéssel szemléli utána! — Gonosztevő!

Ebben a pillanatban lépett mögéje a tanítónője. Ahogy kitekint az ablakon, rémülten rántja vissza:

— Jaj, kicsikém, ez nem neked való látvány!

Matild szája szinte kővé keményedik, ahogy válaszol:

— Ha annak van ereje, hogy kibírja, nekem is van erőm, hogy végignézzem.

Utána azonban sokáig szorongatja szívét valami sötét fájdalom. Miért kellett annak az embernek ilyené lenni? Miért kell ilyen embertelenül szenvednie? Miért néz rá a kovács olyan gyűlölettel? Nem lehetne minden ember vidám és boldog? ...

Ebben az órában a gyötrődő gyermekszív mögött csendesen megállt a „zöld lovag“ s láthatatlan gyűrűvel eljegyezte magának ...

A királynő megtalálja birodalmát.

Tüzes pünkösdi szelek jártak akkoriban Finnország felett. A mindennapok szürke taposómalmában görnyedő emberek felemelték fejüket e szellő érintésére s kimondhatatlan vágyakozással tekintettek a kéklő égbolt mérhetetlen szabadsága felé.

Az „új rügy“ is sudár vesszővé szökött már közben s nefelejtskék szemét ő is mind többet nyitogatta a kéklő messzeségekre. Kutatott, keresett valamit. Erőket érzett gyülemleni önmagában, amelyeknek valahol tettek medrébe kellene ömleni. De hol? Hogy? Ezt nem tudta, ezt nem látta még. Ezért volt az a leányos tétovázás, piruló bizonytalanság a különben nagyon is határozott, energikus természetében. Fejét mindenestre úgy hordta, mint valami királynő, aki még nem találta meg birodalmát.

A birodalom pedig ott volt nem messze. De, jaj, sivár tájak, sötét szellemek, nehéz árnyak földje volt. Olyan lehetett trónfoglaló bevonulása, mint mikor a nap horizont alá hanyatlik. Akik nézik, azt hiszik róla, meghalt, eltemetődött, pedig csak fényt és ragyogást vitt egy „halál árnyékában lakozó“ világnak...

Matild is sejtett már valamit erről a világról, az Isten és ember között tátongó sötét szakadékról. Gyermekekorában csupa napfényt, csillogó örömet s édesen meleg szeretetet jelentett neki az atyai házban uralkodó vallásos légkör. Sütkérezett és napfürdőzött fényében. Mostanában azonban kezdett feltárulni előtte egy másik oldal. „Az Isten világosság és nincs őbenne semmi sötétség.“ De, jaj, mennyi a sötétség mibennünk! „Az ember szívének gondolatja

gonosz az ő ifjúságától fogva“, stb. Különösen meggyötörte a Szentírásnak ez a verse: „Tudjuk, hogy Istentől vagyunk és az egész világ gonoszságban vesztegel“. Ha Istentől vagyunk, miért vagyunk Tőle olyan távol? Miért kell az embernek bűnben, nyomorúságban élnie? Miért kell szenvedélyeik és gonosz természetük bilincseit hordozniok százazreknek és millióknak? Miért nincs szabadulás ebből a rabságból?

Az olyan erős akarat embere, mint Matild, nem is tudott egykönnyen beletörődni ebbe a szomorú ellentmondásba. Neki szabadnak, tisztának, csupa világosságnak kell lennie, mint menyeyi Atyja, az Isten! De az olyan mélységes őszinteség, mint ő, nem juthatott ezen az úton a csendes képmutatásba, mint sokan mások. Mennél inkább erőlködött, hogy közelebb juthasson Istenhez, annál jobban érezte, hogy egyre távolodik. Egy lépés előre, kettő hátra — így festett az ő „diadalmas“ hódító hadjárata a tökéletesség birodalma ellen...

Egy nap valami „laikusprédikátor“ érkezett *Vasaba*. Evangélizációs összejöveteleket tartott, amelyekre csak úgy özönlött a nép. Matild is elhatározta, hogy meghallgatja. Aznap este társaságba voltak hivatalosak, de Matild nem ment édesapjával és nővérével. Előre küldte őket. Ő is odamegy majd, de előzőleg meghallgatja ezt az evangélizátort.

Az evangélizátor, mint a legtöbb kezdő vagy hozzá nem értő, egy „nagy textus“-ról beszélt. Az Ige mélységeinek ismeretében alábbszállott igehirdetők rendszerint hozzá se mernek nyúlni az ilyen „nagy igékhez“. Egyrészt, mert azok úgylis „maguktól prédikálnak“, másrészt, mert túl hatalmasoknak tartják gyöngye erőikhez. János 3:16-ot pl. (Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, stb.) a nagy Luther Márton érinteni se merte. „Ez a textus túl hatalmas nékem“ — mondta róla. A mi vasai vándorprédikátorunk azonban nem ijedt meg tőle. Aznap este éppen ezzel állt fel a dobogóra és az elhajított Ige nem tért vissza üresen. Hozta magával Matild szívét.

Hogy a prédikátor mit mondott róla, arra nem igen emlékezett. De maga az Ige, mintha hályogot dobott volna le a szeméről — egyszerre látott és értett mindent: *Isten*

maga hidalta át azt a borzalmas szakadékot közte és a világ között önnön vérző szívével...

Nincs többé sötétség és rettegés! Nincs többé sziszifuszi küzdelem a belső tisztátalanság ellen! Nincs többé vergődés a bűnnek és világnak rabszolgaságában! *Krisztus megváltotta a világot!*

S az a világ, akit Krisztus megváltott, ő maga volt: *báró Wrede Matild.*

*

Evangélizáció után úgy indult a vendéglátó szalon felé, mint egy másik világ polgára.

Ahogy belépett, a díszes társaság egyszerre körülfogta s vidám kérdések röpködtek körülötte: Na, ért valamit? Miről csacsogott a mezei prédikátor? S természetesen hasonló hangú választ vártak. Szellemeset, gúnyosat, már ahogy az ő körükben komoly dolgokról nyilatkozni szoktak.

Matild azonban mélységes nyugalommal és egyszerűséggel csak ennyit mondott:

— Nagyon értékes volt. Akarjátok hallani? Megpróbálom elmondani.

S egyszerre megeredt az ajka, jöttek a szavak izzó erővel, tüzesen, míg a szeméből csendesen patakzott a könny. Annyira belemerült mondanivalójába, hogy észre sem vette, mennyire megdöbbent ettől a hangtól az egész társaság, s hogy nyúlnak meg az arcok, izzadnak a homlokok kínos zavarukban.

Egyszerre azonban, ahogy elragadtatásából kipillant, neki is tudatáig ér a helyzet fonáksága. Szó közepén akad el a hangja és sarkon fordulva, átszalad a másik szobába, ahol édesapja teázik az öregebbekkel.

Apja rögtön feláll és aggódva lép eléje, mikor feldúlt arcára pillant:

— Beteg vagy, kislányom?

— Nem, apám, eddig voltam beteg, de azt hiszem, most egészen meggyógyulok.

Kérte, hogy kísérje haza. Útközben is csak annyit mondott neki: élete fordulóponthoz érkezett. Édesapja nem kérdezősködött. Szótlanul visszatért a társaságba, Matild meg szobájába zárkózott.

Ott aztán térdre esett és kiöntötte szívét Isten előtt úgy, ahogy még soha. Maga mondta el később, mennyire szégyenli ezt a harcos, dörömbölő imádságot. Lehet, hogy az volt — Isten azonban meghallgatta. Neki nem az a fontos, mi van az imádságban, sokkal inkább, hogy mi van a szívben. S Matild szíve őszinte volt fenéig. Isten kezébe tette egész életét minden feltétel és fenntartás nélkül.

És Isten elfogadta.

Mikor térdéről felemelkedett, olyan mélységes nyugalom öntötte el szívét, hogy percre rá szelíd, álomtalan álomba szenderült.

S másnap reggel olyan sugárzó boldogsággal ébredt, olyan újjongó örömmel telten, hogy szinte attól félt, szétreped tőle a szíve. Táncolva szaladt le, hogy megölelje édesapját. Aztán sorba ölelgette a ház minden lakóját. S legszívesebben szívéhez szorította volna az egész világot...

*

Az azonnal megvilágosodott Matild előtt, hogyha egész élete az Úré, akkor minden napját és óráját az ő szolgálatában kell eltöltenie. Csak azt nem sejtette még, hol jelöli ki az Úr szolgálatának színhelyét. De nem is törte rajta a fejét. Mindent megmutat az Úr, mikor eljő az ideje.

S egy nap jött egy kis szürke háziesemény, amelyből — Isten akaratával — mégis nagy dolgok kerekedtek. Szobája ajtaján elromlott a zár. Se kinyitni, se becsukni nem lehetett. A csináltatás, szokás szerint úgy ment, hogy hoztak az állami börtönből egy fegyencet, aki értette a lakatosmesterséget.

A bokáján és csuklóján megláncolt ember ott állt tehát a hófehér leányszobában és bajlódott a zárral. A börtön árnyéka sötéten és siváran hullott rá újra a tisztaság és ragyogás honára.

„Kínzó zavarban voltam s bensőmben az ösztönös tapasztásnak nehéz érzéseit kellett leküzdenem, mire ezt az embert meg tudtam szólítani“ — mondta el Matild sok esztendő múlva. — Úgy látszik, a testi ember ösztönei lázadtak benne a rendelt sors ellen. — De az ember egyszerű válasza eloszlatták zavarát s rövidesen meg mert kockáztatni pár szót Istenről s a maga nagy lelki élményéről. S íme, bizonyágtétele nem hullott rossz talajra. A fegyenc

egyszeresak felemeli a fejét s egyenest Matild szemébe tekintve, azt mondja nagy komolyan:

— Ki kéne egyszer jönni hozzánk a nagyságos kis-asszonynak s ott elmondani ezeket, mert bizony nagy szűkségünk volna rá.

S Matild, hogy örömet okozzon neki, megígéri, hogy következő vasárnap meglátogatja a börtönben.

Apja elé áll szándékával, az azonban kereken elutasítja:

— Szó sem lehet ilyesmiről!

A fiatal leány azonban kiegyenesedik és önérzetesen dobja mérlegbe a súlyos szót:

— De apám, én megígértem...

Az adott szó nagy dolog a Wrede-nemzetségben. Az apa küszködik magával egy pillanatig, aztán lehajtja a fejét.

— Ha megígérted, kisleányom, akkor meg kell tened. De csak a fegyőr jelenlétében...

Vasárnap tehát a felügyelő és a fegyőr kíséretében elindult Matild első börtönlátogatására. Az elsőt rövidesen követte a második és harmadik, meg a többi. Jól tudta, micsoda örömet szerez vele azoknak az örömtelen embereknek. S a szeretetnek az a belső hajtóereje, hogy a maga lelki ajándékaiból minél többet oszthasson szét ezek közt a minden nélkül szűkölködők között, legyőzte apja ellenkezését, nővére anyai aggodalmait s a többi akadályokat. De, hogy abban élete hivatását találta meg, arra még nem ébredt rá Matild.

Egyszer az egyik fogolynak megígérte látogatását egy bizonyos napra. De éppen arra a napra olyan látogató érkezett hozzájuk, akivel nem szívesen mulasztotta volna el a találkozást. „Legfeljebb elhalasztom a börtönlátogatást egy nappal“, gondolta magában egy kis kellemetlen mellékérzéssel.

Éjszaka azonban különös dolog történt. Maga se tudja: ébren-é, álomban-é? Jelenést látott-é, vagy egyszerűen álmodott?

Egy rab nyitott be fehér szobácskájába... Nehéz láncai kísértetiesen csörögtek kezén-lábán, ahogy közelebb lépett... Megállt a szoba közepén s kimondhatatlan szo-

morúsággal emelte rá a szemét. Az beszélt-e, vagy valaki más, nem tudja, de tisztán hallotta a következő szótátot:

— Szegény, bilincsbe vert lelkek ezrei sóhajtoznak élet, szabadság és békesség után. Amíg időd van, szólj nekik Arról, aki megszabadíthatja őket!

A jelenés eltűnt, Matild pedig dobogó szívvel, nyugtalanul hánykolódott ágyában. „Csak azért jött ez a jelenés — töprengett —, mert el akartam halasztani a holnapi látogatást? Vagy — valóban az az Isten akarata, hogy felvegyem a foglyok lelki ügyét s ez legyen életem legfőbb hivatása?”

Fiatal volt és gyenge egészségű. S íme, most szembe találja magát egy olyan óriási feladattal, amelynek még csak a gondolata is földre rokasztja.

Hosszan bámult a sötét éjtszakába és harcolt szívének gondolataival. Honnan szerezzen megnyugvást és bizonyosságot? Keze önkénytelen nyúlt Bibliája után. Felüti egy helyen s olvasni kezdi:

„Ah, ah, Uram Isten! Ímé én nem tudok beszélni; hiszen ifjú vagyok én! Az Úr pedig monda nékem: Ne mondd ezt: Ifjú vagyok én; hanem menj mindazokhoz, akikhez küldelek téged, és beszéld mindazt, amit parancsolok néked.” (Jeremiás 1: 6—8.)

Mintha csak pontosan az ő aggodalmaira válaszolna az Ige. De tényleg? Nem véletlen? Forró imában kéri az Urat, mint egykor Gedeon, ismételje meg az üzenetét s felüti a Bibliát egy másik helyen. Egyébként sohase nyúlt a bizonyosságszerzésnek ehhez a módjához, hisz tudta, milyen veszélyes lehet a Biblia varázskönyvvé süllyesztése, de most élet-halál komolyságú az ügy. S íme, ezt olvassa a másik helyen:

„Olyanná tettem a homlokodat, mint a gyémánt, amely keményebb a tűzkőnél; ne félj tőlük s meg ne rettenj tekintetüktől, mert pártos ház. És monda nékem: Embernek fia! Minden beszédimet, amelyeket szólok néked, vedd szívedbe és füleiddel halld meg. És eredj, menj el a foglyokhoz, a te népeid fiaihoz, és szólj és mondjad nekik: Így szól az Úristen...” (Ezékiel 3: 9—11.)

Egész éjtszakát imádsággal virrasztotta át.

A nap első sugarainál felöltözött s a metsző élességű, de átlátszó tisztaságú márciusi hajnalban lement a tenger-

partra. Ott sétált órákig fel és alá. S ahogy a végtelen tenger a parti sziklát, úgy ostromolták szirtlelkét az örökkévalóság hullámai. S ezek a hullámok hamarabb győztek rajta, mint a tenger a parti sziklákon. Mikor hazafelé indult, már alázatosan hajtotta bele fejét Isten igájába. Hatalmas és ijesztő volt a feladat, de Matild nekifeszült, hogy Isten nevében megküzdjön vele... Mert aki igazán tapasztalta, hogy a nagy szakadék az ő számára áthidalható, az tud hinni abban is, hogy Isten szeretete mindenki más számára is hidat tud verni ezen a szakadékon.

És Matild mit sem törődve azzal, mit vesz az aznapi kedves vendéglátás elmulasztásával, a megígért órában belépett a börtön kapuján. S éppen ez a látogatás hozta meg annak a rabnak életében a gyökerekig ható, döntő fordulatot. Isten Szentlelke így ütött pecsétet Matild döntésére.

Azt tehát bizonyosan tudta már Matild, hogy a foglyokat bízta reá Isten különös elhívása. De hogy ez a munka mivé fejlődik keze között, arról akkor még sejtelme sem volt.

*

A gyönyörűen induló kezdet után egyszeresak hirtelen abbamaradt Matild börtönmissziója. Egy évvel később, 1884 nyarán ugyanis leköszönt édesapja a *Vasa*-tartomány kormányzói tisztségéről és az egész család *Rabbelugn*-ba költözött. Matild fájó szívvel szakadt el börtönlakó „barátjaitól“. Szorgalmasan írogatta nekik a leveleket, feleltett ákombák írásaikra, de érezte, hogy ez semmikép se pótolhatja személyes jelenlétét.

Egy őszi napon Helsinkibe utazott valami rossz fog miatt. Ahogy az utcán járkal, szembetalálkozik néhány fegyencsel, kiket szuronyos őr kísért valahová. Matildra ismét villámütés erejével hatott ez a jelenet. Lába ott helyben földbegyökeredett és csak állt, állt s bámult utánuk még akkor is, mikor a vastag láncok már két utcával odább csörögtek. Szívét fájdalmas érzések szorongatták. Miért kell néki teljesen elszakadni ezektől a szerencsétlenektől, holott bizonyosan tudja, hogy az Úr küldötte közéjük?

Hirtelen cselekvésre mozdító dacos indulat kavargott fel benne és sarkon fordulva, meg sem állt, míg be nem kopogtatott *Grottenfelt* főügyésznek, a finnországi börtönök legfőbb felügyelőjének ajtaján. Bemutatkozott, hogy a

Vasa-tartomány nemrég nyugalombavonult kormányzó-jának leánya s az udvarias érdeklődésre: miben lehet szolgálatára, előállott merész kérelmével: *engedje meg neki, hogy sorba járhassa Finnország börtöneit s lelki vigaszt vihessen a raboknak.*

A főügyész mosolyogva nézte felhevült arcát s aztán azt kérdezte:

— No és mi a véleménye minderről kedves édesapjának?

Matildot kissé rajtaütésszerűen érte ez a kérdés. De csak egy pillanatig habozott, aztán kirukkolt a teljes igazsággal:

— Édesapám? Erről még nem beszéltem vele. Ellenben az ő engedélyével látogattam egy esztendőn keresztül a vasai börtönt. S azt hiszem, az ellen se lenne kifogása, ha munkateremet kibővíteném.

Grotenfelt megint csak mosolygott.

— Nem árulná el nekem, hány esztendő?

— Húsz — nézett rá *Matild* csodakék szemével.

Grotenfelt mosolygása még szélesebbre húzódott, hangja kedélyesbe csapott:

— Na, nem valami matuzsálemi kor!

— Az igaz — vágott vissza *Matild* —, de ez olyan hiba, amely minden nappal javul.

Grotenfelt nevetett. Tetszett neki a talpraesett válasz.

— Hát idefigyeljen, kedves bárónő. Megadom az engedélyt éppen ifjúságára való tekintettel. Ha idősebb lenne, kétszer is meggondolnám, mert nem is olyan kis dolog, amit kíván. De úgyis tudom, hogy két, legfeljebb három hónap alatt alaposan rá fog jönni, hogy sokkal inkább illik lába alá a szalónok és báltermek parkettje, mint a börtöncellák durva kőcöckája. Tehát abban a reményben, hogy úgy se sokáig veszi igénybe, tessék, itt az engedély.

Matild tehát úgy jött le a lépcsőn, hogy ott símult táskájában az írásbeli engedély *Helsinki, Turku, Lappeenranta* és *Hämeenlinna* börtöneinek szabad látogatására s ezenkívül egy meleg ajánlólevél is az ottani börtönigazgatókhoz. Azt a tíz napot, amíg fogát kezelték, mindjárt fel is használta arra, hogy végigjárja *Helsinki* mindkét börtönét. Traktátusokat osztogatott, Bibliát olvasott, beszélgetéseket folytatott, elemében volt. A *sörnäsi* börtönben több

olyan foglyot is talált, akiket már *Vasaból* ismert. Olyan örömmel üdvözölték egymást, mintha közeli rokonok lettek volna.

Az első igazi börtönlátogató körútját következő év januárjában kezdette meg Matild; *Lappeenranta* volt az első állomás. A börtönigazgató, meg a börtönlelkész nyájasan fogadták, de munkájának nem sok jelentőséget tulajdonítottak. Innét a *viipuri* tartományi börtönbe, áprilisban pedig *Turkuba* utazott, a hírhedt „*Kakolába*“.

Így indult meg Matild börtöngondozó lelki munkája. *Grotenfelt* főügyész úr most az egyszer alaposan tévedett, mert Matild nem hagyta abba pár hónap múlva, hanem csak akkor, mikor a halál vette ki kezéből drága munkaeszközét: az Isten Igéjét. Egész életét, ifjúságát, szépségét, vagyonát, mindenét elveszítette ebben a munkában, de megnyerte általa az *Életet*. Azt az *Életet*, amely itt kibeszélhetetlen belső gazdagságot, mélységet és magasságot, százszoros és ezerszeres kárpótlást hozott neki mindazért, amit odaadott, a másik világban pedig hervadhatatlan koronát Isten legáldottabb szentjei között.

Erősebbel az erős palotájában.

Turku városa arról nevezetes, hogy ott épült Finnország leghírhedtebb börtöne: Kakola. Mintegy félezer gonosztevő raboskodott akkor hatalmas, sivár falai mögött. S több, mint fele életfogytig szóló ítélettel! Négy esztendőnél kisebb büntetéssel nem is vittek oda senkit.

Egy tavaszi napon karsú, szőke, húszéves leány állt meg a konok, szürke körengeteg előtt. Olyan volt, mint a sugárzó napfény, amely az épületet átölelte. Az ő szemének sugarai is átfogták az idomtalan kolosszust s szinte magához ölelte velük az egészet.

Ki az, aki így közeledik ehhez az épülethez? Nem tudod talán, szőke leány, hogy „*az ős ellenség*“ várkastélya, bevehetetlen erőssége előtt állasz? Mit akarsz tőle? Csak nem arról álmodozol, hogy meghódítod? Egyedül? Pusztá kézzel? Ezekkel a liliomszál karokkal? Nem tudod, hogy „*mikor az erős fegyveres őrzi az ő palotáját, amije van, békességben van?*“ Ezt pedig őrzi. Kívül és belül. Iromba falakkal, nehéz vasrácsokkal és szörnyű bilincsekkel kézen, lábon — szíven...

Ezt tudom, mondotta magában a „zöld lovag“ harcos unokája. De tudom azt is: „*mikor a nálánál erősebb reá jön — legyőzi őt; s minden fegyverét elveszi, melyhez bízott és amit tőle zsákmányol, elosztja*“. És én nem jöttem egyedül, hanem Övele, az Erősebbel...

Nagypéntek volt aznap. Éppen az a nap, amelyiken az „Erősebb“ leszállt abba a sötét, feneketlen mélységbe, ahonnan földi vándor még soha vissza nem tért, az erős leg-hatalmasabb erősségébe: a halálba. Ott küzdött meg vele

életre-halálra, ott győzte meg örökkévaló győzelemmel. Mikor harmadnapra visszatért, nem volt többé fullánkja az ősi ellenségnek. Lábainál feküdt, erejét vesztetten, megkötözötte. A zsákmányolt lelkeket pedig boldog diadalmenetben vitte felfelé a sötétség honából a világosság örök szent birodalmába...

Turkui Kakola, hozzád is megérkezett az Erősebb! Hiába a kőfal, a vasrács és a sok bilincs — itt is lesznek boldog szabadulások! Hiába az életfogytiglan — sokaknak élete soha el nem fogy! Hiába a szürke reménytelenség — örökkévaló reménységek dús forrásai fakadnak! Mert megérkezett az Erősebb s egy kicsiny, fehér leány kezével dönteti, zörgeti nehéz vasban csikorgó kapudat...

*

A börtönigazgató előzékenyen fogadta Matildot. Nem leplezett álmélkodással olvasta ugyan a főügyész engedélyét és ajánló sorait, de aztán maga vezette végig az egész börtönépületen. Azt is teljesen Matild jótetszésére bízta, hogy és mikép kívánja elkezdni és folytatni lelki munkáját a rabok közt.

Ugyanígy a börtön lelkésze sem gördített munkája elé semmiféle akadályt, sem pedig korlátozni nem kívánta. Ennek különösképpen örült, mert nem mindegyik adott ilyen szabad kezet.

Megengedték neki, hogy a rabokat bármikor felkeresheti cellájukban. Ha pedig együttesen kíván szólni hozzájuk, összegyűlhetnek a börtön kápolnájában.

Nagypéntek lévén, inkább összehívatta őket a kápolnába. Noha nem szokott nyilvánosan beszélni s egy kicsit bizony reszketett a belseje. Maga mesélte később, hogy amíg a sekrestyében a rabok bevonulására várakozott, a szíve úgy dobogott, hogy azt hitte, kiugrik a kebléből. Félkezét rajta kellett tartania. Könyörgő fohász szakadt fel belőle erőért és bátorságért a bizonyágtevéshez. És még valamiért. Hogy az Úr segítse a finn nyelvű beszédben. Az ő köreikben ugyanis akkor még leginkább csak a svéd nyelv járta. Finnül csak akkor beszéltek, ha a néppel érintkeztek.

Gyöngének, üresnek, erőtlennek érezte magát Matild, amíg a rabokra várt. Tán meg is szalad, ha nem szégyenli. De aztán eszébe jutott, hogy az Úr az „üres edényt“ tudja

csak igazán megtölteni. Rábízta tehát magát az Úrra és kilépett a sekrestyéből.

Ott állt szemben többszáz férfivel. Villogó vagy sötét szemek meredtek reá. Ellenséges, gúnyos mosolyok villantak. Darabos, szinte állatias arcok bámulták. Most lett volna csak ideje, hogy meginogjon s elfogja a remegés. S íme, csodálatosképpen olyan mélységes nyugalom szállt reá, mintha az óceán fenekén lenne. Beszélni kezdett s nem is jutott eszébe, milyen nyelven. Nem kereste a szavakat, nem akadozott. Jött minden magától, mintha csak valaki öntötte volna a szavakat ajkai malmára.

Halálos csönd feszült a kápolnára. Amíg beszélt, nem hallott mást, csak a saját hangját. Mikor elhallgatott, csukló, zokogó hangok ütötték meg a fülét. Köröskörül úgy sírtak ezek a kőből faragott, nagy darab emberek, mint a kisgyermekek...

*

Attól fogva minden reggel belépett Matild Kakola kapuján és csak késő este, az éjtszakai kapuzárás előtt lépett ki rajta. Egész nap a rabokkal foglalkozott. Találkozott ott is volt vasai foglyokkal. S milyen örömmel hallotta róluk, hogy a legjobb magaviseletűek. Pedig Vasaban nem ilyenek voltak!

Leginkább négyszemközt szeretett beszélni rabjaival. Celláról-cellára járt. Olyanok számára pedig, akik többedmagukkal voltak egy cellában, kapott a börtönlelkésztől egy kis szobácskát, s ott fogadta őket. S ezek a négyszemközti beszélgetések szinte fontosabbak voltak, mint a biblia-magyarázatok. Noha éppen ennél a munkánál jelenthetett nagy akadályt túlságos fiatalága. De mindent legyőztek kivételes képességei és a szeretet. Olyan megértéssel, gyöngédséggel és tapintattal tudta kezelni a legkényesebb kérdéseket, hogy soha zavar vagy feszült pillanat nem keletkezett. Már természetből fogva jóságos, barátságos lélek, de most ezen felül is előntötte szívét valami olyan mélységes és forró együttérzés ezek iránt a szenvedő, külső-belső nyomorúsággal vert emberek iránt, amit azelőtt maga sem hitt volna magáról. Mintha a szeretetnek valami forró gejjírje fakadt volna fel a szívében.

Csak az érhet szívig, ami szívből jő. Ez volt munkájának alapelve. Előbb meg kell nyerni a szívüket, csak akkor kezdhet velük valamit.

Amikor az ör felnyitott előtte egy keskeny, zord cellajtót s belépve, megvárta, amíg az ör lépései eltávolodnak, hogy igaz lélekkel mondhassa a rabnak, Istenen kívül senki más nem hallja beszédüket — mindig úgy érezte magát, mint az aranyásó, aki leszáll a mélybe és sziklák, kövek halmazán tör keresztül, hogy valami kis nemes ércet napfényre hozhasson... Úgy, mint a kútásó, akinek évmilliók óta lerakódott homok, kavics és agyagrétegeken kell keresztülhatolnia, hogy eljuthasson oda, ahol egy vékony kis élő vízerecske szivárog... Amíg ide el nem jut, addig minden hiába. S hogy ide eljuthasson, annak minden egyes embernél más az útja. Matild nagyon jól tudta ezt s szinte iszonyodott minden egyöntetűségtől.

Traktátusokkal és bibliamondásos lapocskákkal mindig tele volt a táskája, de azért nem mindig osztogatta. Sokszor egyenesen ügyetlenségnek és taktikai hibának bélyegezte volna, ha azonnal a Bibliával áll elő. Eleinte elég az is, amit a régi egyház „*oldott igének*“ mondott, szemben a kikristályosodott „*tömör*“ igével. Ez a „*tömör ige*“ található a Szentírásban, míg az „*oldott ige*“ ott lakik minden emberi szívben. Az emberi szívnek lehetnek hangjai, amelyek úgy csendülnek, mint távoli harangszó, úgy búgnak, mint kedves orgonaszó és Istennek, Istenért munkálkodnak, noha híjával vannak a reá való legtávolabbi vonatkozásnak is. Az apostol szava: „*Krisztusnak beszéde lakozzék tibennetek gazdagon, minden bölcseségben*“, nemcsak az írott Igére vonatkozik, hanem minden egyes más szóra is, amelyben az ő lelke öltött emberi alakot...

Egy korty ital.

S most kísérjük el Matildot néhány börtöncellába. Nézzük meg, kik ülnek ott a nehéz vasajtók mögött? Ne gondoljuk, hogy valami különös fajtája az emberi nemnek. Eppolyan emberek azok, mint magunk. Mint én, vagy te. Ugyanolyan emberi természettel. Csak őrajtuk egy sötét órában elhatalmasodott ennek az emberi természetnek rosszabbik oldala s iderántotta őket. Talán éppen azért, mert az életkörülményeik sokkal, de sokkal rosszabbak voltak, mint a miénk.

Itt van például ez a *kuopio*-i legényke, súlyos életfogytiglannal a nyaka között. Sötét és fagyos arccal pillant az ajtó felé, mikor megcsikordul benne a zár. Kicsit rácsodálkozik ugyan a szokatlan látványra: egyes egyedül egy ilyen gyönyörű előkelő hölgy, de aztán összeharapja a száját és rá se fütyül.

Matild egymaga köszön, s hogy beszédtémát találjon, előszed egy kis traktátust és feléje nyújtja:

— Hajlandó volna ezt a kis lapocskát elolvasni?

A legény ügyet se vet a papírra, ellenben keményen ráripakodik Matildra:

— Hogy kerül maga ide? Aki ilyen ragyogó és boldog, az nem való ebbe az undok, ocsmány házba. Mit keres itt?

— Az bizonyos, hogy nagyon boldog vagyok, — válaszol Matild — de csak azért, mert Isten mérhetetlen gazdagsággal öntötte ki rám szeretetét s úgy szeretném, ha ezt maguk is megismernék.

— Vagy úgy! Maga hisz az ilyesmikben! Én annál kevésbbé! Hászén, nem mondom, az olyan derék, jó kis-

leányokat, mint maga, biztosan szereti az Isten, de minket, férfiakat?... Hajaj!... Éppen bennünket, gonosztevőket!

— Ne higgye, ne higgye! Ha csak egy kicsit is olvasná a Bibliát, éppen az ellenkezőjét találná benne. Előbb azonban imádkoznia kellene, hogy Isten világosítsa meg lelki szemét, mert a Bibliát csak így értheti meg...

— Imádkozni? Azt aztán soha!... Isten meg se hallgatná az imádságom! Lehetek akármilyen gazember, de képmutató, az nem lesz belőlem soha!

Nem, a templom meg a pap ugyan várhatja, — folytatja szikrázó szemekkel — amíg ő feljűk fordul.

Volt valami ebben az őszinte kitörésben, ami nagyon tetszett Matildnak. Ennek ellenére teljes tehetetlenséggel áll előtte s halvány sejtelve sines, hogy férközzék közelebb a szívéhez.

A legény ábrázata hirtelen elsötétedik, de nem terhes immár villámmal és mennydörgéssel, inkább befelé hulló, reménytelen. S Matild érzi, hogy most megerednek a szívcsatornái...

— Tudja, mi a legborzalmasabb? Hogy a kízókamrát én magam szolgáltatom a láncok mellé. Itt ni! — s a homlokára csap öklével. — Soha meg nem áll, mindig az eddigi életemen futkározik, mint a szaglászó véreb s nem tud felfedezni egy fikarenyi jót sem. Mindig csak gonosztságot műveltem... Egyetlen jóféle, hogy segitettem itt némelyiknek valami kis dohányt becsempészni. De az is tilos, tehát végeredményben azzal is csak a bűnöket szaporítottam. Nincs egy csipetnyi jó sem. Legalább csak egyetlenegy jótetteckére emlékezhetnék, hogy ne kellene egészen dúvadnak látni magamat, mindjárt megszűnnék ez a kízókamra...

Matild olyasmit felel, hogy a mi jótetteink úgyszólván mindig gyarlók, tisztátalanok és erőtlenek ahhoz, hogy boldoggá tegyenek, de van valaki, akinek tökéletes jótéteménye minden tökéletlenségünket kitöltheti, s így csak ő válthat ki bennünket a lelkiismeret kízókamrájából. De maga is érzi, hogy szavai idegenül, hatástalanul kopognak. Egy koldus ül előtte, aki reszketve nyújtja ki kezét valami kis emberi jótett jóleső öntudatának alamizsnája után. Tenyerébe kell hullatnia azt a kis alamizsnát, hozzá

kell segítenie valami kis jótetthez, hogy kézenfoghassa és elvihesse erről a koldussarokról Krisztus gazdagságának mérhetetlen kincstára felé...

De hogyan?

Körülvillantja tekintetét a cellában s fölfedez valamit. Ez jó lesz. Nem, nem — fut össze szájában a lázadó test ellenkezése — ezt nem bírja úgyse.

Miért ne, keményíti meg magát, ha ezzel segíthet egy emberen!

Szeme ugyanis azt az ütött-kopott korsót fedezte fel a prices alatt, amelyben a foglyok a mindennapi italul kapott híg árpalevet őrizgették. Megszakítja tehát a kegyes beszédet s rámosolyog a legényre:

— Ejnye, de kiszáradt a torkom! Nem adna egy korty italt a korsajából?

A legény szemei karvalykörömként vágódnak Matild arcába, vörös lesz, mint a rák, a fejébe szaladó vértől, de csak nem nyúl a korsója után. Matild kénytelen kérését megismételni.

— Nem... azt nem lehet... — nyögi a legény rekedten. — Hogy kérhet inni tőlem!

Matild lelkében napsugaras kép bontakozik elő ezekre a szavakra. Fényes délben fáradt vándor ül egy samáriai kút mellett. Előtte áll egy rossz hírű asszony s ugyanezeket a szavakat kiáltja: „Hogy kérhetsz inni éntőlem?”

S immár mosolyogva figyel a hangjához és szavához jött legény érvelésére:

— A vasai kormányzó leánya csak nem ihatik egy töredezett szélű, ócska rabkorsóból! Nagyon jól tudom, mennyire nem bírja azt az ilyen kisasszonyok kényes ízlése. Éppen a maga apjával járt itt egyszer két ilyen kisasszony. Még a szoknyájukat is felemelték, nehogy valami piszok ragadjon rájuk, pedig előtte félórával súrolták fel a kövezetet. S úgy bámultak rám, mint valami félig rothadt bélpoklosra. Azok aztán nem ittak volna ebből a nyomorúságos árpaléből! No, de maga se mondta komolyan...

— Már hogyan mondtam volna, ha hajlandó lenne megosztani velem.

A legény erre lenyúl a nem valami étvágygerjesztő korsóért és odanyújtja. Matild ajkához emeli és jót húz

belőle. S miközben rápillant, látja ám, hogy úgy ragyog a legény arca, mintha mennyei jelenést látna. Nem hosszan, majdnem csak villanásszerűen, de ragyogott, letagadhatatlanul.

S mikor Matild hálás köszönettel visszaadja a korsót, így felel:

— Magának nincs mit köszönni — nekem ellenben jó napom volt máma.

S mikor eltávozik, biztosan tudja már Matild, hogy rövidesen eljön egy nap, amikor ez a „samáriabeli“ tőle kér majd inni olyan italt, amely után „soha örökké meg nem szomjúhozik...“

Attól fogva rendszeresen vitte Matild az „élet vizét“ ennek a kuopioi legénynek. Mindig örömmel és hálás szívvel fogadta. Egy nap azonban különös dolog történt. Ahogy belép hozzá, látja, hogy a legény ökölbeszorított kézzel, eltorzult arccal fel és alá szaladgál a szűk cellában, mint a ketrecbe zárt oroszlán.

Matild részvétellel kérdi:

— Mi történt magával, mondja?

A legény csak rohan, csikorgatja a fogát s szinte hörgöve szedi a lélekzetet. Matild jelenlétét, úgy látszik, észre se vette. Az gyámoltalanul álldogál egy helyben s nem tudja, mit kezdjen vele.

Próbálja hangosabb szóval:

— Tudja, hogy csak jót akarok. Legyen hozzám bizalommal! Mi történt?

A legény megtorpan, véreres, feldúlt tekintetét lassan Matild felé fordítja s rekedt suttogással tördeli elő a szavakat:

— Az előbb felkapaszzkodtam az ablakrácsra... kinéztem... És ott künn... nyolc év óta először... láttam *egy nőt*...

S ezt egy karcsú, húszesztendős lánynak mondja, aki egyedül van vele a cellában, teljesen egyedül...!

Egy pillanatra megdermedt a vér Matildban. Átborzongott idegein a szörnyűség, ami történhetnék... De a következő pillanatban már, mint valami láthatatlan bűvárharang, hullott rája a legmélységesebb nyugalom-

nak és biztonságnak érzése. Majdnem felkacagott, olyan mulatságosan csendültek vissza fülében a szavak: „Nyolc év óta először láttam egy — nőt“, holott ő, a viruló húszesztendős lány már hetek óta jár ide a cellába! Így elfeledni, szemeket így megtartóztatni, csak az Úr képes! Matild szívéből forró fohászban buzgott fel a hála ezért a csodálatos felövező kegyelemért.

Mentés a pokolból.

Most gyerünk Matilddal egy másik cellába.

Ebben tartják a börtön leghírhedtebb és legveszedelmesebb rabját.

— Ennél — magyaráz az igazgató — hasztalan minden jó szó, hasztalan minden ütés. Mint a vadállat, rögtön támad és üt, ha közelébe kerülnek.

Cellája majdnem teljesen üres, hogy semmit se használhasson támadó fegyvernek. Ő maga az úgynevezett „öreg vasban“. A széles nyak- és derékvasat elől, hátul két-két súlyos lánc köti össze. A derékvasról két kurta lánc indul a csuklóvasak felé, hogy a kéz mozgását szűkítsék minél kisebb körre. A lábán hasonlóképpen hatalmas bilincsek rövid láncsal. S ez az ember már másfél éve viseli ezt a borzalmas terhet!

Egy pillanatra odavillantja tekintetét az ajtóra, felméri a belépő Matildot, aztán meglepetten tovább kémlel. Jönnek-e még mások is? Látja, hogy nem jönnek, de azért elfordítja fejét. Senkihez semmi köze.

Matild megáll mellette s nagy szájalommal nézi a földön heverő embert. Hirtelen kiszól az örnek:

— Hozzon csak egy széket!

Az ör bedugja a fejét és tagadólag rázza:

— Azt nem lehet, kérem. Rögtön fegyvernek használná...

Matild erélyesen rászól:

— Legyen szíves, hozza el a széket az én szobámból!

Nagy fejcsóválások és dörmögések között érkezik vissza vele. Odaállítja Matild mellé, de a kezét alig akarja

levenni róla. Matild komoly szemöldrándítására aztán kikotródik. Most a fogolyhoz fordul:

— Keljen fel!

A fogoly sötét arccal, kelletlenül tápászkodik felfelé. Hát ezért kell a szék, hogy beletelepedjék, mint valami főbíró s maga elé állítsa az alázatos bűnöst? No, várj csak...

Elképedéssel hallja azonban:

— Üljön le, szegény ember, erre a székre. Pihenje ki magát kissé. Meglátja, jót tesz. Majd én addig várok.

Azt a derút, ami a sötét arcon egyszerre felragyog, a jóérzésnek azt az önkéntelen sóhajtását, amely felszakad belőle, ahogy rárogyott a székre, sohasem lehet elfelejteni! Egyszerre megtörik a jég. Matild nyugodtan beszélhet, figyelmes fülek hallgatják.

Egyszerre azonban hirtelen félbeszakítja Matildot. Fejével az ajtó melletti fal felé int:

— Nézze, ott azt a lyukat! Tudja, hogy került oda? Én csináltam. Mindjárt megmondom, hogyan. Azelőtt ács-munkát végeztem a cellában s egy nap agyon akartam csapni az őrt. Mikor belépett, megcéloztam fejét az ács-fejszével, de a fejsze kiröpült nyeléből s egyenesen neki a falnak. Nézze azt a derék kis mélyedést! — húzódik vigyorra a szája. — Nyakig kettéhasad a feje, ha eltálozom. Nyakig!

Szinte kéjeleg képzelete véres munkájában s vércseszeme közben élesen figyeli Matild arcát. Majd hirtelen rákiált:

— Maga gyerek! Hogy jut ilyen gondolatra, hogy csak úgy egyszerűen besétál közénk, banditák közé? Nem tudja, hogy én vagyok a leghírhedtebb gonosztevő egész Kakolában? Vagyis a leggonoszabb ember egész Finnországban! Mondja, nem fél?

Matild mosolyogva rázza a fejét:

— Egyáltalán nem. Nagyon jól tudom, kicsoda maga, de azt is éppen olyan jól tudom, hogy nekem nem akar rosszat. Egyébként pedig velem az Isten, megvéd Ő minden rossztól, nincs okom félelemre.

— Szóval maga afféle krisztuskövető...

Kicsit elgondolkodik, aztán folytatja:

— Soha életemben nem tapasztaltam még olyan kedvességet, mint máma. Különös dolog. Éppen ma gondoltam magamban, milyen árva is vagyok. Senki az égvilágon nem törődik velem. S itt van. Egyszerre csak előáll valaki és kedveskedik nekem. Szinte kedvem lenne felcsapni krisztuskövetőnek... Ha ugyan...

Matild érzi, hogy most olyan szavak csúsztak ki ennek az embernek a száján, amelyek lelke mélyéről vetődtek fel. A következő pillanatban azonban már elsötétül, fogát csikorgatva tépi-rázza láncait s e pokoli zenekísérettel tájékoztatja:

— De hogy javuljak meg ebben a vaspokolban?! Mikor véresre rágják a húsomat! Ettől csak gonoszabb leszek! Ördög, tetőtől-talpig!

S villogó fekete szemei, dühtől torzult arca valóban ördögivé teszik abban a percben.

Matildnak szívébe hasít a fájdalom. Fehér virágkezét a férfi vállára fekteti s legangyalibb mosolyával, szívének legmelegebb, legszelídebb hangjaival próbálja visszahozni a pokol kráterének széléről. Lassan-lassan sikerül is.

Mielőtt eltávozik, még arra kéri a rabot, tegye meg a kedvéért és olvasson valamit az Újtestámentumból a legközelebbi látogatásig. Minden cellában ott fekszik ugyanis az Újtestámentum.

A fogoly száján furcsa mosoly vonaglik:

— Szívesen megtenném, de az Újtestámentumot is hozzávágтам egyszer az egyik őr fejéhez s azt is elvették tőlem.

Matild erre szó nélkül odanyújtja a saját Bibliáját. A fogoly tovább mosolyog:

— Köszönöm szépen. Ezt nem fogom olyasmire használni...

Matild is mosolyog és bizonyos benne, hogy mégis csak fegyver lesz itt az a könyv, de nem a fogoly kezében...

*

Matild időnként kis fogadószobácskájában is tartózkodott s ott keresték fel a foglyok. Egy alkalommal csúf kis emberke lépett be az ajtón. Alacsony, zömök természetnek széle-hossza majdnem egy. Torz arcát, csúnya nyúl-

szájával, még varas kiütések is éktelenítették. Apró szemei pedig úgy forogtak, mint a motolla.

Megállt az ajtó mellett s ott áldogált jó ideig fűrésző, fenyegető némaságban. Matild el nem tudta gondolni, ugyan mit akarhat? Végig próbálta a legkülönfélébb kérdéseket, hogy valamikép szóbaereszkedhessék vele, de egy szó nem sok, annyit se bírt előcsalogatni belőle. Végül is azt mondja:

— Furesa ember maga. Fogalmam sincs, mit kezdjek magával? De tán olvasni jobban szeret, mint beszélni. Itt ez a füzetke, ebben esetleg öröme telik.

S lehajolt, hogy a füzetet elővegye. Ekkor az ember éles szemvillanással felmérte a köztük lévő távolságot, a csukott ajtót és ökölbe szorított kézzel, vadul ráncolt homlokokkal, kegyetlenre harapott szájjal lassan megindult feléje. Éppen olyan volt, mint a ponyvaregények színes címlapjain a rémtettéhez készülõ gonosztevõ.

Matild csodálkozva nézte, de semmi félelem nem dermedt belé. Bár feszengett benne némi kényelmetlenségi érzés, ahogy mindig közelebb jött s megállt a széke mellett. Akkor hirtelen felrándult a két hatalmas ököl s lezuhant közvetlen az arca előtt az asztalra.

Matildnak egy arcizma se rándult meg, két fehér keze ellenben azonnal rásímult az egyik eléje zuhant ökölre s szívének minden szánalma, szeretete benne volt a nyájas kérdésben:

— Nem szeretné, ha szíve békességet nyerne?

Az ember megragadta Matild kezét, hevesen megszorította s aztán sarkon fordulva, szinte futott az ajtó felé. Ott megállt egy pillanatra s háttal Matildnak, lassan ennyit mondott:

— Bizony, az kéne nekem... Csak ne lennék olyan pokolian gonosz!

Az utolsó szavaknál hangja megcsuklott, vállát zokogás rázta. Annyit kiáltott még:

— Bocsásson meg!... — s kirohant a szobából.

Később hallotta aztán Matild, hogy ez a különös emberke azzal a határozott szándékkal állított be hozzája, hogy alaposan megijeszti. Egymásközt arról beszélgettek ugyanis a rabok, milyen érdekes, hogy ez az úri kisasz-

szony egyáltalán nem fél tőlük. Erre jelentette ki emberrünk nagy hetykén:

— No, majd én megrezzentem!

A többiek hevesen tiltakoztak ellene, de ez fölényesen leintette őket:

— Ne féljeteK, ujjal se érintem, csak szeretném látni, hogy reszket az ilyen „nagy keresztyén“, amikor „begyullad“.

És látta. De attól ő kezdett reszketni. Ő, a finn erdők rettenthetetlen zsványa...

*

Egyik nap egy darab kenyeret szeretett volna Matild hamarjában lenyelni, mert reggel óta semmit sem evett, pedig az idő már késő délutánba hajlott. Éppen beleharap, mikor nyílik az ajtó s belép rajta egy óriástermetű rab.

Ez az óriás már nagypénteken szemébe ütődött a kápolnában. Nagy, szomorú szemével úgy bámult rá állandóan, mint valami szentképre.

Ahogy meglátja, Matild mivel foglalkozik, rögtön vissza akar húzódni. De Matild azonnal félretolja uzsonnáját s marasztalja a látogatót. Erre az gondosan becsukja maga mögött az ajtót, meggyőződik arról is, hogy a kulcslyukon se leleskedik senki, azután hatalmas léptekkel Matildhoz rohan, megragadja két kezét hatalmas markával s szinte gyermeki esengéssel suttogja:

— Mondja, tényleg igaz az, hogy Isten még egy olyan szörnyű gonosztevőt is visszafogad, mint én?

Matild egyszerre elfelejti, hogy az előbb még éhes és fáradt volt. Ez a kérdés többet adott neki, mint amit a legfinomabb lakoma adhatott volna. Átélté azt, amit az Üdvözítő a samáriai Jákób-kút mellett. A visszatérő tanítványok hiába kínáltak eledellel, pedig éhesen, szomjasan hagyták ott a kút mellett. *„Van nékem eledelem, amit egyem, amit ti nem tudtok — mondta nekik. — Az én eledelem az, hogy annak akaróját cselekedjem, aki elküldött engem és az ő dolgát elvégezzem.“* (Ján. 4: 32, 34.)

Ez az együgyű őszinteségű, remegő kérdés örömeK és vigasztalások kiapadhatatlan forrását fakasztotta Matild szívében. Milyen áradó örömmel bizonygatta neki, hogy *meg vagy on írva*. Szórol-szóra úgy, ahogy mondta. És pedig olyan szavakkal, amelyeknek érvénye soha örökké el nem

múlik, meg nem rendül. Ég és föld elmúlhat, de Isten beszéde megmarad örökké. Csak hinni kell benne, egyszerűen úgy, ahogy írva van. Minél teljesebben, minél határtalanabban, annál jobb!

Az ember hangtalan némasággal hallgatta Matildot. Már egy órája ültek ott, de azon az egyetlen kérdő mondaton kívül még egy szót sem szólt. Egyszer aztán felállt.

— Megyek — mondotta lakonikus rövidséggel. S még hozzátette: — Addig imádkozom, amíg sikerül.

S kigyulladt szemében különös, boldog fény lobogott.

S Matild máris örömkönnnyek közt adott érte hálát a lélekmentő Szentlélek Istennek.

Az igazi szeretet mértékszámai.

Akkoriban a turkui „öreg várat“ is börtönnek használták. Az idős, munkaképtelen, vagy beteg rabokat helyezték ide, vagy azokat, kiknek számára pillanatnyilag nem akadt hely *Kakolában*. Matild természetesen ezeket is szorgalmasan látogatta.

Egy nap, ahogy a meredek, sötét és teknőssé koptatott lépcsőn sietve igyekszik felfelé, hogy áhítatot tartson nekik, hirtelen megbotlik és elesik. Keményen megütötte magát. Összeszorított fogakkal legyúri a fájdalmat s felfelé tápáskodik, amikor elviselhetetlenül éles fájdalom nyilalik a lábába. Eltörött a lába. Pillanatra elsötétült előtte a világ. Nem a fájdalomtól, hanem attól a gondolattól, hogy itt fekszik tehetetlenül és sem az áhítatot nem bírja megtartani, sem *Kakolába* nem tud eljutni, pedig két rabnak ígért ott mára beszélgetést.

De csak egy percig tartott ez a sötétség. A következő percben már egész belseje kigyulladt egy gondolattól. Hiszen az áhítaton éppen arról a nyomorékról akar beszélni, aki ott ült a templom „ékes kapujában“ s aki a Názáreti Jézus nevében felkelt és járt! Hát neki nem ura ez a Názáreti Jézus Krisztus? Rajta nem segíthet ez a név? Mintha csak láthatatlan karok ragadták volna meg, egyszerűen felkelt és járt. Kegyetlen fájdalom hasogatta ugyan a lábát, de arca mosolygott s csodálatos belső öröm ragyogott a szeméből.

Áhítat után, amelyről azt mondták a rabok: „Még sohse hallottunk ilyen megragadó bizonyágtételt“ — újra végigszámlálta lefelé a rengeteg lépcsőfokot. Nagynehezen elérte a parkban várakozó hintót. Nagy kinnal felkapasz-

kodott, elhelyezkedett s most már komolyan mérlegelni kezdte magában, nem volna-e jobb *Kakola* helyett mégis inkább szállására, Creutz kormányzó lakására hajtatni?

De mi lesz a rabokkal, akik várják a mára ígért beszélgetést? Hátha éppen ma érkezik el valamelyiknél az a pillanat, amikor leomlik szívében a sátán hatalmának erős bástyája? Az a pillanat, amelyik talán soha vissza nem tér!

Nem, nem mehet még haza, *Kakolát* nem lehet elhagyni. „Nekem csak féllábam beteg, de azoknak egész életük!” — döntötte el a vitát önmagával s kiadta a kocsisnak a parancsot:

— *Kakolába!*

Egész úton erőért imádkozott s bizonygatta Urának, hogy nem gyermekes daczból vagy akaratosságból cselekszi ezt, hanem mert így *kénytelen* kedves rabjainak lelki üdve miatt.

Kakolában is önállóan, minden támogatás nélkül ment fel fogadósobácskájába. Ahogy a folyosón baktat, legnagyobb rémületére ki jön vele szembe? A börtön orvosa. Ha ez most észreveszi a baját s rögtön hazaküldi? Nem, nem szabad! S *Matild* úgy ment el a barátságosan köszönő orvos mellett, hogy annak eszeágába se jutott gyanút fogni.

Már végzett a két fogollyal s fáradtan, kimerülten gondolkodik a nap eseményei felett, mikor újra nyílik az ajtó s belép rajta a minapi hallgatag óriás. A bánatos, komor vonások eltűntek arcából, békés és ragyogó, mint a téli napsütés.

Megállt *Matild* előtt kicsit előrehajtott derékkel, esetlenül lógadozó karokkal s csak annyit suttogott szégyenlősen:

— Sikerült... Krisztusé vagyok...

Ennél többet nem lehetett belőle kiszedni. Csak búcsúzáskor szólalt meg újra:

— Megyek, mer' még sokan akarnak bejönni. De... szerezhetne nekem valami örömet...

— Természetesen, nagyon szívesen — sietett *Matild* a válasszal, mert szíve mélyéből sajnálta ezt az embert. Nemsokára indulnia kell szegénynek Szibériába. S *Matild*

megígérte neki, hogy elkíséri a transzportot Viipuri-ig. Ezzel is édesedik valamit a keserű pohár.

— Varga vónék — folytatta az óriás felragyogó szemmel — s szabnék magának egy csizmácskát. Ha eljönne Viipuri-ig, addig éppen elkészül.

— Igazán kedves szándék — örvendezett Matild. — Csak csinálja meg, aztán Viipuri-ban majd kifizetem.

Erre a szóra azonban kihúzza magát a rab önérzete- sen s még a nehezen forgó nyelve is neki ered:

— Azt aztán nem. Aki nem rendel, az nem fizet. Ez a csizma nem árucikk, hanem *Forsberg Frigyes Vilmos* kiseded hálaajándéka legjobb barátjának... Tudom, hogy nem úgy gondolta, — bólintott megértően Matild felé — hanem hogy egy ilyen szegény, szibériai deportáltak elkél néhány fillér... De azért nem lehet. Egy fillért se. Nem. — Szabadna akkor mértéket venni?

Meghatottságában szólni se tudott Matild, csak ki- nyújtotta a lábát a mértékvételhez. Rá se gondolt, hogy éppen a törött lábát nyújtja oda. Csak akkor eszmélt rá, mikor a fogoly rémülten felkiált:

— Mi van ezzel a lábbal? Hisz dagadt, mint egy vánkos!

Mit volt mit tenni, el kellett mondani a reggeli bal- esetet. Pedig nem akarta, hogy híre menjen.

— S minden kint lenyelt miattunk! — kiáltott fel a rab csodálkozva s arcán, mint valami hőmérőn olvasni lehetett, hogy száll Matild iránti szeretete földöntúli ma- gasságok felé. Némi gyengéd atyai korholásnak ugyan ő is teret engedett, amiért nem ment azonnal orvoshoz, de azért mégis csak azzal fejezte be: — Milyen jó, hogy mégse halasztotta el ezt a mai fogadást! Talán sohse találko- hattunk volna... S nem vihettem volna el emlékül az *igazi szeretet mértékszámait*...

A fogoly ugyanis mégsem az egészséges lábát mérte meg, hanem a dagadtat, amelyik „érettük dagadt ilyenre“. A csizmát majd megcsinálja fejből, de ezekre a számokra szüksége van, mert ezek fogják őt képessé tenni arra, hogy ezután minden szenvedést békés szívvel hordozzon...

Forsberg távozása után a foglyok között futótűzként terjedt el a híre Matild lábtörésének. Ahogy hazafelé men- net végigbicegett a folyosókon, minden cella kémlelőnyílá-

sán szempárok kémleltek utána, amelyekből teljesen eltűnt most minden sötétség és vad keserűség, sőt némelyik még harmatos is lett attól az érthetetlen lágy érzéstől, amelyet a törött lábbal sántikáló Matild keltett a szívében. Most valóban úgy néztek rá, mint valami szentre...

Otthon persze volt nagy ijedtség, kapkodás, orvosi szidalom és fejszóváltgatás. Négy hétig őrizte az ágyat *Turkuban*, utána jó pár hétig otthon, *Rabbelugn*-ban. Egész idő alatt csak egy gond gyötörte, mi van az ő kedves foglyai-val Kakolában s meggyógyul-e addig, amíg a szibériai deportáltak transzportja elindul, hogy ígéretét bevált-hassa? Szorgalmasan írta nekik a leveleket s kötötte, horgolta az érmelegítőket, nyaksálakat a szibériásoknak.

Még Turkuban feküdt, mikor egy nap a börtön lel-késze állított be hozzá egy gyönyörű, berakásos levélládi-kóval. Foglyai készítették hálából.

Odakünt lassan tavaszodni kezdett. Napfény ömlött, kismadarak csiviteltek, rügyek pattantak, újult az egész világ. Ebben az évben azonban szokatlanul ragyogóbb volt a tavasz, mint máskor. Még Kakolában is észrevet-ték. Arcok és szemek ragyogtak, pedig napsugár most se járt a komor falak között, csak egy törött lábbal bicegő leány emléke járkált szájról-szájra, szívről-szívre...

Foglyok angyala, Isten veled!

Kelet...

Be más varázsa is van ennek a szónak a mi fülünkben, mint amilyen volt a finn börtönök lakóinál! Nekünk kelő napfényt, harmatos virágot, ezerszínű álmot szór lelkünkbe — rájuk dermesztő telet, tarolt mezőket, ólom-szürke reménytelenséget borított. Számunkra ébredő élet és sejtelmes vágyak hajnali fuvallatát hozza — nekik az élve eltemetettséget, lassú feloszlás kriptalevegőjét. Mi úgy megyünk feléje, mint ifjú jegyes szerelmes párja elé — ők úgy indultak, hogy száz helyen véreztek lelkükben a mindentől elszakadás friss sebei. Kelet nekünk a fények és szépségek kincseskamrája — nekik ólombányás, fekete tundrás *Szibéria*...

A száműzött csoport indulása előtt különösen kakolai „barátait” szerette volna Matild viszontlátni. De még jobban azok őt. Bevagonírozáskor egyre-másra tekintettek kifelé, nem látják-e valahol feltűnni kedves szőke fejét? Jól össze is húzódtak, hogy Matildnak elég helye legyen közöttük. S az egész vagon sötét, mord arcú lett, amikor elindult a vonat s Matild mégsem érkezett meg. Csak *Kaipainen* állomásán derültek fel, mikor hallották, hogy Matild már Viipuriba jutott egy előző foglyocsoporttal. Ott aztán a felügyelő átadta Matildnak azt a gyönyörű bőr útitáskát, amelyet ajándékuul készítettek hálás rabjai. *Forsberg*, az óriás is előállt a remekbe szabott csizmácskával s egy sereg más ajándékot raktak még kezei közé. Matild szívesen megfizette volna az árát mindennek, de a foglyok sértett önérzettel tiltakoztak minden ilyen szándék ellen.

– Kapott egy hírt is, ami talán még nagyobb örömet szerzett neki, mint az összes ajándékok. Az a másfél éve „öreg vassal“ sujtott, elvadult rab, akinek széket hozatott látogatása első napján, egészen megváltozott. Már nem verekszik, csendesen viselkedik és mindenkitől, még a fegyőrtől és börtönigazgatótól is bocsánatot kért. Erre azok megkísérelték, hogy levegyék róla az „öreg vasat“, ami újra csak jó hatással volt reá s most már nincs vele semmi baj.

Forsbergre is nagyon kíváncsi volt Matild. Maradandó volt-e az a nagy fordulat, amelyet a lábtörés napján bejelentett? De csak rá kellett néznie az óriás arcára s szorongását felválthatta az együttörvendezés ragyogása. *Forsberg* megtérése gyökeres volt és megingathatatlan. Rabtársai előtt nyíltan bizonyoságot tett a kapott kegyelemről s ragyogó szemmel újságolta, hogy az egyik már ott áll a „szoros kapu“ előtt, Matildnak csak át kell vezetnie rajta.

– Nyolc nappal azelőtt — mondta egyszer Matildnak — esküdni mertem volna, hogy nincs a világon olyan emberi lény, aki *Forsberg* Vilmossal, „Kelet-Botten rémével“ egyedül mer maradni. Nem akartam elhinni, hogy Matild kisasszony még csak a közelben se akar fegyőrt, mikor valakivel beszélget. És meggyőződtem róla. S egyszerre hinni kezdtem a Megváltójában.

Matild sokat időzött ezekben a napokban *Forsbergnél*, hogy minél jobban felkészíthesse a hosszú útra. Búcsúzaskor sokszor mondogatta *Forsberg*:

– Nehéz lesz a végleges búcsú, de nehéz lesz! De tudom, hogy Matild kisasszonynak se lesz könnyű. Azt hiszem, úgy érzi majd magát, mint egy édesanya, akinek örökre el kell szakadni gyermekétől.

S Matild, a húszéves leány bólintott:

– Éppen úgy. Csak az vigasztal, hogy *mi* nem búcsúzunk végleg, hanem azzal a reménységgel, hogy újra összetalálkozunk mindannyian ott a mi Urunknál, a Jézus Krisztusnál. Vigyen a sorsunk akármerre, oda kell érkezünk.

A *Viipuriban* meglátogatott rabok közt volt egy *oului* férfi. Alattomos, undok természetű, csunya nyelvű ember. Matildot gúnyos nevetéssel fogadta, mikor belépett hozzá:

— Igazán szép magától, kisasszonyom, hogy végre hozzám is betévedt. Végtelenül sajnálom azonban, hogy nem tegnap jött. Tegnap egész jókedvemben voltam és illedelmesen tudtam volna viselkedni. Ma azonban nem állok jót semmiért, mert *hét ördög ficánkol bennem* — sziszegte a foga között s gonosz arcával egészen közel hajolt Matildhoz. — Reggel hajszal híja, hogy nem fojtottam meg az őrt...

Matild nem ijedt meg se a gúnytól, se a sziszegéstől, sőt kiderült az arca és angyali mosollyal vágott közbe:

— Most már értem, miért kellett magához éppen ma jönnöm. Ma akarja az Úr megmutatni nekünk, hogy űz ki egy lélekből hét ördögöt.

Egy öreg rab könnyek között azt mondta néki egy alkalommal:

— Hatvanöt esztendőt megértem, de Matild kisasszony az első, aki valóban jó hozzám és jót tett velem.

Aztán elmesélte az élettörténetét. Bizony, szomorú história volt. Édesanyja meghalt, mikor még tötyögő kisgyermek volt. Apját sohse ismerte. Idegen emberek közt hanyódott-vetődött, több ütést kapott, mint kenyeret. Soha senki rá nem mosolygott, meg nem símitotta. Annál többet káromkodtak és bűnöztek előtte. És gonosztevő lett, mert hisz' azt se tudta, mi a jó.

Minél közelebb jött az indulás napja, annál jobban nehezedett Matild szíve is. S annál keserűbbek, kétségbeesettebbek lettek a foglyok. Már az indulás előtt való este elbúcsúzott Matild mindenkitől. Közvetlen az indulás előtt hajnalban nem lett volna erre idő.

— Jobb is talán, — jegyezte meg az egyik fogoly — hogy nem lát bennünket abban az órában, amikor elszakadunk mindattól, ami itt szívünkhöz közel áll. Az nagyon nehéz lenne még magának is. Meg aztán elég csúnyák is vagyunk nyírott fejünkkel, daróc öltönyünkkel és sötét ábrázatunkkal...

Könnyednek, kedélyesnek indult a hangja, de itt megsuklott és keserves sírásba fulladt. Matildnak is csak annyi vigasztalás akadt a tarsolyában, hogy vele zokogott.

Távozáskor minden ablakban rabok könnyes szeme nézett utána. A nyomott, szomorú csöndben egyszercsak egy rekedt, sírós hang kiáltott utána:

— Isten veled, népünk leánya! Foglyok angyala, Isten veled!

Matild visszanézett a könnyes szemében még szürkébbé mosódó szürke épületre, a hála könnyeitől csillogó rabszemekre s csöndesen mormolta magában: „Nem, nem lehet a világon semmi, ami elvehetné szívemet ezektől a boldogtalanoktól, akiknek az Úr odaadta“.

Toivola.

1886. március 14-e olyan születésnap ajándékot hozott Matildnak, amilyennél szebbet még álmában sem tudott volna kívánni. Mintha a természet már tudta volna a titkot, mosolygott, sugárzott ezen a reggelen. Még vakító fehér hópalástját hordta a föld, de a mély kék ég olyan melegen, pazaron öntötte az aranyat, mintha méltó akart volna lenni Matild öröméhez.

Éppen a családi hajlékban, *Rabbelugnban* tartózkodott Matild ezen a napon. Már reggelihez a nagyebédlőben terítettek ünnepi pompával. Reggeli után pedig édesapja sétát javasolt Matildnak a ragyogó napfényen. Elindultak a *Kymmene* partján s jó pár kilométert jártak kedélyes beszélgetés közben. Egy üres tanya mellett csak megállítja az édesapja.

— Látod ezt a tanyát? Ez a te születésnap ajándékod. Matild kacagni kezdett.

— Minek az nekem, édesapám?

— Nem találsz el? Csak gondold vissza, miről beszélgettünk legutóbb, mikor itthon jártál? Mennyire fájt neked, hogy „barátaid“ inkább pusztulásra ítélték, mikor már kikerülnek a börtönből, mint mikor még bent vannak. Nincs otthonuk, nincs munkájuk, senki be nem fogadja őket, pedig mennyire rászorulnának nemcsak az otthonra, munkára, de további erélyes és szeretetteljes nevelésre is. No, nem szeretnél ezen a tanyán otthont, munkát és nevelést adni börtönből szabadult „barátaidnak“?

Matild könnyes szemmel ölelte át jóságos édesapját. Ezt a gondolatot angyalok súgták neki. A világ semmi

más ajándékával úgy el nem találhatta volna szíve vágyát, a világ semilyen drágasága úgy meg nem örvendeztette volna, mint ez. Boldog átszellemültséggel áldogált a tanya előtt a mesébe illő tavaszi fényben és szervező agya már be is rendezett mindent úgy, hogy szerencsétlen „barátai“ jólérezzék magukat itt s innét találhasanak utat a boldog emberek elvesztett világába.

Az Otthon hamarosan meg is nyílt. A hozzá tartozó gazdaság vezetését és a munkások felügyeletét Matild bátyja, *Henrik* vállalta el, aki épp azokban a napokban lépett ki az állami szolgálatból s érkezett haza Szibériából. Matild pedig a lelki nevelésből és az Otthon vezetéséből vette ki a maga részét. Sokszor bizony saját kezével fogta meg a dolog végét. Ha börtönlátogató körútjairól hazatért, minden erejét *Toivolának* szentelte. Így nevezte el az Otthont. *Toivola* magyarul „reménysugarat“ jelent.

De ez a „Reménysugár“ nem mindig varázsolt az arcára ragyogást. Sőt, különösen eleinte, igen sok bűt és szomorúságot is hozott. Már börtönlátogató munkájánál tapasztalta, hogy azok a foglyok, akik nem életfogytig szóló ítéletet hordoztak, hanem több vagy kevesebb esztendő után újra elnyerhetik szabadságukat, sokkal nehezebben közelíthetők meg az ígével, mint a szabadulás reménye nélkül szűkölködők. Akik pedig elnyerték a forrón óhajtott szabadságot s kibujhattak a láncuknál is keményebb börtönfegyelemből, vele együtt azt is könnyen levetkőzték, amit az ige hatásából magukra vettek. Önfejűség, akaratosság, lustaság s egyéb rossz gyökerei a gonosz emberi természetnek, buja tenyészetnek indult bennük, mihelyt megszűnt a rájuk nehezedő külső nyomás.

De idekünt Matild is megváltozott. Bent a börtönben adakozó angyal volt, akinek minden gondja adni, adni, könnyíteni, segíteni, idekint azonban kemény zsarnok, aki parancsol, követel és pedig éppen azt, amit féktelen és korlátlan természetük legnehezebben termett: rendet, fegyelmet és rendszeres munkát. Még mindig jótevő angyaluk volt, sőt most volt igazán az, de ezt itt már nem mindig tudták ugyanolyan mértékben átérezni, mint odabent a börtönben.

Feladatát még az is nehezítette, hogy nem állt oldala mellett a korrall járó tekintély sem. Hisz össze-vissza hu-

szonhárom éves volt akkor még. Igen fiatal pásztor ilyen nyáj mellé! Matild azonban sohase ijedt meg korához túl magas feladatoktól. Hajthatatlan akarata, rendkívüli energiája, de legfőképp finom érzéke a lélektani hatások iránt, minden nehézségen átsegítették.

Jó pár esetet mesélt el később ezekről a fegyverekről.

Egy tavaszi napon Matild volt az egész telep felügyelője, mert Henrik báró elutazott. Az esti parancsadásnál azt mondja az egyik munkásnak:

— *Lundquist*, holnap hengereld meg a zabot! Ne nőjön olyan erősen!

— Egyedül? — nyúlt meg a munkás képe a nemszereitem munka hallatára.

— Játszva elkészülsz vele egymagad is.

— Mit ért ahhoz a kisasszony! Próbálná csak meg...

— Rendben van, — vágta el a szavát Matild fagyos nyugalommal, — a zabot holnap magam fogom meghengerelni. Ennek meg adjatok valami „könnyű“ munkát!

Még alig derengett másnap, Matild már megjelent *Toivola* gazdasági udvarán. Az összes munkások ott sűrűlödtek a henger körül. Kivezették a lovakat, eléje fogták nagy komoly arccal, csak az orruk hegyén ült valami cinkos mosoly: az lesz aztán jó mulatság, ha egy óra mulva beüzen, hogy mégis csak menjen *Lundquist*, mert már nem bírja.

Matild ügyet se vetett az orrok hegyén lengedező kandiságra. Nagy komolyan kihajtott és munkához látott.

Vagy két óra mulva *Lundquist* sompolygott arra. Egy darabig csak leste, nem int-e neki Matild, de mikor látta, hogy annak esze ágában sincs ilyesmi, mégis csak megszólalt:

— Tessék mán' ideadni, mégse a kisasszonynak való ez...

— Köszönöm, — utasította el Matild kurtán — nem adhatom. Akkor nem tudom megállapítani: egy vagy két embernek való-e ez a munka? Neked különben is más dolgod van. Nem kaptad meg a „könnyű“ munkát?

— De igen, csak...

Szégyelte bevallani, hogy a többiek csúfolják a „könnyű“ munkájával.

— Akkor mit ácsorogsz itt? Tedd, amit vállaltál, én is teszem, amit vállaltam.

— Legalább ezt a szénapárnát tessék elfogadni az ülésre...

De Matild azt is elutasította s keményen dolgozott tovább.

Reggelineél már úgy érezte magát, mintha kerékbe-törték volna. De mit sem mutatott belőle. Lovat váltott és ment újra a zabföldre. Még délre se jár, már befejezte. Vitézül leugrott a hengerülésről s kemény léptekkel távozott.

Három napig ugyan alig bírta mozdítani tagjait, de *Lundquist* örökre kigyógyult a lustaságból és pökhendiségből.

Egy őszi napon, mikor Henrik bárót az egyházközség ügyei szólították el, Matild két emberrel homokot fuvaroztatott a tanya udvarára, mert erősen felázott a sok nedvességtől. Ahogy munkájuknak utánanézett, valami megjegyzést tett rája, mitől azok úgy felfortyantak, hogy egyszerűen faképnél hagyták az egészet.

Az egyik még a gőzölgő hátú lovat is otthagya az udvaron. Az állat bele is pusztulhatott ebbe, azért Matild energikus léptekkel utánuk sietett az ácsműhelybe. Egész kis népgyűlés tanyázott ottan. Matild megállt az ajtóban és szigorúan rászólt az emberére:

— Hogy mered azt a párolgó jószágot otthagyni az udvar közepén? Rögtön vezesd az istállóba!

Az ember a köszörűkő szélén üldögélt. Matild hangjára vörös lett, mint a dühös pulyka. Egy szót se válaszolt, hanem felkapott maga mellől egy ácsfejszét és hajításra rándult a karja.

Matild egy pillanat alatt ott állt az orra előtt. Hangja hideg és nyugodt volt, mint a jégmező; de úgy csattant, mint az arculütés:

— Letedd azt a baltát! De ebben a percben!

Az ember lassan leeresztette karját. Még egy pillanatig nézett rá Matild, aztán nyugodtan egy másikhoz fordult:

— Eredj, vidd be azt a lovat! Ez az otromba fickó pedig ne merjen többet hozzányúlni!

Majd az esetlenül, még mindig a fejsze nyelét szorongató ember felé villantotta szemét:

— Különben is lesz még egy kis beszélgetésünk négyszemközt.

Azzal sarkon fordult és bátyja szobájába sietett.

Leült az íróasztal mellé és gondolkodott. Olyan feltétlen bizonyossággal nem ura a helyzetnek. Mert mit tesz, ha a bűnös nem jön be hozzá? Bár még azzal sem volt tisztában, mit tesz, ha bejön? Egy azonban feltétlen bizonyos: meg kell tanulniok, hogy vele nem lehet tréfálni.

Idegesen firkált egy papírra. Végre, nagysokára megjelent a bűnös az ajtóban.

Matild fel se nézett, hanem közömbös hangon odavetette:

— Ha valami mondanivalód van, beszélhetsz nyugodtan, nem zavarasz, — s nagy nyugalommal firkált tovább a papírra.

Jó ideig nem jött egy hang se az emberből. Matild már egészen teleírta a lapot saját nevével s fordítani akart, mikor végre rekedten és akadozva megszólalt az embere:

— Az előbb... ocsmányul... viselkedtem...

— Örülök, hogy belátod. Majd még beszélgetünk róla. Most elmehetsz.

Jobbnak vélte, ha most megelégszik ennyivel s majd egyszer később veszi elő komolyabban. S finom érzéke nem csalta meg most sem. Mikor beszélgetésre került a sor, már mindent megmondott annak az embernek Isten Lelke s maga sorolta elő önmagáról mindazt, amit Matild akart volna mondani.

Ezért volt Matildnak szavajárása: „Feddeni csak egyedül a Lélek tud. Sok nevelő esődje onnét származik, hogy helyettesíteni akarja a Szent Lelket“.

A kívülállóknak azonban nem tudták az ilyen eseményeket oly nyugodtan, a gondviselés és győzelem biztos tudatával hordozni, mint Matild. Mikor pl. az édesapja meghallotta a fenti esetet, majdnem arra határozta el magát, hogy nem engedélyezi többé *Toivola* fenntartását.

Pedig Henrik báró visszaérkezése előtt még történt egy-két hasonló esemény. Egy sötét októberi éjtszakán pl. azzal a kínzó nyugtalansággal ébredt fel Matild, hogy

Toivolában valami nincs rendben. Olyanféle érzés volt ez, mint mikor az édesanya megérzi, hogy a másik szobában alvó gyermeke kitakaródzott. Fölkel és átmegy betakarni.

Matild se hagyta magát sokáig gyötörni ettől az érzéstől. Csöndben felöltözött s kilépett a kastélyból.

— Lord! — hívta elő hatalmas hófehér vadászkutyáját. — At kell mennünk Toivolába, gyere!

Lord okos pofája úgy bámult rá, mint aki mindent ért és helyesel.

Megindultak a sötét éjtszakában. Nemsokára megpillantották Toivola komor körvonalait. Matild körüljárta az egész tanyát, de az egész épülecsoporthoz csak egyetlen egy embert talált.

— Hol a többi?

— Nem tudom. Elmentek.

Ettől sokat nem lehet megtudni, mert kicsit gyöngélméjű. Matild tehát leült és várt. Nagysokára bebotorkált két ember, de részegen, mint a csap. Most már mindent értett. Mikor a többi még szürkületkor se került elő, kihozta az istállóból Csillagot, gyermekkorra kedves lovacskáját és kocsival indult keresésükre. Nemsokára meg is talált kettőt egy fa alatt, szörnyen siralmas állapotban. Hazavitte őket. Aztán a többi után indult s így lassacskán hazafuvarozta az egész díszes társaságot.

No, volt szégyenkezés kijózanodás után. A környező tanyák népe nevette és csúfolta őket. Ezek se mentek el többet pálinkázni.

Egy nap, ahogy végigment az istállón, a kedves, öreg Csillagot igen elhanyagolt állapotban találta. Ki tudja, mióta nem csutakolták szegényt.

— Miért nem gondozzátok ezt a lovat? — kérdi az embertől, akire Csillag ügye tartozott.

— Nem lehet azt, kérem, harap és rüg — füllentett az ember.

— Úgy? Akkor legjobb lesz, ha magam csutakolom le, — s már fogta is a szerszámot és nekiállt a munkának.

Az ember persze rögtön ki akarta venni kezéből a munkát, nehogy meglássa valaki, mert lassanként már a legnagyobb becsületbeli esorbának számított, ha valaki he-

lyett Matild kisasszony végezett el valamit. De Matild nem engedte.

— Nem, nem, várjon csak! Előbb teljes bizonyossággal ki kell tapasztalnom, nincs-e a Csillagnak harapós és rugós kedve ma is? Semmikép se szeretném, ha megsérülne.

— Na most már, — nyújtotta át a szerszámot az izzadó és rákvörös embernek —, azt hiszem, minden életveszély nélkül folytathatja.

Csillagnak sem kellett többet gondozás nélkül szükölködni.

Így sikerült neki lassan-lassan, a sok csalódás és szomorúság ellenére is, kemény türelempróbák árán betörni ezeket a vad fatuskókat a rendes polgári életbe. Akadtak aztán percek, órák, amikor gazdag sugárban tört fel az öröm szívében. Amikor észrevette, hogy a beoltott csíra mégis csak megeredt és már más gyümölcsök teremnek rajta, mint azelőtt.

Egy nap nagyobb pénzösszeget kellett Matildnak feladnia a postán. A postahivatal majdnem napi járőföldre feküdt tőlük. Befogatott s az egyik toivolai munkás ült a bakra. Toronymagas, sötét ábrázatú férfi. Matildon kívül nem igen akadt volna még valaki Finnországban, aki kocsisnak fogadja egy ilyen útra.

Pedig az út maga sem volt valami barátságos. A rengeteg óriásfenyői komoran hallgattak, a sötét út mélységes csöndjében csak a lovak egyhangú trappolása verte a félelmes, egyhangú ütemet.

Hirtelen megszólal a kocsis és hangja rekedtes a belső izgalomtól:

— Igaz, hogy nagycsomó pénzt viszünk a postára?

— Igaz. Még ma fel kell adni! — hangzik azonnal a nyugodt válasz.

A kocsis egészen hátrafordul. Szava meggyorsul és hátborzongató suttogássá rekedt:

— Akkor nem értem, hogy mer keresztülhajtani velem ilyen sötét erdőn? Teljesen egyedül! Nem tudja, ki voltam? Micsoda bandita? Nem nagycsomó pénzért, de néhány vacak márkáért is embereket tettem el láb alól! Nem fél tőlem? Mondja? Nem?...

— Egy csöppet sem — mosolygott rá Matild —, mert tudom, hogy az a sötét bandita, akiről beszél, nincs többé. Nagyon gonosz volt, de már meghalt. Az én kocsimon egészen más ember ül. Új ember! S erre nyugodtan rábízhatom magamat.

Az ugrásra kész vadállat feszültségét hirtelen zavart bizonytalanság váltotta fel az ember arcán. Tétován visszafordult és sokáig, nagyon sokáig hallgatott. Ismét rájuk borult az őserdő titokzatos csöndje. A paták tompa puffanásán, a hegyipatak szelíd csörgedezésén kívül egy zörrenés se zavarta a két magába temetkezett embert.

Azaz, hogy... Egy idő múlva, mintha fojtott zokogás csuklását hallaná Matild. Felpillant. A kocsis válla erősülő ütemben rázkódik, rángatódzik s egyszerre csak hangosan kitör belőle:

— Bízik?... Igazán bízik bennem?...

Matild újra megerősítette előbbi kijelentését. Az ember szeméből ömlött a könny:

— Bízik bennem!... Igazán bízik bennem!...

Majd egy kis idő múlva:

— Akkor imádkozzon, nagyon imádkozzon értem, hogy valóban más emberré, új emberré lehessek, mert most már magam is az akarok lenni!

1888-ban szabadjegyet kapott Matild az összes finn vasútvonalakra s ennek segítségével még jobban kiterjesztette missziói működését. Nemcsak az egyes fogházakat kereshette fel gyakrabban, de meglátogathatta otthonukban a foglyok hozzátartozóit, meg kiszabadult „barátait“ is. Távoli pusztákon, ősi finn rengetegek mélyén fordult meg ezáltal. S ez sok időbe került. Be kellett látnia, hogy e mellett teljes lehetetlenség még Toivola vezetéséből is oroslánrészt vállalni. Úgyhogy Toivola vezetését lassanként egészen átengedte Henrik bátyjának. De azért állandó érdeklődéssel és figyelemmel kísérte Toivola életét és mindkét félnek, Toivola lakóinak is, neki is örömapja volt, ha megpihenhetett abban az otthonban, amelyet édesapja megértő és gyöngéd szeretete készített árva „barátai“ számára.

A szentpétervári kongresszus.

1890 nyarán édekes kongresszus ült össze Szentpéterváron. Európa különböző országainak büntetésügyi szakértői tárgyalták meg az aktuális büntetés és börtönügyi problémákat.

Mint Finnország kiküldöttje, a kongresszus második szakosztályában, Wrede Matild is bejelentette részvételét. Ő volt az egyetlen női delegátus.

Maga a cár nyitotta meg a kongresszust fényes külsőségek között az arisztokrata klub hatalmas és gyönyörű dísztermében. Jelen volt a cárné, Feodorvna Mária és sógornője, Olga görög királyné, aztán Vladimir nagyherceg, az oldenburgi nagyherceg feleségével együtt, meg sok más fejedelmi és arisztokrata személyiség. Ezenkívül az összes miniszterek, az egész diplomáciai testület és nagy tömeg különféle előkelőség. Mindannyian persze ragyogó egyenruhákban, csillogó rendjelekkel, olyan fényvel és pompával, hogy Matildnak még a szeme is káprázott tőle. Mindjárt itt érezte, mennyire más világot képvisel ő a maga puritánul egyszerű ruhájával.

A megnyitó ünnepségek után megtekintették a résztvevők a hatalmas börtönügyi kiállítást, amelyet a kongresszussal kapcsolatban rendeztek. Még Matildot is megdöbbenettette és megrázta mindaz, amit ezen a kiállításon bemutatnak, pedig ő már eredetiben is látta a kiállítási anyagot. Különösen szívébe markolt a szibériai terem látnivalója. Az ólombányák és hasonló borzalmak. Egész idő alatt, míg ebben a teremben tartózkodott, úgy érezte, mintha messze északra hurcolt „barátainál” tenne látogatást s az ő nyomorúságukat látná szemtől-szembe.

Az esti ünnepi fogadáson nagy öröme megismerkedhetett Matild néhány igen előkelő állami hivatalnokkal, akiknek a hatáskörébe tartoztak az orosz börtönök. Felhasználta az alkalmat arra, hogy a legmelegebb színekkel fesse eléjük, mennyire szükséges volna a rabok fokozottabb lelkipozozása. Hisz nem lehet biztosabb alapja a megjavulásnak és jóútra térésnek, mintha valaki Krisztus kegyelméből újjászületik.

Másnap reggel megkezdődött az egyes szakosztályok munkája. Tárgyalásra kerültek a programra tűzött különféle fontos kérdések. Matild persze majdnem az első volt, aki megjelent a tárgyalóterem zöldposztóval terített asztalánál. A többi urak csak lassanként szállingóztak össze, jóval a kitűzött időpont után. De minden újonnan érkező csodálkozva és fejszóválva szemlélte meg szemébe csipett monokliján azt a magányos fiatal hölgyet az asztal végén.

Ezek se túlságosan örvendeznek jelenlétemnek, — alapította meg Matild magában — de nem egykönnyen szabadulnak tőlem!

S a tárgyalások folyamán ő lett a legszorgalmasabb hozzászólók egyike. Már az első nap három vagy négy meghívást is kapott a legelőkelőbb delegátusoktól egy-egy kérdés szűkebbkörű megvitatására. Úgy érezte ugyanis, hogy ő csak úgy szólhat hozzá a kérdésekhez, mint *a rabok barátja és védelmezője*, s hamarosan kiderült, hogy szempontjaival teljesen egyedül áll az egész társaságban.

Egyik nap az összes szakosztályok teljes ülésén Mr. H., a francia börtönügyek legfőbb igazgatója tartott előadást ezzel a címmel: „Javíthatatlan rabok kezelési módja“.

Mint a baráti Franciaország képviselőjének, megkülönböztetett figyelem és előzékenység járt ki ennek az úrnak. Az előadóterem zsúfolásig megtelt feszülten figyelő hallgatókkal. Az ékes francia nyelv és a ragyogó előadóképeség azonban egyébként is megérdemeltté tette ezt a figyelmet.

Előadásában így fejtegette a kérdést: ahogy vannak gyógyíthatatlan betegek, úgy vannak, sajnos, javíthatatlan gonosztevők is. Ezekkel szemben le kell mondani minden reményről, hogy valaha is megmenthetők lennének s

egyszerűen csak arról kell gondoskodni, hogyan tehetjük őket ártalmatlanná.

Ahogy az előadó elhallgatott, Matild azonnal jelezte az elnöknek, hogy szeretne hozzászólni. Olyan ellenálhatatlan erővel tört ki belőle ez a mozdulat, hogy ideje se volt meggondolni. Nem tudta, mit, de érezte, hogy beszélnie kell, mert különben árulója lenne meggyőzésének, barátainak, Isten ügyének. Azt is tudta, hogy francia nyelven nehéz dolog lesz olyan formában kifejezni gondolatait, amelyet ez az alkalom megkíván. De mindez nem számít, neki szólnia, beszélnie kell! Hisz ezek az emberek itt körülötte mindannyian a börtönök hatásáigat meg a polgári társadalmat képviselik, csak ő egyedül a foglyokat! Nem hagyhatja barátait! Nem hagyhatja az evangélium hatalmának negligálását! Beszélnie kell, beszélnie akárhog is!

Amikor felállt helyéről és az előadói emelvényre lépett, érezte, hogy ezer szem mered reá. Szíve torkában dobogott, feje zúgott, de szempillantás alatt eltűnt az egész lámpaláz, ahogy az első szót kiejtette. Éppen úgy, mint mikor a rabok közt tartotta legelső áhítatát.

— Messieurs! — mondotta csengő, nyugodt hangon — Il y a un moyen, par lequel chaque criminel peut être transformé — même ceux qu' on appelle incorrigibles. C'est la force de Dieu. Les lois et les systèmes ne peuvent pas changer le coeur d'un seul criminel, mais Dieu le peut. Je suis persuadée qu'on devrait s'occuper bien plus et même avant tout des âmes des prisonniers et de leur vie spirituelle. (Uraim! Van egy eszköz, amely által minden gonosztevő más emberré lehet, — még az olyan is, akit „javíthatatlan“-nak mondanak. Ez az eszköz — *Isten ereje*. Törvény és fegyelmi szabály egyetlen egy gonosztevő szívét sem tudja megváltoztatni, de Isten meg tudja. Meggyőződésem, hogy sokkal többet és mindennek előtt a foglyok lelkével és lelki életével kellene foglalkozni.)

Elhallgatott. Ahogy végigpillantott a halálos csöndbe dermedt közönségen, kezdte csak átérezni, micsoda merész dolgot cselekedett. Odavetette a kongresszus elé a nagy szót: *Isten ereje*. Ezen alapult élete, munkája, mindene s ez kellene, hogy alapelve legyen a kongresszusnak is! Ennek a kongresszusnak? Hitetlen materialisták és termé-

szettudományosan „felvilágosult“ tudósok cinikus tömegének? Ebben a pillanatban úgy érezte, mintha kemény sziklafalhoz vágta volna a szívét. Lehull zúzottan, sárosan s ő elvánszoroghat sebzetten, szégyenülten...

Szédülni kezdett. De egyszerre, mint a vihar, csattant fel a taps. Ez jólesett. Azt ugyan érezte akkor is, hogy ez a viharos tetszésnyilvánítás sokkal inkább szól annak a ragyogó szépségű fiatal hölgynek, aki oly merészen kiállt tapasztalt, idős ellenfelek ellen is, mint a megcsendített gondolatoknak. De szédülését saját merészségétől mégis eloszlatta s szilárd öntudattal léphetett le az emelvényről.

Az összejövetel végén viszont arról is meggyőződhetett, hogy jónéhányan teljesen meg is értették szavait s nemcsak a merészsége tetszett nekik, hanem feltárt elveit is szívből helyeselték. Mikor pedig atyái barátja, Nicolay Pál gróf hallotta meg este az összejövetelen történeteket, elragadtatással kiáltott fel: „Hála Isten!“ Ez még boldogabbá tette Matildot.

Következő nap a császári kastély megtekintésére hívták meg a kongresszus résztvevőit. A cár jachtja vitte őket a kastély ősparkjáig, onnét pedig pompás lovak röpítették tovább gyönyörű fogatokon. Matild természetesen lelkesedéssel bámulta meg a királyi állatokat. Különösen tetszett neki egy hófehér, csodaszép négyesfogat. Azt mondták, ezek vonták a cárné hintáját a koronázáson. Szertartásmesterek jelölték ki a helyüket a fogatokon s Matild úgy tapsikolt, mint egy kisgyermek, amikor kiderült, hogy az ő helye a cárné négyesének álomfogatán lesz.

A palota és az összes, hallatlan értékű és szépségű műkincseinek megszemlélése után vacsorára voltak hivatalosak a vendégek. Az oldenburgi nagyherceg fogadta őket a cár nevében a szépséges *Monplaisir* nevű villában, a tenger partján. Vacsora után elbeszélgetett a vendégekkel, de különösen hosszú időt szentelt Wrede Matildnak.

Alig fejezte be a társalgást a nagyherceggel, odalép hozzá tegnap délutáni ellenfele, a francia börtönügyek legfőbb igazgatója.

— Mademoiselle, — mondta mosolyogva — tegnap délután ugyan élesen ellentétes álláspontot képviselt a vitá-

ban, mindazonáltal azt a reményt merészkedem táplálni, hogy elfogadja tőlem ezt a csekélységet.

S azzal egy aranyozással bőségesen ellátott, fehér bőrbe kötött könyvecskét nyújtott feléje:

— Ebben találhatja annak a témának rendszeres taglalását, amelyről tegnap értekeztem. Csak néhány példány van birtokomban. Egyet a Cár Öfelsége volt kegyes elfogadni, — s abban reménykedem, hogy Ön is megszerzi nekem ezt az örömet.

Matild gondolkodás és habozás nélkül válaszolt:

— Monsieur, igen hálás vagyok a kedvességért. Mi azonban annyira homlokegyenest ellentétes véleményt képviselünk, hogy nálam tökéletesen hiányzanak az összes belső feltételek az Ön könyvének megértéséhez. S ha csak olyan kevés példány van a birtokában, akkor arra kérném, hogy az én kedvemért ne fozson meg tőle olyat, aki esetleg sokkal inkább értékelni tudja, mint én.

A francia előkelőség elsápadt bosszúságában s szó nélkül meghajtva magát, odébb lépett. Hja, Matild nem ismerte, de nem is akart volna tudni arról a világról, ahol az urak tüzet okádnak egymás ellen a szónoki emelvényen, a szalónokban és estélyeken meg egymás kezét szorongatják és hízelgő bókokkal udvarolnak egymásnak. Az elveszettek mentése Matild számára nem „rendszeresen taglalt tudományos téma“ volt, hanem közvetlen az Úrtól kapott szent megbízatás, egész szívét, életét, mindent felégető áldozat. S az ilyen emberek nem vitatkoznak, de cselekszenek...

Pár nap múlva újra bizonyosságát adta Matild a maga keményfejűségének és bátorságának igaza képviselőjében. Aranycirádás cári meghívó invitálta ugyanis a konferencia résztvevőit a Téli palotába estebédre. A meghívó alján ott állt: „Hölgyek nagyestélyi ruhában“. Matild úgy találta, hogy sem az ilyen estélyek nem illenek hozzá és választott hivatásához, sem pedig a „nagyestélyi“ ruhák félmeztelensége. Eltekintve attól, hogy nem is volt ilyen ruhadarab birtokában. S ha ehhez hozzávette azt is, hogy az estélynek vasárnapi napon kellett végbemennie, hamarosan döntésre jutott a tekintetben, hogy ő nem vehet részt ezen az estélyen.

Beállított tehát a kongresszus rendezőségéhez s személyesen adta át a következő választ: „*Wrede Matild bárónőnek nem áll módjában, hogy részt vehessen a Téli-palotában tartandó estélyen.*“

A rendezőség tisztviselői egészen belesápadtak, amikor ezt a választ kézhez vették. Őt is összeszaladt és egyesült erővel próbálták Matildnak megmagyarázni, hogy ezt a meghívást visszautasítani teljes lehetetlenség. Annál inkább, mert már a helyét is kijelölték az asztalnál, és pedig a cár asztalánál.

— De kedves bárónő, az ön helye a cár asztalánál lesz! — süvöltötték Matild fülébe vagy félóra hosszat.

De a legteljesebb eredménytelenséggel. Matild megmaradt a mellett, hogy Wrede bárónőnek nem áll módjában megjelenni a Téli-palotában tartandó estélyen.

Annál nagyobb örömmel vett részt viszont egy kiránduláson, amelyet a kongresszus résztvevői egy vidéki telepre tettek, ahol fiatalokú bűnözők töltötték büntetésüket. A kirándulásról való visszatérés után azonban néhány tekintélyes jóbarátjának tanácsára sürgősen és észrevétlen elhagyta Szentpétervárt.

Már a kongresszus megnyitó ünnepségén támadt az a kellemetlen érzése, hogy állandóan követik és figyelik. Az első napok egyikén a környékre rándult egy ismerős család látogatására. A vonaton ugyanabba a szakaszba szállt be egy férfi, nem egészen első osztályhoz illő külsővel. Mikor a kalauz belépett, Matild odanyújtotta a szabadjegyét. Ekkor a férfi, mint aki udvariasan segíteni akar, kikapta kezéből a szabadjegyet és ő nyújtotta oda a kalauznak. Előbb azonban gyors, éles tekintettel végigvizsgálta a szövegét. Aztán pedig mindenáron szóba igyekezett eredni Matilddal.

— Méltóságod a kongresszus résztvevője? Én is ott voltam a megnyitó ünnepségen. Nagyon érdekelnek ugyanis a börtönügyek. Bárónő ugyebár Finnországból jön? Hogy állnak ott a politikai foglyokkal?

— Ilyenek nálunk nincsenek.

— Teljes lehetetlenség! — kiáltott az idegen. — Hiszen a finneknek igazán sokat kell szenvedni az orosz elnyomás igájától!

Aztán bizalmasra srófolta a hangját és úgy próbálta Matildot gyóntatni. Vele, mint mondá, beszélhet egész őszintén és nyugodtan. Vodavosoff-nak hívják s egyszer már száműzték politikai nézetei miatt. Nagyon jól tudja tehát, mi az igazi helyzet, de szeretne mégis egyet-mást hallani finn sorstársairól.

— Ilyenek nálunk nincsenek — ismételte meg Matild. Aztán gúnyos mosollyal érdeklődött, hogy csinálta azt, hogy a kongresszus megnyitó ünnepélyére meghívót tudott kapni, ha egyszer politikai nézetei miatt már fekete-listára került?

Vodavosoff úr erre láthatólag zavarba jött, kitérő választ adott és másról kezdett csevegni.

Matild megemlítette különös utitársát annak a családnak is, akikhez látogatóba ment, mire azok egészen megrémültek és saját fogatukon vitték vissza Matildot Szentpétervárra. Ettől kezdve növekvő nyugtalansággal vette észre Matild is, hogy ugyanaz a férfi, utcán, kongresszuson, vasúton, mindenütt csak feltűnik a közelében.

Matild a hitéért száműzött Paskoff ezredes házában lakott. Egyetlen női tagja volt a kongresszusnak s véleményeit minden tartózkodás és óvatosság nélkül hangoztatta. Mindez úntig elég volt Oroszországban ahhoz, hogy gyanús személyként kezeljék. S tetejébe visszautasítja a meghívást a cár asztalához!

A fiatalkori bűnözők telepére tett kiránduláson az az állítólagos Vodavosoff abban a kocsiban foglalt helyet több orosz szenátor között, amelyik Matild kocsija előtt haladt. S annyira élesen figyelte Matildot, hogy már utitársainak, különféle külföldi delegátusoknak is feltűnt és felettébb kellemetlen volt. S ugyanezt csinálta visszafelé is. Ezért aztán egy előkelő belga jogász azt tanácsolta Matildnak, hogy a lehető legnagyobb sürgősséggel tünjön el Szentpétervárról. S a szökést még ott útközben végre is hajtották. Amikor az előttük haladó kocsi bekanyarodott egy utcasarkon, a magukét hirtelen megállították s Matild kiszállt belőle. Futva sietett aztán a keresztutcán át Paskoffék lakására, összekapkodta holmiját és újra futólépés az állomás felé. Beugrott az éppen induló vonatba — s megkönnyebbült sóhajjal hagyta maga mögött a hagymakupolás fővárost.

Utazás Angliába.

A következő évben Angliába utazott Matild. Egy híres ébresztő-prédikátorhoz, Baedekerhez ment látogatóba. Előzőleg Baedeker járt Finnországban s megismerkedvén Matilddal, végigjárta vele az összes finn börtönöket. Ezt a munkát aztán odahaza is folytatta a „rabok mamájának“ — így nevezte Matildot kedves tréfával — ösztönzésére.

Csak pár kedves hetet töltött Baedekerék vidéki otthonában, mert rövidesen megkapta a belügyminisztérium engedélyét az összes angol börtönök végiglátogatására. Körutazásra indult tehát, amelyen igen sok tapasztalatot szerzett és igen sok áldást hintett el. Végül is Londonban kötött ki, ahol aztán könyékiig vájkálhatott az érdekességekben.

Kiváló személyiségekkel ismerkedett meg, mint lord Radstock-kal és Mr. Newbury-vel, aztán a világhírű lady Somersset-tel, Krapotkin herceggel és így tovább. Még a híres Fry Elizabeth egyik barátnőjét, a kilencvenéves Mrs. Hanburyt is megtalálta s rengeteget meséltetett vele az első „foglyok angyaláról“, akivel annakidején együtt járták a börtönöket.

A napok szinte túltömöttek voltak örömteli élményekkel s éjjel mégis mindig arról álmodott Matild, mit csinálnak otthon az ő szerettei, az ő drágalátos „barátai“ ...

Londonban lord Radstock nővérénél lakott. Ennél a hölgnél többször összejött ötórás teára London legelőkelőbb társasága. Egy ilyen teán megkérték Matildot, beszéljen a finnországi börtönökről és az ottani munkásságáról. Szavai annyira megragadták a társaságot, hogy arra kérték Matildot, kezdjen rendszeres összejöveteleket az arisztokraták lakásaiban. Ezt Matild csak részben tudta

vállalni, mert sem ideje, sem egészsége nem engedett nagyobb kilengéseket. Az angliai időjárás és a túltömött programm úgyis annyira megviselték egészségét, hogy bizony semmi üdülési jellege nem maradt ennek az útnak. Sőt azt írta valakinek, hogy ez az angliai tartózkodás nagyobb testi és lelki erőfeszítést jelentett, mint amelyet előtte valaha is kiállott.

De az előkelő körök fogadótermeinél sokkal jobban vonzották Matildot London külvárosai. Ezeket keresztül-kasul járta a különféle missziók munkásaival.

Meglátogatta egy nap a hatalmas „lodging-houses“-t is. Ebben az otthonban ötszáz, egészen lezüllött és nyomorba fulladt egyéniséget gyűjtöttek össze. Matild még sohase látott ennyi borzalmasan szétdúlt képű, nyomorúságos alakot egy rakáson.

Szavukat se értették, mikor beléptek közéjük, akkora volt a lárma. Egyik ordított, a másik énekelt, a harmadik veszekedett, a többi gesztikulálva vitatkozott, röhögött, és így tovább. Kemény erőfeszítésbe került, mire Matild kísérfője valami kis csöndet teremtett. De mikor elmondta, hogy a kíséretében lévő fiatal hölgy Finnországban a börtönökben dolgozik, egyszerre feléfordult az egész tömeg figyelve. Mikor pedig Matild eléggé hiányos angol-sággal beszélni kezdett nekik „barátainál“ tapasztalt lelki élményeiről, köréje özönlöttek s hosszú órákig el sem engedték. Végén Matild is annyira otthonosan érezte magát köztük, hogy sajnálta, mikor már távozni kellett.

Az ilyen élmények azonban annyira igénybe vették Matild erőit, hogy egy idő múlva azt írta haza: „Kedveseim, készüljete el rá, hogy egy ijesztően sovány alakot láttok majd viszont. Ezek az angliai hetek kissé túl sokat faragtak le belőlem... Gyakran kell gondolnom Mária alabástromedényére. Széttörte, hogy a drága nárdusolaj kiömölhessék Jézus fejére. Lelkem annyira meggazdagodott itt drága élményekkel, lelki tapasztalatokkal, Krisztusnak jóillatával, hogy alig várom már a hazatérést, mert szeretném ezt a belső gazdagságot mind kiönteni szeretteimre, — foglyokra és szabadokra egyaránt. Lehet, hogy az én testemnek is, mint Mária alabástromedényének, széjjel kell törnie e miatt, — de mily csekélység ez, ha mások ezáltal lelki áldásokban részesülhetnek!“

Koponen.

Koponen-nek hívták és Szibériában ette a száműzöttek keserű kenyerét. Nem volt rabló vagy cégéres gonosztevő, túl gyenge lett volna ahhoz a szíve. Egy kis örökölt jellemhiba volt csupán, ami idejuttatta. Ragadós volt a marka. Elemelt egyet-mást, ha alkalom adódott rája s be-becsapott egy-egy tőkfejűt. Hja, a megélhetés nem könnyű! A kísértés pedig nagyobb volt, mint *Koponen* ellenálló képessége.

Így került aztán *Koponen* a hideg és sötét Szibéria deportáltjai közé. S jaj, minél hidegebb és sötétebb lett körülötte, annál napsugarasabb képek rajzoltak lelkében a saját hazájáról. Sohse hitte volna, hogy az a darab föld, amelyet mások finnöldnek, maguk pedig *Suomi*-nak neveztek, olyan mély gyökerekkel kapaszkodik a szívéhez. Mint valami sorvasztó láz és emésztő betegség, úgy lepte meg a honvágy.

Próbálta gyógyítani minden eszközzel. Hányszor elnézegette a fenyőfákat, fülelte a pacsirták szavát, símogatta tekintetével az ezüsthajukat rázó nyírfákat és bizonygatta magának: ládd, minden olyan, mint otthon! — de csak nem enyhült a belső, mardosó honvágy. Olyan, olyan, de *Suomi* mégis csak más! Sehol a világon nincs olyan illata a földnek, mint odahaza, sehol a világon nincs olyan közel az ég, mint odahaza, sehol a világon nem olyan dús és erős a levegő, mint odahaza, sehol a világon nem olyan tiszták és kékek a tavak, mint odahaza... Hihetetlen és mégis így van. Pedig ehhez a felsoroláshoz az utolsót, a légfontosabbat, hogy sehol a világon nincsenek olyan derék emberek, mint *Suomiban*, még nem is illesztette hozzá *Koponen*. Ezt még csak később tapasztalta meg.

Hogyan? Épp ezt szeretnénk elmesélni.

Koponen sem tudja, hogy indult a dolog, csak egyszer már nem volt a deportáló táborban, hanem útban hazafelé. Minden előkészítés és eltervelés nélkül nekivágott egyszer annak az iránynak, amerre Suomi-anyát sejtette. Mintha csak valami szél kapta volna fel és sodorta volna ellenállhatatlan erővel mocsarakon, pusztákon, rengetegeken keresztül...

Olyan egyszerű persze nem volt azért az ügy. Szibéria hatalma végtelen, nem egykönnyen ereszti ki karmai közül, aki oda belekerült. Koponent is kergette végtelen napokon, heteken, hónapokon keresztül. Átvergődött száz mocsáron, keresztültörte magát ezer sötét erdőn s a végén azt vette észre, hogy még mindig ugyanott kereng, ahonét elindult. Pedig nappal majd elolvadt a szörnyű hőség-től, éjtszaka majd agyonfagyott a csontokat rágó hidegtől. Hol bőrig ázott, hol hólyagosra égette a bőrét a nap! Néha-néha már úgy érezte, nem kel föl a fa tövéből. Úgy is hiába! Az elveszett drága hazába elsüllyedt, úgy látszik, minden út...

De aztán jött megint az a szél, amelyik legelőször fölkapta és elsodorta. Kikaparta az avar közül és űzte, hajszolta tovább...

Néha-néha fönnakadt egy ágon. Kenyér kellett, ruhadarab kellett s így kénytelen volt szolgálatra elállni itt-ott. De hamarosan odébb lépett mindenünnen. Még pedig rendszerint valami zsákmánnyal. Szibériában *muszáj* lopni. Az emberek már úgy számolnak ezzel, mint a tavaszi faggyal. Berendezkednek rá s lehetőség szerint védekeznek ellene. Minden házon, minden ajtón nehéz záruk, lakatok, vasalások. Éppen azért semmi lelkiismeretfurdalást sem okoz a betörés. Sőt, mintha még biztatnának és hívogatnának is ezek a záruk és siker esetén a kemény munka diadalának jóleső érzésével jutalmaznának...

Ennek ellenére, végtelen és keserves volt Koponen vándorlása hazája felé. Csak az tartotta benne a lelket, hogy minden lépéssel közelebb jut hozzá. Sokszor elgondolkodott: ugyan mit is akar a hazájától? Se inge, se galérja nem volt ott senkinek. Árva volt, mint egy homokpuszta közepére ejtett vándorszikla. És otthon valahogy mégsem érezte úgy ezt az árvaságot... S volt még egy re-

ménysége. Egy név. Szelíden hangzó, drága női név: *Matild*. Végtelen szibériai estéken, lobogó tűz mellett hallotta ezt a nevet. Társai emlegették, és ilyenkor meglágyult a hangjuk, megszépült, szinte ragyogó lett az arcuk s nem győztek kifogyni a dicséretéből. Ő az a csodálatos „angyal”, aki a senki gyermekeivel is törődik, aki mindenkin tud segíteni, s akihez bizalommal fordulhat még az olyan ágrólszakadt, szélhánya tollpehely is, mint Koponen. Egyéb terve nem is volt Koponennek, minthogy föltétlenül megkeresi ezt a Matild kisasszonyt, amint hazaér. Mentsvár, rév és tündérálmom volt szívében ez a név.

Egy nap különös érzés töltötte el Koponent. A tájék egészen olyan volt, mint addig s mégis ezek a nyírfák egészen másképp susogtak, az erdő egészen másképp zúgott, a rét virágai úgy kacagtak rá, mint drága ismerőse, a tó tükre úgy csillant szemébe, mint a lány anyai kéz. Koponen belsejét feszülésig dagasztotta valami örömteli boldog érzés. Nem tudta, mi lehet ez? Megállt, hogy egy kis madár hosszú, boldog sikoltozására figyeljen s abban a pillanatban ki is tört belőle a lelke mélyén gomolygó örömkráter.

— Itthon vagyok! Hazaértem! — üvöltötte boldogan s levágta magát a rét virágai közé. A lengedező nyírfák között sokáig bámulta a pufók báránnyelűket s a megnyugvás jóleső örömeivel gondolt vissza végtelen vándorlásának fekete napjaira. Sokszor nem nagyon hitte már, hogy megéri ezt a napot. Ha nem húzza le a mocsár, szétzedik a farkasok, vagy elsorvasztja az éhség és fáradság, de hazáját nem látja meg soha...

S íme, most itthon van! Semmi más bizonyítéka nem volt még rá, mint ez a boldog megérzés. De ez elég volt neki. Majd megjönnek a bizonyítékok is, csak emberekkel találkozók.

Estefelé egy dombtetőről megpillantotta az első tanyát. Igen, ez finn tanya, állapította meg az első szempillantással. Munka és jólét sugárzott róla a szelíd esti alkonyatban. Szombat este lehetett, mert a *saunák* (a finnek maguk készítette gőzfürdő épületei) füstöltek a tóparton. Lassan oda vonult be az egész háznép. Aztán tettek-vettek még egyet-mást a leereszkedő szürkületben. Szekereket húztak

ki a színből s készítették elő, mert már kora hajnalban indultak a valószínű jó messze eső templomba.

Koponen jól ismerte ezeket az egyszerű, ős zamatú, békés mozdulatokat. Addig-addig nézte, amíg nem a sötétségtől, de könnyeitől nem látott már semmit.

Aztán békésen élő és lélekző csöndesség terült szét a tájon. A sötétség inkább szűnt, mint sűrűsödött. Jellegzetesen világos finn nyári éjtszaka harmatos, hűvös levegője lengedezett. A nyírfa lombja között, mint apró gyémántékszerek, ragyogtak a csillagok. Az egész országban békés álomra hajlott a föld népe...

Koponen várt még egy órácskát a nyírfa csoport tövében. Hadd legyen az álmuk biztos és mély. Aztán óvatosan megindult a tanya felé. Rongyos volt s az éhség marta belsejét. Ezek meg dúskálnak földi javakban, miért ne szedjen tőlük egy kis vámot?

A kapun nem talált se zárat, se lakatot. Beosont a házba, végigjárta az összes szobákat, helyiségeket s látta, milyen nyugodtan, békésen alszanak ezek az emberek nyitott ajtók mellett, mérföldes távolságra minden emberi segítségtől...

Csöndesen kilopódzott a lakóházból s végigjárta a gazdasági épületeket, az istállót, a csúrt, a színeket. Mindenütt rend, tisztaság, békés nyugalom és sehol egy zár vagy lakat. Ez Finnország!... — tört elő Koponenből valami fájdalmasan édes, nehéz sóhajtás. Hogy rossz emberek is vannak, arról itt nem is igen tudnak...

És Koponen visszaballagott a dombtetőre a nyírfa csoport tövébe. Üres kézzel és üres gyomorral. Végigdől a harmatos fűvön és zokogott, zokogott sokáig. A szíve úgy megolvadt, meglágyult valamitől. Olyan nyomorultnak s mégis olyan vidám-könnyűnek érezte belsejét. Nem tud, nem tud többé lopni! Legalább is itthon, saját honfitársaitól, akik ilyen békés nyugalommal tudnak aludni nyitott ajtók mellett, mert jó emberek és mindenkiről csak jót teteleznek fel, nem, soha! Történjék bármi, Koponen nem lop többé finn földön...

*

Egy ragyogó nyári délután ismét útrakészülődött Matild. A koci már elő is állt, de Matild olyan jól érezte ma-

gát édesapja és nővére társaságában, hogy nem tudott tőlük elszakadni. Hiszen olyan keveset voltak együtt!

Élénk, kedves társalgásukat a szobaleány szakította félbe. Jelentette, hogy valami „furesa alak“ áll az udvaron, mélyen szemébehúzott sapkában s azt kérdi, beszélhetne-e Matild kisasszonnyal?

— Vezesd a tornácra, rögtön megyek! — s megadván magát sorsának, indult kifelé. Indult utána édesapja is. Nem csodálkozott az ügyön, hisz elég gyakran előfordult, hogy „furesa alakok“ keresték a leányát, de úgy gondolta, ennek se árt, ha lát egy szép szál férfit is a törekeny kisasszony oldalán.

Az „alak“ ugyan meglehetősen félénk és alázatos jelenség volt, de rögtön azt kérdezte, nem beszélhetne-e négyszemközt a kisasszonnyal? Matild szó nélkül bevezette a szobájába. Odabent Koponen, mert hisz ő volt ez az „alak“, keserves sírásra fakadt. Jó ideig nem lehetett előhozni belőle egy értelmes szót sem. Aztán lassan feltárta szomorú sorsát és kétségbeejtő helyzetét. Mit ér, hogy annyi sok nyomorúság és szenvedés után elérte végre a drága finn földet? Nincs egy pillanatnyi nyugalma sem. Hátha felismerik, elfogják és visszaküldik Szibériába. Még munka után se igen nézhet és... az az átkozott gyomor majdnem csak újra tolvajéletre kárhoztatja. Milyen szent volt fogadása ott a hazai föld határán s mégis lopott már azóta is. Igaz, hogy csak a konevitsa-i barátoktól.

Matild egyre nehezebb szívvel hallgatta. Mert tanácsolhatott-e egyebet ennek a szerencsétlennek, minthogy térjen vissza Szibériába? Ilyen körülmények közt lehetetlen új életet kezdeni. Míg ha önként visszatér, kegyelmi kérvényt nyújthat be s ha sikerrel jár, még boldog idők derülhetnek rá finn földön.

De önként visszatérni?... Oda, ahonnét száz nap és ezer éjtszaka keserve és nyomorúsága árán bírt csak elmenekülni? Hogy hiába lett légyen véres, verejtékes birkózása éhséggel, mocsárral, télrel és halállal? Nem, ezt nem kívánhatja tőle senki! Akkor inkább nekivág a lehetetlennek újra és megpróbál munkát szerezni.

Csalódott Matildban, de azért mégis engedélyt kért, hogy ír hasson neki, ha szüksége lenne a segítségére. És ment tovább szomorú vándorútján.

Nem sokkal utóbb felfedezte Matild, hogy Koponen ütött-kopott, mocskos pénztárcája, némi aprópénzzel, ott maradt nála. Gyorsan utánaszalajtott valakit és visszahívatta. Sápadtan, reszkető ajakszéllel állított be Koponen újra. Meg volt győződve, hogy Matild azért hívatta vissza, mert közben értesítette a csendőrséget s el akarja fogatni. De visszajött, hogy legalább szemébe vágja ennek a híres „angyal“-nak a magáét. De Matild nem csendőrökkel, hanem a saját (tartalmában meglehetősen feljavított) pénztárcájával várta. Koponen szemét előntötte a könny. Csalódásának keserűségét egyszerre elmosták ezek a könnyek s helyette határtalan bizalom maradt a szívében Matild iránt.

Pár hét múlva esetlen betűkkel, együgyű kis levelet kapott Matild Tampere-ből. Koponen írta. Arra kérte Matildot, keresse fel a lehető legsürgősebben. Címet nem írt, csak a gyárat nevezte meg, ahol dolgozott.

Matild odautazott s déli ebédszünetben bement a gyárudvarba, hogy megkeresse Kopotent. Hamarosan meglátta két másik munkás társaságában. Feléje indult. Koponen is észrevette és rögtön otthagya társait. De nem üdvözölte Matildot, csak elmenőben állt meg mellette, mintha útbaigazítaná és súgta oda titokzatosan:

— Este tessék eljönni! — S egy papírdarabkát csúsztatott a tenyerébe. A címe volt rajta. Úgy látszik, várta Matildot s készenlétben tartotta ezt a papirost.

Este aztán kiöntötte szívét Matild előtt. Hiába minden, nem bírja ezt az állandó rettegést. Ha nem élhet nyugodtan, nyiltan és őszintén, akkor idehaza is olyan az élet, mintha nem is lenne itthon. Nincs más megoldás, belátja, jelentkeznie kell a rendőrségen. Vigyék vissza Szibériába! Kétségbeejtő lépés, de látja, hogy még sincs más út. Azért fárasztotta ide Matildot, hogy kísérje el másnap a rendőrségre. Matild nemcsak ezt ígérte meg, hanem azt is, hogy minden erejét és összeköttetését latba veti Koponen megkegyelmeztetése és Finnországba visszakerülése érdekében.

Beszélgetésük jól belenyúlt az éjtszakába. Nagy dolgok világosodtak meg akkor Koponen előtt.

Belebámult a kis kormos petróleumlámpába s hallgatag szomorúsággal figyelte Matild szavait. S egyszerre, maga sem tudja hogyan, mindent más színben látott. Látta

önmagát, amint vergődik úttalan utakon *hazafelé*. Bévül-ről üzi, sarkalja, holtfáradságból is életre rázza az a kínzó vágy: *hazajutni, otthon lenni*. Most hazajutott és még sincs itthon... Mert nem ide kell neki hazajutni, ahol őt senki se várta, hanem abba a másik hazába, ahol várnak reá. Ahol elkészítették már neki is a gyűrűt és ünnepi öltözetet, ahol menyeyi karok ujjongó éneke zendül majd fel, ha belép az Atyai ház ajtaján.

S arra gondolt, hányan vannak még ott, messze Szibériában, a bűnösök átokföldjén, akiket ugyanolyan kínzó vágy mardos az elveszett haza iránt. Akik ugyanúgy elindulnak egy napon, mint ő... Akik ugyanúgy vérző lábbal, elkínozott tagokkal, ronggyá málott ruhában keresik a hazai földet, de sehol sem találják... Ó, ha tudnák, hogy nem az a fagyos föld az igazi Szibéria, de az egész világ, még ez az édes finn tájék is Szibéria, amíg haza nem találtunk oda, az Atyához. Isten országába...

S arra gondolt, hány alattomos mocsár, hány sötét erdő feküdt az útjába! Hányszor hitte, már most mind a háta mögött maradt s hányszor botlott bele újra ugyanabba a mocsárba, ugyanabba az erdőbe: „Itt vagyok, nem menekülhetsz tőlem!“ De mélyebb mocsár, sötétebb erdő a *bűn!* Hinnéd, hogy elmúlt, régen magad mögött hagytad s egyszercsak újra benne vagy nyakig, egyszercsak nem látsz sehol kiutat...

És hány éles kő, hány észrevétlen szakadék, mennyi vadállat és egyéb veszedelem leskelődik az úton! De veszedelmesebbek náluk a kísértő alkalmak, gonosz indulatok! Kivárják a legalkalmasabb pillanatot s megrohanják a védtelen vándort... Ezért bukott el Koponen a *konevitsai* barátoknál, holott nem sokkal előbb zokogva tett szent fogadást, hogy soha, soha többé...

És a vége? Sötét szakadék, borzalmak gödre, a halál... Ott vége mindennek, onnét nincs szabadulás, örök az átok és a kétségbeesés...

Jaj volna minden „szibériásnak“, átkozott lenne minden gyötrő „honvág“, ha nem jött volna Valaki, aki utat nyitott az elveszett hazába s helyet készített ott minden otthontalan vándornak, — még Koponennek is.

Őt, Őt kell megtalálni! Őt, Őt kell segítségül hívni! Csak egyedül Ő tudja az igazi utat, csak egyedül Ő tud

virágos réteket, napfényes mezőket varázsolni a bűnök mocsarai és rengetegei helyébe. Ő, aki azt mondotta: „*En vagyok az Út, az Igazság és az Élet, senki sem mehet az Atyához, ha nem énáltalam*“.

Koponen olyan világosságot látott, mintha százezer gyertyafény zúdult volna be a kis sötét kamrába. Tudta már, hogy milyen úton kell indulnia, hogy valóban — hazaérkezzék.

Matild kora reggel felhívta a rendőrfőnököt s előkészítette Koponen látogatására. Kérte, hogy amennyire csak lehetséges, bánjon irgalmasan és emberségesen az önként jelentkezővel. Azután elkísérte Koponent erre a nehéz útra. Azonnal letartóztatták. Matild többször járt nála a fogházban is és nem győzött eleget beszélni arról az „*igazi hazáról*“.

Hazatérése után első dolga volt, hogy kegyelmi kérvényt írjon Koponen érdekében a szenátushoz. Egyúttal megkért egy magasrangú hivatalnokot is, értesítse, mikor kerül Koponen ügye a szenátus elé. Nemsokára távirati értesítést kapott, hogy kegyelmi kérvényét, sajnos, elutasították.

Matild rögtön *Helsinki*ben termett s engedélyt szerzett az akták áttanulmányozására. Kiderült, hogy a finn szenátus azért nem intézkedhetett Koponen ügyében, mert szibériai deportált.

Matild új kísérletet tett. Távirati úton kérte meg egy előkelő szentpétervári jóakaróját, *Nicolay Pál bárót*, hogy a cári szenátushoz nyújtson be kérvényt Koponen érdekében. Ezt is elutasították azzal az indokolással, hogy Koponen olyan rövid időt töltött Szibériában, amelynek alapján szó sem lehet megkegyelmezésről.

Matild csak ennyit táviratozott vissza: „Forduljon személyesen a cárhoz!“

Lassan egészen szívügye lett Koponen itthonmaradhatása. Úgy érezte, joga van a hazai földhöz annak, aki anynyit szenvedett érte, mint Koponen. Már Matild családjá is szívébe fogadta Koponent. Idősebbik bátyjától ígéretet kapott, hogy azonnal alkalmazza birtokán erdőőrnek, mihelyt sikerül kiszabadítani.

Nicolay báró megnyerte Koponen ügyének a cár környezetében a legfontosabb személyt, R. tábornokot.

— Amennyiben rajtam áll, kegyelmet kap ez az ember,
— mondotta a bárónak.

Sajnos azonban, másnap hivatalból Moszkvába kellett utaznia. S az az egyén pedig, aki Koponen kegyelmi kérvényének elutasítását a szenátusban keresztülvitte, mivel elvi álláspontjával ellenkezett, hogy szibériai deportáltak valaha is visszatérhessenek, felhasználta R. tábornok távollétét és Koponen ügyét véglegesen lezáratta. Nemsokkal előbb indult egy fogolytranszport Szibéria felé, táviratilag intézkedett tehát, hogy Koponent gyorspostával küldjék utána.

R. tábornok szörnyű dühbe gurult, amikor ezt az intézkedést megtudta.

— Majd megmutatom én, ki dönti el ezt az ügyet! — kiáltott s azonnal táviratoztatott abba a szibériai börtönbe, amelyikben a deportáltak pihenőt szoktak tartani, hogy Koponent azonnal engedjék szabadon és küldjék vissza, mert kegyelmet kapott.

Matild boldogan fellelékezett. Hát mégis sikerült megszerezni Koponennek, hogy szabadon és boldogan élhessen a drága finn földön! Az örökkévaló haza után megnyílik előtte a földi haza is. Kettős boldogság! Alig várta, hogy újra szembenállhasson a boldog Koponennel.

Koponen azonban sohasem tért vissza erről a szibériai útról. Nyomtalanul eltűnt.

A legalaposabb és szorgosabb kutatással sem akadtak a nyomára. Kegyelmi hírral, örömhírral keresték pusztákon, erdők mélyén, mocsarak és nádasok között, de sehol se találták.

Matildnak úgy fájt a szíve, valahányszor eszébe jutott Koponen. Bizonyára rárohant a kétségbeesés ördöge, amikor hirtelen mégis csak utánaindították a deportáltak csapatának s valahol megugrott tőlük. Erdők mélyén ázott-fázott, mocsarak szennyében vergődött, talán el is merült egészen, holott kegyelmi üzenet kereste, kutatta mindenütt...

Jelképies volt az a mardosó, úzó honvágya, jelképies egész vándorlása s most jelképies lett tragédiája, halála is. Mikor Isten elől menekülő, a világ vadonjain és mocsarain bukdácsoló embereket látott Matild, mindig így sóhajtott:

— Koponen, ez is Koponen! Mennyi szegény Koponen van a világon!

Örömök és csalódások.

1892-ben meghalt Matild derék jó édesapja: báró Wrede Károly Gusztáv kormányzó. Ettől fogva a rabbelugni családi otthon melege se csalta el többé munkájától.

Édesatyja sírjától egyenest *Turku*-ba utazott Matild, az „édes, drága Kakolába“, ahogy mondani szokta. De nem sokáig munkálkodhatott. Édesapja betegsége és elköltözése úgy megviselte amúgy is gyenge szervezetét, hogy egy napon munka közben szívvrohamot kapott és hosszabb ideig pihenésre kényszerült.

A rabok szinte megható gyöngédséggel aggódtak egészségi állapota miatt. Matild még azt a kis rövid sétát is, amelyet az orvos engedélyezett számára, a börtönépületben róttá le, hogy még így is közelebb legyen „gyermekeihez“. Egyik nap elébe áll egy fogoly s úgy látszik, a többiek megbízásából, a következő párbeszédet bonyolította le vele:

— Ügye Matild kisasszony tanította nekünk, hogy Isten mindentudó, hogy csupa szeretet és mindenható is?

— Igen, én.

— Akarja-é, hogy higgyünk is benne?

— Az minden vágyam.

— Akkor tessék idefigyelni! Ha Isten mindentudó, akkor tudja azt is, hogy nekünk az egész földkerekségén nincs több jóbarátunk, mint egyedül Matild kisasszony. És ha ő csupa szeretet, akkor nem veheti el tőlünk, nyomorultaktól, egyetlen igaz barátunkat! Ha pedig mindenható is, miből állna neki, hogy Matild kisasszonynak újra visszaadja az egészségét? Azért azt hiszem, ha Matild kis-

asszony megtalálna halni, akkor ... nem sok maradna a hitünkben ebben az Istenben ...

Matild elmosolyodott kissé, aztán megvillant a szeme.

— Pedig, látja, barátom, ezek szerint, ha én meghalok, annak kizárólag maguk lesznek az okai.

— Hogy-hogy? — bámult rá a fogoly megütődve.

— Úgy, — folytatta Matild — hogy én azt is megmondottam erről az Istenről, hogy ő bizony „féltékenyen szerető Isten“ s éppen mert mindentudó, nagyon jól tudja, kinek adjuk a mi belsők legmelegebb és legtitkosabb érzéseit. Ő az ember egész szívét magának akarja. S az, aki egész szívét ad neki, boldog és gazdag is lesz a hitében. De éppen azért, mert annyira szeret bennünket, nem tűrheti, hogy bárki is odaálljon közé és az emberi lélek közé. Ha tehát azt látja, hogy maguk jobban szeretnek engem, mint Őt, akkor egyszerűen eltakarít az útból. De ha azt tapasztalja, hogy nem leszek akadály a számára az iránta való szeretetnek, akkor helyemen hagy és valószínű, hogy rövidesen újra járhatom a cellákat. Érti most már, hogy segíthetik elő a mielőbbi gyógyulásonkat?

A fogoly bölintott és vitte az üzenetet a többinek s Matild kisasszony gyógyulása érdekében még a legistentelebb se mert „hitetlen“ maradni.

Régebbi foglyok, mikor betegségéről hallottak, levélben érdeklődtek egészségi állapota után. Hozzá tartozói alig győzték írni a kimerítő felvilágosításokat. Egy műveltebb fogoly így válaszolt egy ilyen tájékoztató levélre: „Kedves Bárány Úr! Hálásan köszönöm tegnapi levelét. Hála Istennek, hogy kedves betegünk már javulni látszik. Adja az Úr, hogy rövidesen teljesen visszanyerhesse egészségét a mi drága Matild kisasszonyunk, hogy még nagyon soká folytathassa köztünk, szerencsétlen rabok között, szeretetének szétszótogatását. Hogy mit ért az ő munkája, azt igazán csak az értheti meg, aki maga is raboskodott és önmagán tapasztalta. Akármilyen élénken és valóságosan képzelni is el valaki, akkor is csak elképzelés maradna az. Hogy kicsoda Matild kisasszony, azt csak Isten és mi, a rabok, tudjuk igazán“.

Még az év nyarát is pihenésre kellett szentelnie, ezért barátjának, *Liewen* hercegnőhöz utazott Litvániába, s annak pompás kastélyában üdült *Kremonban*. Csak ősz-

szel tért vissza Helsinkibe s egy kis eldugott utcácskában, az üdvhadsereg finnországi vezetőjénél, von Haartmann Hedvig úrhölgnél és titkárnőjénél bérelt egy kis bútorozott szobát.

Ekkor szánta rá magát Matild, hogy ő is teljesen azt az életmódot folytatja, amit fogoly „barátainak“ kellett, vagyis hogy 32 fillérből táplálkozik mindennap. Ennek indító oka egyrészt az volt, hogy minél többet fordíthasson védenecinek anyagi támogatására, másrészt pedig, hogy könnyebb legyen a hozzájuk való közeledés, ha látják, hogy mindenben, még ebben is, teljesen egyenlő akar lenni velük.

Csak egyet felejtett ki Matild a számításból. (Nem hiába, a számtan mindig gyöngé oldala volt.) Hogy sokkal jobban és bőségesebben táplálkozhatnak a fejenkénti 32 fillérből akkor, ha egyszerre 3—400 embernek főznek belőle, mintha valaki egymagának vásárol.

Reggeltől estig benntartózkodott a fogházban s este későn még otthon, a saját szobájában is „fogadott“. Volt rabokat, nyomorúságba jutottakat és más szorongatott lelkeket, akik hozzá fordultak. Így aztán színültig megteltek nanjai munkájának örömeivel és gondjával. Az örömek elfeledtették vele minden fáradtságát, csalódásaihoz, gondjaihoz mindig kapott erőt, bátorságot. Sohasem ingott meg a hite, hogy végül mégis Isten győz mindenütt. Az élet humoros oldalainak felfedezése és jókedélye pedig sokszor oldották fel az élet legszomorúbb pillanatait is egy-egy egészséges, szívből jövő kacagásban.

*

Cellája sarkában mozdulatlanul ül egy fogoly. Fejét a tenyerébe temeti, maga a keserű kétségbeesés. Északi ember. A hatalmas, hideg pusztaságok, a végtelen fehérség és az örökös csönd bélyegét hordja magábaroskadt alakján.

Nyílik az ajtó s a fogoly meglepődött pillantása egy ifjú hölgyre esik. A hölgy olyan léptekkel sétál közelebb, mint aki tökéletesen otthon van ebben a helyiségben. A fogoly ámulva nézi s a köszöntését csak mogorva, alig észrevehető biccentéssel viszonzozza. Semmi kedve sincs társalgásba ereszkedni.

A hölgy kedves alt hangja azonban elindul és csobog, mint az erdei patak:

— Jaj, de örülök, hogy végre találkozom egy északi emberrel. Úgy hallom, Maga odavaló. Sokszor voltam a házában s mindig úgy találtam, hogy sehol sem élnek az emberek olyan szoros egységben a természettel, mint északon. Ezért hordoznak magukban az északiak olyan különösen mély gondolatokat és gyengéd érzéseket.

A fogoly komor-mogorva arcán felhúzódik egyik szemöldöke és sandítva méri végig Matild arcát. Mit akar ez tőle? Kiszedni belőle a jót? Kurtán és nyersen vágja oda a választ:

— Rablógyilkos vagyok!

Matild nem zavartatja magát. Mintha ő is önmagának beszélne, megismétli a mondatot:

— Odafönn olyan csodálatosan mély és gyengéd érzéseket hordoznak magukban az emberek...

Aztán elkezd leírni a maga emlékeit északi kalandozásaiból. Emlékszik-e azokra a hófödte síkságokra a hosszú tél közepén? A végtelen fehérség és érintetlen tisztaság csodálatos világára? Mintha templomi csend feküdne fölöttük... Aztán a rövid nyár tarka, sugárzó, kacagó pompájára. Meg a naplemente mélyvörös izzására! Milyen csodálatos vágyak ébrednek ott a szívben! Milyen különös érzések! Az ember úgy érzi, ott lenn a mélyben kimondhatatlan érzések forró katlana kavarog, ha idefönn minden nyugodt, mozdulatlan, hideg is...

Szavai közben rá sem tekintett a férfire, de tisztán hallja, hogy egyre mélyebb, szaggatottabb lesz a lélekezése...

Akkor felkel és csendben elhagyja a cellát. Maradjon egyedül felkavart érzéseivel. Idő és csend kell az újjarendeződéshez...

Másnap megint bekukkant hozzá. Milyen csodálatos, a tegnapi szótlan fatuskó nincs sehol. Valami más ember nyújtja feléje üdvözetül mindkét kezét:

— Mondja, próféta Maga?

— Hogy érti ezt? — kérdezi Matild.

— Úgy, hogy olvasni tud a másik ember lelkében. Mert tegnap mindent felkavart, ami réges régen eltemetődött már bennem. Valamikor ugyanúgy láttam én is mindent, ahogy leírta, ugyanúgy éreztem, hogy mélységes

vágyakat, kimondhatatlan gondolatokat és végtelen finom, gyengéd érzéseket hordozok odabe... De ezekkel senki se törődött, — soha senki meg nem értette... És lassan szétgázolta, összetörte, eltemette bennem a sötét, könyörtelen élet... De most, most, hogy újra felébredtek, — most borzadok és iszonyodok önmagamtól...

Matild szívét robbanó erővel feltörő öröm feszegeti. Milyen boldogság bizonyoságot tenni az ilyen léleknek, hogy nem veszett még el semmi. Ami szép, tiszta, gyöngéd és mély érzés volt benne valamikor, újra életre kelhet s minden sötét, szennyes és rút eltöröltethetik annak Vérelével, aki eljött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett, elkeverődött, összetört...

Az embernek szeme, szája, arca, lelke szomjas minden szóra, aki arról a Krisztusról szól.

Erről az emberről mondotta később Matild, hogy a legnagyobb örömet jelentette neki egész élete munkájában.

*

Most lássunk egy-két csalódást is!

Legspártaibb életmódja mellett is megtartott magának Matild egy lovat. A „Reimá“-tól nem tudott megválni. Édesapjától kapta, okos, ragaszkodó állat volt, szinte úgy érezte Matild, hogy a ló minden szavát megérti.

Egy nap a sörnäsi fogházban (Helsinki külvárosában) egy nemsokára szabaduló rabbal, *Pekonennel* beszélgetett. Arról az égető vágyáról beszélt Pekonen, mennyire szeretne kivándorolni Amerikába. Egészen új környezetben mennivel könnyebb lenne egészen új életet kezdeni. De nincs útiköltsége. Nem is tudja, honnan lehetne szerezni. Matild kisasszony nem tudna rajta segíteni?

Matild szomorúan válaszolta, sajnos, nincs abban a helyzetben. Annyi pénzt nem tud előteremteni.

Ugyanabban a pillanatban azonban, mint valami menyeyei világosság, villant át az agyán: „Reima! — Reima még megvan!“ Ezt el lehetne adni.

Rögtön kiverte azonban a fejéből: „Reima a barátom. Nem adhatom el a barátomat.“

A gondolat azonban szemtelen volt és tolakodó, mint egy könyvügynök. Újra és újra visszatért, érvelt, okoskodott: „Lehet arról gondoskodni, hogy Reima jó helyre kerüljön, ahol ugyanúgy megbecsülik. — Utóvégre csak

egy derék állatról van szó, míg Pekonen esetében örökkévaló emberi lélek forog veszélyben, ha rátör a régi környezet az összes kísértések behálózó indáival!”

Majd egy hétig folyt ez az alkudozás, szinte pörlekedés a Reima-ügyben. Akkor végre döntött. Vidékre utazott, ismerősök körében vérző szívvel elszerelte Reimát és az árával ment egyenesen Pekonenhez. Nem adta oda neki, csak közölte vele, hogy utazhat, megszerezte az útiköltséget.

A hajó indulásának napján zuhogott az eső. Matildnak ezer dolga volt aznap valami szerencsétlen fiatalember ügyével. Pekonen felkereste délelőtt, hogy elbúcsúzzék. Sajnos, nem sok időt tudott szentelni neki, de megígérte, hogy indulás előtt ott lesz a kikötőben, istenhozzádot mond neki és megváltja a jegyét az irodában.

Pekonen nagy alázatosan kifejtette, hogy igazán nem kívánhatja Matild kisasszonytól, hogy ilyen elfoglaltság mellett s hozzá ilyen borzalmas időben még a hajóhoz is kiszaladjon. Éppen azért jött, hogy ettől megkímélhesse, s mindjárt itt elbúcsúzzék.

Matild valóban nem tudta, hogy sikerülne időben kijutni a hajóhoz. Pekonen figyelmessége is egész őszintének látszott, azért kezébe adta az útiköltséget és jó utazást, minden jót, boldogulást kívánt neki az új világban és viszontlátást odaát a mennyei hazában.

Ez a viszontlátás azonban sokkal hamarabb bekövetkezett. Matild ugyanis heteken keresztül hiába várta Pekonen levelét vagy más híradását az új világból. Lassanként kellemetlen gyanú ébredezett benne, nem történt-e Pekonennel valami baj ezen a szörnyű utazáson?

Egy nap aztán, ahogy a külvárosban járkal, az egyik utcasarkon meglát egy ide-oda támolygó alakot. S az alak olyan ismerősnek tűnik. Mintha csak Pekonen lenne. De az lehetetlen! Pekonen már vagy Amerikában van, vagy a tengerfenéken, szegény...

A támolygó alak betért az egyik kocsmába. Matild hirtelen elhatározással utánasietett. Az émylítő helyiségben vágni lehetne a levegőt a dohányfüsttől. Italtól lucskos asztaloknál berúgott, vad alakok ordítóznak. Ahogy Matild körülnézett, több „barátját“ is fölfedezte köztük. De azt, akit keresett, nem látta.

— Mit kerestek itt, ti szerencsétlenek? — kérdi a „barátait“.

— Sokkal inkább kérdezhetnénk mi, — válasza az egyik — hogy mit keres itt a kisasszony?

— Én csak annak akartam utánanézni, nem Pekonen jött-e be az előbb? Nem tudtok róla valamit?

— Dehogynem! Ott ül a sarokban és iszik, mint mindig.

Matild odapillant, semmi kétség, Pekonen az, de alaposan elázott állapotban. Ó, Reima! Derék kis Reima!

Matildban soha előtte és soha utána nem robajlott olyan harag, mint mikor erélyes léptekkel Pekonen felé rohant. Vállonkapta és megrázta a nyomorultat istenesen:

— Hát ez az Amerika? Hol az útiköltség? Mind elittad?

Pekonen a földet bámulta zavaros szemével s félig alvó állapotban mormolta:

— Még van tizenhét márkám...

— Most azonnal velem jössz! — vezényelt Matild. — Majd otthon beszélünk!

S Pekonen az egész társaság gúnyos hahotája mellett imbolygott az ajó felé Matild nyomában.

Egész úton nem tudott egy szót sem szólni a mellette támolygó alakhoz. Egyre csak szegény Reima lovára kellett gondolnia s szívében gyúlt, gyülekezett a keserűség. Lakásán leültette egy székre és pár percre kiment, hogy megnyugodjék és erőt gyűjtsön a leszámoláshoz.

Mikor visszatért, Pekonen a szék támlájára dőlve aludta, ha nem is az igazak, de a berúgottak „hangos zenéjű“ álmát. Olyan szánalmasan festett szegény, ahogy ott szétterülten, lógó karokkal horkolt, hogy Matild minden fájdalma és keserűsége mellett is majdnem elnevette magát.

Kiszólt a konyhába a lánynak:

— Róza, főzzön csak egy csésze erős kávé t ennek a gyalázatos Pekonennek! Rakunk bele borsot, mustárt, gyömbért is. Attól majd felébred!

Ahogy elkészült, megrázta Pekonent és orra alá tartotta a csészét:

— Meginni gyorsan!

Pekonen szüresölni kezdte, de rögtön elfintorította az orrát:

— Fhü, de ménkü komisz!

— Csak inni, inni! — mordult rá Matild s nem tágitott mellőle, míg az utolsó csöppet is fel nem hajtotta. Ahogy aztán teljesen magához tért, rázúdította szívéből a keserőségek és szemrehányások egész Niagaráját.

Pekonen csak a fejét bólogatta hozzá csöndesen. S a végén annyit mondott bűnbánó alázatossággal:

— Bizony, szörnyű gyalázatos alak ez a Pekonen! Nem hiszem, hogy lenne a világon még egy ember, aki olyan gyalázatosan viselkedett volna valaha, mint én... De tessék megpróbálni, nem tudná-e elfelejteni?... Csak egy kicsit, egy egész kicsikét...

Erre megint majdnem mosolygás ült ki Matild ajkára. Olyan alázatos volt a szegény jámbor!

Később aztán mégis sikerült Pekonent Amerikába juttatni, de ott meg olyan honvágy fogta el, hogy a legelső alkalommal visszatért Finnországba s végül is itt halt meg az egyik kórházban, tüdőgyulladásban.

Matild felkereste a sírját s mikor a kis virágcsokrot letette rája, régen eltűnt már szívéből minden keserűség, még a Reima-ügyre is a kedves emlékek szomorkás őszi mosolyával gondolt...

*

Egy másik szabadult rabot az iszákosságból szeretett volna kigyógyítani. De mennyi baja volt ezzel is! Maga ez az ember jött egyszer arra a gondolatra, hogy az talán segítene, ha minden alkalommal Matildhoz rohanhatna és meggyónhatná kísértését, amikor csak előveszi az ital utáni vágy. Matild örömmel csapott kezét ehhez s kijelentette, hogy éjjel-nappal rendelkezésére áll.

Egy nap aztán ott is állt az ember az ajtóban s ide-oda lógadozó fejjel csuklotta:

— Drága... Matild kis... asszony, nagy... baj van... Tegnap, hm, berúgtam... Szégyen és gyalázat...

— De hisz maga ma se józan! — szólt rá Matild erőlyesen.

— Az, hm, igaz... igaz... De ez nem számít... Ez csak azért van, mert ide akartam jönni... meggyónni a tegnapi, de nem volt bennem bátorság. Muszáj volt egy kis bátorságot gyűjteni... Mer' ugyebár a megegyezést,

amire az ember kezet adott, meg kell tartani. Ha törik, ha szakad...

Nyemann rab tizenhét esztendő kölyök volt még csak, mikor Matild rátalált az egyik börtönben. A fegyőrök réme. Szemtelen és feleselő. Matilddal szemben azonban mindig olyan volt, mint a kezes bárány.

December közepe táján szabadult s Matild nagy tárgyalást kezdett egy cukrászmesterrel, hogy vegye magához a fiút inasnak. Szenteste előtti napon csak beállít a fiú Matildhoz, kezében két pár fécántyúk. Keresztapjánál járt *Herrmanni*-ban, ott kapta ezt az aprójószágot, de sehol se tudja eladni őket. Nem adna-e értük Matild vagy 5 márkát, hogy legalább az ünnepen egy kicsikét jó dolga lehessen.

— Meg kell tennem — mondotta Matild. — Noha nem tudta, mit kezdjen a tyúkokkal. Másnap reggel ugyanis *Hämenlinná*-ba szándékozott utazni, hogy az ünnepeket az ottani női rabok közt töltsse. No, de majd elküldi a bátyjának. S *Nyemann* megkapta az 5 márkáját.

Ünnepek után benézett Matild a cukrászmesterhez. Hogy viseli magát a fiú? A mester csak jót mondott, igen szorgalmas, rendes fiú. Matild örvendezett s a legjobb reményeket kezdte táplálni a fiú jövődjére felől.

Egy nap aztán ismét beállított Matildhoz. *Runeberg* költő gipsz-mellszobra volt a kezében. Az első keresetéből vette Matildnak ajándékba.

— Jobb szerettem volna *Thorvaldsen* Krisztus-át, — csevegett — de nem volt. Gondoltam, talán tetszenek Matild kisasszonynak a hazafias dolgok is.

Március 14-én, Matild nevenapján tortát hozott, tetejére fehér cukorpéppel odacifrázva: „Matild“.

Mindennek nagyon örült Matild. Úgy látszik, mégis csak rendes ember lesz a fiúból!

Egy napon azonban a rendőrségre idézték „orgazdaság“ miatt. Igen, magyarázta neki a rendőrtiszt, lopott holmit vásárolt egy ifjonctól. *Nyemann* lenne? Bizony ő volt. Ott ült már a rendőrségi fogdában. Több társával együtt rövid idő alatt huszonnégy lopást és betörést követett el.

S a bírósági tárgyalásra szabályszerűen beidéztek Matildot is. Ott állt a többi „orgazda“ között. A bíró kérdéseire aztán elmondotta, hogy adta el neki karácsony előtt Nyemann a „keresztapjától kapott“ két pár fácántyúkot.

— Félórával előbb lopta el dr. N. N. éléskamrájából — válaszolta a bíró.

Szeme sarkából látta Matild, amint az egyik vádlott suhanc mérgesen oldalba löki könyökével Nyemannt:

— Megérdemelnéd, hogy felakasszanak! Pont Wrede kisasszonyt kell ilyesmibe belekeverned!

Matild most már azt is szeretete volna tudni, hogy a születésnap tortája is csak „szajré“ volt-e, vagy se? De Nyemann konokul megmaradt a mellett:

— A torta, az tisztességes volt.

S mikor a bíró reákerítette a sort, külön is szót emelt nála Matild érdekében:

— Wrede kisasszony, egy szó nem sok, annyit se hazudott soha, mindent úgy tessék elhinni, ahogy mondta.

Nyemannt és társait négy esztendőre ítélték s a turku-i Kakolába vitték. Ott aztán rosszul járt szegény, mert ahogy a többi rabok megtudták, milyen ügybe keverte Matild kisasszonyt, felháborodásukban vesszőfuttatást rendeztek vele a börtön udvarán. S attól fogva „Fácán-Nyemann“ lett a neve.

Alig szabadult Kakolából, már megjelent Matildnál s vitt neki egy mirtusztövet. Ő maga ültette és ápolta a börtönben.

— ...mer' a kisasszony olyan jó volt hozzám, noha én gyalázatosan viselkedtem.

Matild újra gondjaiba vette. Egy nap azzal állt elő, okvetlen szüksége lenne egy kék tengerészzubbonyra. Tizenhárom márkáért lehetne kapni.

— Volna éppen tizenhárom márkám, — felelte Matild — de nyole márka új cipőre kellene belőle. Hogy legyen ez most?

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon a másik szobában. Matild hirtelen Nyemann kezébe nyomta a pénztárcáját:

— Itt van, gondolkodjék maga, hogyan is osszuk be! — s azzal átsietett a másik szobába a telefonhoz.

Mikor visszatért, Nyemann még mindig a nyitott pénztárcába bámult.

— Ez az összes pénze? — kérdezte.

— Bizony ez.

— S mikor kap megint?

— Azt csak a jó Isten tudja.

— Akkor... majd előveszem azt a régi zubbonyt. Van egy otthon, de már öreg és rongyos. Nem baj, az anyám majd megfoltozza. Azt hittem, hogy Maga nagyon gazdag, azért jöttem ide. De... az utolsó garasát igazán nem akarom elszedni...

Azzal visszatette a pénztárcát Matild tenyerébe. Matildnak jóleső öröm járta át a szívét. Úgy érezte, most minden mellékgondolat nélkül örülhet annak, amit Nyemanntól kapott.

Alig mult el azonban pár hónap, egy nap heves csöngetés után Nyemann tört be a szobájába sápadtan, reszketve:

— Üldöznek. Sarkamban vannak!... — lihegte.

Nem, nem lopott ő, hadarta hevesen Matild faggatásaira. Nagyon jól tudja, hogy olyat többé nem szabad tennie! Hisz megígérte Matild kisasszonynak! De kapott egy-két törött arany meg ezüstdarabkát a barátaitól s mikor értékesíteni akarta, derült ki, hogy rabolt holmi egy ékszerüzletből. Őt akarták elfogni miatta, alig tudott meglógni. Egész éjtszaka nyomában volt a rendőrség. Olyan fáradt, éhes, hogy alig áll a lábán. Csak annyit kér Matild kisasszonytól, engedje egy kicsit megpihenni.

Matild majdnem sírt kétségbeesésében.

— Hogy tehetél ilyet, Nyemann! Azok után, amit együtt kaptunk Isten ígéjéből! Nem te fogadkoztál, imádkoztál velem annyiszor! S most itt van... Én szívesen megengedném, hogy kipihend magad és jóllakj itt nálam, de soká nem tarthatlak. Mi lenne, ha a rendőrség itt találna rád?

— Matild kisasszonyt akkor se gyanúsítanak... Tessék már segíteni rajtam, csak még ez egyszer...

Matild telefonált egy vendéglőbe és ennivalót hozott. Mikor testi éhségét csillapította, elővette Matild a lelki táplálékot is. Halálos komolyan tárta elébe az új életre hívó üzenetet. Emlékeztette fogadalmára, amelyet

legutóbb tett Kakolában. Minden áron meg kell tartania! Krisztusban mindenre lehet ereje.

Nyemann fogadott is mindent. Bensőséges imádság után váltak el. Hozzátartozóitól hallotta aztán később, hogy Nyemannak sikerült elmenekülnie. Nővére ruhájában szökött át Dániába. Nemsokára Itáliából küldött levelet Matildnak. Ebben megígérte, hogy minden országból küld üdvözetet, ahová csak eljut.

A legközelebbi levél aztán Fokvárosból jött. Nem messze a várostól, egy kis négerkunyhóban fekszik beteg... Ó, milyen jó lenne, ha hívő édesanyja odaülhetne melléje, kezében a Bibliával! Vagy ha együtt imádkozhatna Matild kisasszonnyal!...

Azzal fejezte be: „...boldogtalan tékozló fia: Nyemann.“ Matild úgy érezte, most végre alaposan utolérték Nyemant a bűnei. Bűnbánatának hangja még onnét a földnek másik feléről is őszinteség erejével ragadta meg Matild szívét. Még többet és hevesebben tusakodott érte imádságaiban.

Soká nem jött aztán semmi hír, míg egy nap Ausztráliából újságolta Nyemann, hogy farmot vásárol. Attól fogva nem küldött több üzenetet. „Biztosan meghalt szegény, mondogatta Matild, ha elő jött róla a szó, s én hiszem, hogy ez a halál a tékozló fiú hazatérése volt hányatott vándorlásáról...“

*

Egy elbocsátott rab hozzátartozója azt panaszolta egyszer Matildnak, hogy „barátja“ megint kezdi a lopkodást. Matild magához hívatta és elővette az embert:

— Hallom, hogy megint sok minden ragad a kezéhez? Mi dolog ez? Talán megint Kakolában akar velem találkozni?

Az ember hümmögött egy kicsit és igen erősen vizsgálta a bakancsa orrát.

— Na, talán nem igaz?

— Igaznak igaz... — motyogott az ember, — de én nem akarattal teszem...

— Tán akaratán kívül?

— Igen, igen, — élénkült meg barátunk, mint aki megtalálta a helyes választ. — Nem tetszett még hallani,

hogyan van egy olyan betegség... Hogyishívják... Klep... Klep... Klepo...

— Kleptománia? Csak nem abban szenved?

— De, igen, én olyan vagyok, kle-kleptomániás.

— Szegény ember! Hát ez igazán szomorú — sajnálkozott Matild némi komikus árnyalattal hangjában. — S mondja, érzi azt előre, ha rájön magára a roham?

— Hogyne, hogyne, én mindig megérezem. Olyan furesza érzés itt a kezemben a vállamtól kezdve.

— S mennyivel előbb érzi?

— Hát olyan órával, félórával előbb...

— Akkor se baj! Megvan a megoldás. Figyeljen csak ide! Ha úgy érzi, hogy nemsokára kitör magán a kleptománia, hagyjon ott mindent és siessen gyorsan hozzám. Ha itthon vagyok, nem bánom, elvehet akármit, amit a szobában talál. Ha nem vagyok itthon, alulról számított harmadik lépcsőn, a szőnyeg alatt találja a kulcsot. Az íróasztalból ne vegyen ki semmit! Nem azért, mert pénz van benne. Pénz nincs, a felől megnyugtathatom, de szegény rabok iratai vannak benn s nagy baj lenne, ha elveszne valamelyik. Hanem a szekrényből, vitrinből kivehet bármit. Tudom, hogy csak a betegség csináltatja magával, s ha elmúlt a roham, akkor majd mindent szépen visszahoz. Én ezt megértem, de más emberek könnyen a rendőrségre szaladnak, ha észrevesznek valamit. Na, kötünk egyességet? Ezután, ha lopnia kell, csak nálam lop, jó?

Kleptomániás barátunk fülig vörösödött erre az ajánlatra. Csak nézett Matild feléje nyujtott tenyerébe, de nem mert belesapni. Inkább a bakancsa orrát kezdte újabb, alapos vizsgálatban részesíteni.

— Vagy... nem volna talán jobb, — folytatta Matild lassan, hangsúlyozva, — ha együtt megkérnénk az Urat, szabadítsa meg magát attól a betegségtől? Mert hogy beteg, az kétségtelen, csak talán nem ott, ahol mondja. Nem a vállán és kezén, hanem a szívében...

És „rátérvén a tárgyra“, alapos kathekizációban részesítette „barátját“. Az ember könnyes szemekkel állt fel utána térdéről. S hála Istennek, nemcsak múló hangulat fakasztotta azokat a könnyeket! — Attól fogva semmi

rosszat nem hallott erről az emberről. Így ő is odasorolható Matild „tiszta örömei“ közé.

Matild csak pár évig lakott abban a félreeső utcában és sötét, nyirkos lakásban. Mindazok, akik szerették, addig aggódtak egészsége miatt, míg ez az aggodalom tette nem sarkallta őket. Saját költségükön béreltek neki egy szép tágas, napos szobát s oda költöztették át.

Új szobáját a rabok is segítettek bebútorozni. Ezenkívül egy halom tárgy volt még benne, amelyek mind a rabok ragaszkodó szeretetéről tanúskodtak. Az íróasztalon állt pl. egy érc levélnehezék. Vastag fatönköt ábrázolt, amelyből egy töröttnyelű fejsze állott ki. Érdekes magyarázatot fűzött az adományozó ehhez az ajándékhoz: „A fatönk bennünket, rabokat ábrázol. Levágva életünk koronája, csomós, kemény, nehéz a természetünk. A fejsze Istennek ígéje, amelyet Matild kisasszony eresztett a szívünkbe. A balta nyele azonban beletörött ebbe a vállalkozásba. Ez ábrázolja Matild kisasszonyt törékeny egészségével.“ Eléggé nehézkes, erőltetett szimbolizmus, ugyebár, de szívből fakadt, őszinte szívből!

A kandalló párkányán pedig egy kis, finoman kidolgozott sírkőforma állott. Ezt is kakolabeli fogolytól kapta. Kőfaragó volt a mestersége s ezzel a kis modellel kedveskedett Matildnak. Még meg is kérdezte:

— Megfelelne egy ilyen Matild kisasszony sírjára?

Matild mosolyogva válaszolta:

— Tökéletesen.

— Akkor gondoskodni fogok róla, hogy pontosan ilyen álljon rajta annakidején.

Így tehát elvethette Matild még sírkövének gondját is.

De ezeken kívül százszámra gyülekeztek idők folyamán hasonló apró tárgyak, papírvágó kések, tolltartók, képek, dísz tárgyak, amelyek, ha olykor kissé gyámoltalan külső alakkal is, mégis megható bizonyosságtevői voltak a foglyok szíve szeretetének Matild iránt.

Alig költözött át azonban új lakásába, súlyosan megbetegedett. Hülestől származott a baj. Ezt pedig úgy szerezte, hogy egy nap a legborzalmasabb időjárás ellenére is meglátogatott egy fiatal rabot, mert annak éppen aznap volt a születésnapja.

Következő éjtszaka felriad álmából s zavaros szemekkel néz körül a sötétségben... Nem — nincs Helsinkiben, a szobájában — úton van, úton a kietlen, szörnyű Szibéria felé, mint a szegény Koponen és a többi... Most éppen éjtszakai pihenőt tartanak, de ha feldereng a fagyos, szürke hajnal, indulni kell tovább, tovább, tovább...

És köröskörül... Nem a székek állanak, nem a virágok, — azok mind-mind rabok, foglyok, deportáltak... És mi dolog ez! Ezeknek *állva* kell pihenőt tartani, ő meg feküdhethet kényelmesen a puha, meleg ágyban? Igen, ez az az örökös otromba személyválogatás, szíveket kövesítő igazságtalanság! Nem, ezt ő nem tűri, nem tűrheti tovább! Hogy feküdjék nyugodtan, kényelmesen, mikor ezeknek itt *állni, ácsorogni* kell!

— Úgy, még csak két óra? — fülelt Matild az óra ütésére. Akkor ötig, indulásig, még három óránk van! Akkor addig még felváltva jó egypár pihenhet ezek közül a szerencsétlenek közül a meleg ágyban! Ki az ágyból, Matild! Hadd jöjjön a következő! Nem akar jönni, szabadkozik. Ilyenek ezek a derék „barátai“, mindenüket odaadnák neki, pedig maguk is milyen nyomorultak. De fontos az igazságos elosztás. Semmivel sem akar többet, jobbat a maga számára, mint nekik jut! Fogja az egyiket, belekényszeríti az ágyba, jól betakargatja. Így. Aludjon egy félórát legalább. Az sok erőt ad. Aztán majd jön egy másik... egy harmadik...

Matild arra ébredt, hogy rettenetesen fázik, reszket még a csontja is. Ott feküdt a padló linoleumján, ágyában pedig az egyik szék jól betakargatva. Lázalom volt a szibériai deportáció, a foglyoknak átengedett ágy. Mikor a széket elhelyezte, eszméletlenül összeesett s ki tudja, meddig hevert ott a padlón? Hogy tüdőgyulladására milyen „jótékony“ hatással volt ez, az könnyen elképzelhető.

Kezelő orvosa, a derék *Runeberg* tanár, egyre kapacitálta lábadozása idején, hagyjon fel a szigorú vegetárius életmóddal. Olyan testi erőfeszítések és fáradoalmak mellett, amilyeneket Matild magára vállalt, a teljes hústalan koszt nem elég táperős. De mint mindig, most is hiába volt minden rábeszélés. Matild megmaradt életmódja mellett, amelyet semmi más, csak belső, igazság után szomjazó, érzékeny, szociális lelkiismerete diktált neki.

— Maga kedvesem, — zárta le a tanár nagy fejcsóválások közepette a hosszas vitákat — véleményem szerint egy kicsit bolond. De meg kell hagyni, hogyha sok *ilyen bolondja* lenne a világnak, rövidesen megtalálnánk az „elvesztett paradicsomot“.

Még eléggé súlyos volt az állapota, mikor egy nap hevesen megrángatta valaki a kertajtón a csengő fogantyúját. A lány kiszaladt s a nyitott ablakon át rövidesen hallotta Matild, hogy heves szóváltás keletkezik a leány és valami férfi között. Bekiáltja a leányt s kérdi, mi az a nagy véleménykülönbség?

— Jaj, valami rém ronda alak áll a kapunál és mindenáron Wrede kisasszonnyal akar beszélni. Csak úgy bűzlik belőle a pálinka.

— Tudja mit, eressze be, de maga is maradjon ott az ajtónál!

Matild rögtön megismerte a „rém ronda alakot“. Hajdani kakolai rab, most kikötőmunkás. Illedelmesen megállt az ajtóban s úgy bámulta Matildot.

— No, látom, tényleg odavan, nagyon odavan már... — mormogta félhangosan.

— Miért volt olyan goromba ezzel a derék leánnyal? — kérdi tőle Matild.

— Látom, látom, — mondja tovább a mondókáját, ügyet se vetvén Matild kérdésére — nagyon odavan... Engedelmet a számér'... hol fogják eltemetni?

Matild igen gyönges és erőtlen volt még, de erre a „tapintatos“ kérdésre majdnem elnevette magát.

— Igazán nem tudom, — felelt neki vidáman, — még nem gondolkodtam rajta. Legvalószínűbb azonban, hogy a családi sírboltunkban, *Anjalában*.

— Mindjárt gondoltuk. Helin komám, emlékszik rá ugye, járt is *Anjalában*, s látta azt a vörös kőépületet, ahol a Wredék nyugosznak. Őszintén szólva, azonban *szégyen és gyalázat lesz, ha odaviszik!*

— Miért? Maguk hol szeretnék a síromat?

— Világos, hogy Helsinkiben! Az itteni temető az egyetlen helyes nyughely Matild kisasszony számára.

— De mi okból?

— Mer' hát... tessék csak gondónyi, mely gyönyörűsége hely lenne az nekünk. Úgy el lehetne ott üldögelni vasárnap délutánokon.

— Szóval: „úgy el lehetne ott üldögelni“ — kacsintott rá Matild huncutul — s persze magukkal vinnék mindjárt a pálinkás flaskót is?

— Pálinkásflaskót! — háborodott fel az öreg mélységesen. — Soha! Ennél a sírnál nem lesz keresnivalója semmiféle pálinkásflaskónak! Majd meglátja.

Matild mosolyogva vette tehát tudomásul, hogy a reá való tekintet még a síron túl is hatóerő lesz egyesek életében.

Egyébként megtapasztalta azt is, hogy lett egyesek életében az iránta való szeretet nagyobb hatalom, mint az italosüveg iránti szenvedélyes szerelem.

*

Az augusztusi délután forró napsugarai olvasztókemencévé fűtötték az egész világot. Lehet-e csodálkozni, ha ebben a fojtogató hőségben kiszárad az ember torka s üdítő ital után áhítozik. Semmi csoda tehát, ha az a két toprongyos alak is ott a csillagvizsgáló dombjának oldalában ilyenféle művelettel bibelődik. Sörösüveg nyakát szorongatják, de az üveg makacsul ellenáll. Nem adja ki torkából a dugót semmi pénzért. Igaz, hogy a támadó ujjak sincsenek már erejük és fölényes biztonságuk birtokában. Dugóhúzóval még mindig könnyedén menne a dolog, de hol a dugóhúzó? Volt, volt, mert hisz az ő köreikben fontos szerszám az ilyesmi, de éppen az a tragédiájuk, hogy „vasuk se lévén“, pont a dugóhúzót kellett „becsapniok“ az üveg sör megszerzése érdekében. Így most valami kimustrált rozsdás vasszeggel folytatják nem éppen heves támadásaikat a dugó ellen. Az azonban a jelen pillanatban még konokul tartja megerősített állását.

Minél tovább húzódik a dugó ostroma, annál jobban nő a száraz torkok szomjúsága. Előzőleg ugyan bent a városban már számtalan üveg söröket áldoztak ennek a szomjúságnak a csillapítására, de tökéletes eredménytelenséggel. Nem csillapult, hanem egyre nőtt s most érte el tetőpontját. Ki hát azzal a dugóval, mert...

Ebben a pillanatban egyszerű, sötétruhás női alak tűnik fel a dombra vezető ösvényen. Lassan ballag, szinte

vonszolja magát. Szobra lehetne a fáradt kimerülésnek, esüggedt erőtlenségnek. Bizonyára nehéz munkában töltött nap törte, zúzta ilyen fáradttá és sok csalódás piócái szívták ilyen erőtlenné. Lehet, hogy ő is éppen arra gondol, milyen jó lenne egy korty abból az üdítő italból, amelytől az elfáradtak „ereje megújul“. Azt jelenti ez nála: egy kis öröm, egy kis eredmény lélekmentő munkájában.

Ahogy azonban az üveggel veszkődő alakokra pillant, újabb csalódás töre járja át bensejét. Szinte testi fájdalmat érez szíve körül, ahogy szemébe ivódik rongyos ruhájuk, italtól dült képük, torzonborz formájuk. Mi lesz ezekből is? Hová vezet ez az élet?

Alljon meg mellettük és kezdje velük újra immár századszor vagy ezredszer? Nem, ehhez már — éppen ma — semmi ereje sincs...

Éppen csak — jól végignézi őket, ahogy mellettük elhalad.

A két rongyos, mintha csak jelenést látna, szinte megdermed és rámered a távozóra. Csak mikor pár lépéssel odébb jár, böki oldalba az egyik a másikat:

— Huh, láttad azokat a szemeket?

— Láttam... De meg kell hagyni, nem egészen lehet inyére, amiben itt mesterkedtünk...

Azzal úgy megfeszíti a dugót, hogy halk szusszanással kiugrik és habzón tör elő mögötte a vágyva-vágyott nedű. Örömmel kapja derékon az üveget s emeli a szája felé.

Félúton azonban csak megáll hirtelen a karja és rekedt, idétlen hangján kiáltozni kezd:

— Kisasszony!... Matild kisasszony!...

Matild megáll, visszafordul.

Emberünk pedig, kezében a habkoronás sörösüveggel, feláll nagy ünnepélyességgel (ha nem is olyan nagy biztonsággal), s mint valami drága mívű serleget, emeli az üveget magasra:

— Isten éltesse Wrede Matildot! — kiáltja s szájával föld felé fordítja az üveget. És hősi mozdulattal, szilárdan tartja, amíg a habzó barna lé utolsó csöppje is szét nem folyik a szikkadt, kiégett gyöpon...

Nem trónteremben, nem ékköves serleggel és gyöngyöző pezsgővel köszöntötték Matildot, mint lelkes lovagok királynőjüket s mégis gazdagabbá, büszkébbé és öröm-

telibbé tette ez a köszöntés, mint akárhány királynőt ezrek hódolata. Két-három lépéssel ott áll a két toprongyos mellett s szinte ujjong a hangja:

— Tényleg a kedvemért tettétek? Kiöntöttétek kedvemért ezt a „százszorszeretettet“?

— Abbiza... — bizonygatja a másik is komoly bólintásokkal. — Noha... — pislog oldalvást a fűszálakra tapadó habmaradék felé — az is igaz, hogy tulajdonképpen kár az ilyen drága jószágért...

Matild ráveti sugárzó szemét a jámbor lovag félig hódoló, félig kárvalló képére és kacag, kacag teli szívből.

— Nem baj, nem kár! Nem is tudjátok, milyen jót tetetek általa velem! Olyan fáradt és elesigázott voltam, hogy éreztem, fel nem üdülök, ha nem ér valami igen nagy öröm! S ti megszereztétek nekem ezt az örömet. Nagyobbat és gazdagabbat, mint képzelné birtam. Örömet vontatok el magatoktól, hogy nekem adjátok... Ezt együtt ünnepeljük meg. Jertek, kávézzunk ma együtt valamelyik kávémérésben!

A két „lovag“ húzódozva mormog valamit öltözékük hiányairól, meg hogy nem akarnának társaságukkal „szégyent hozni a kisasszonyra“, de Matild tovább erőlteti őket:

— Nem, nem, akik ilyen cselekedetekre képesek, azok az én szememben tökéletes gavallérok s méltók rá, hogy együtt kávézzam velük!

S vitte őket egy kis kávémérésbe jégbehűtött haboskávéra. S a két „szomjas“ élete végéig emlegette, hogy az a kávé volt az első ital életükben, amelytől nem lettek még szomjasabbak.

Matild pedig, mikor már majd összeroskadt a külső-belső fáradtságtól, sokszor gondolt a domboldalra csurgó barna sörre s visszacsendült fülébe a hódoló kiáltás: „Isten éltesse Wrede Matildot!“ S ilyenkor mindig mosoly szaladt ajkára s erő, meleg, szívbeli erő fáradt tagjába...

Haapoja Matti.

Valahol Finnországban egy szőke kisleány esti imádságra kulcsolta össze kezecskéjét. Kérte a jó Istent, küldje el őrző angyalait ágya köré és védelmezze meg minden veszélytől és gonosztól őt és mindazokat, akiket szeret és ismer. Kis gyermekfantáziája körülröppent a veszélyek és gonoszságok világában. Láttá a sötét vihart, cikázó vilámlámot, szörnyű mennydörgést, medréből kilépő patakot és folyamot, a vörössárga lángokkal nyaldosó tűzveszedelmet, sötétpofájú, villogó fogú farkasokat, amint megrohanják szörnyű üvöltéssel a védtelen vándort... Milyen jó, hogy ebben a meleg szobácskában őt nem érheti egyik veszedelem se!

Aztán — ott vannak még a rablók és gonosztévők... Sötét erdőben leselkednek és éjjel betörnek a házakba, rabolnak, gyilkolnak... Szörnyű! S a leggonoszabb köztük az a Haapoja Matti...

Ezt a nevet csak suttogva hallotta a szőke kisleány félénk szolgálólányok ajkáról. Borzalmas dolgokat meséltek erről az óriásról! Rettegett neve betöltötte a vidéket és sötét árnyéka ráhullott még a szőke kisleány napsugárfényes szívecskéjére is...

A vadon fia volt Haapoja Matti. Ellensége mindenkinek s őnéki is ellensége mindenki. Valahol valamikor olyasmire ragadta zabolátlan természete, ami örökre kizárta az emberi társadalomból. Békételen, otthontalan űzött vad lett belőle. Emberi közösség be nem fogadta, csak a szabad természet kínálta neki ajándékait. S ha ez nem volt elég, rablással, erőszakkal kellett megszereznie minden egyebet. Más út nem nyílt számára.

Pedig gyönyörű, hatalmas emberpéldány volt ez a Haapoja Matti. Romantikus történetek százával keringtek róla a nép között. Hét ember ereje lakott benne, soha senki le nem győzhette. Futni úgy tudott, mint az iramszarvas, versenytársa nem akadt egész Finnországban. Mint a nyári zivatar, hirtelen és váratlanul csapott le hol itt, hol ott s utána nyomtalanul eltűnt, mielőtt az üldözők csak nyomába is eredhettek volna.

Semmi csoda, ha egy félénk kis szőke leányka szíve összeszorult mikor este, elalvás előtt minden veszedelmek felsorolása közben reátévedt a gondolata...

Egyszer aztán tört vetettek neki és bilincsekbe verték a hirhedt Haapoja Mattit is. Büntetésül Szibériába küldték. Zabolátlan természete még itt, a deportáltak nyomorúságai között is előtört belőle. Rövidesen itt is ellensége lett mindenki. Egyetlen egy alkalom volt csak hetenként, amikor Haapoia Matti megfért társaival. Szombat esténként összejöttek egy piszkos, nyomorúságos kis korecsmában. Ócska, maró szeszt ittak, mocskos, ragadós kártyát csapkodtak s hangosan hengegtek a haidani gonosztettekkel. Haapoia Matti odaült közéjük s ördögi mosollyal hallgatta a szesztől megnőtt hangokat. Biztatta és itatta őket mindaddig, míg motyogó szeszszák lett az előbbi hangos vitéből s akkor a magával tehetetlen gyászvitézzel a legvaskosabb tréfákat követte el. Útálta a lerészegedett embert. Alábbvalónak tekintette az oktalan állatnál. A gyilkosságot össze tudta egyeztetni emberi méltóságával, de a sárban fetregő részegséget soha.

Ezek a szombat esték rendszerint azzal végződtek, hogy buta pálinkamámorban asztal alá került az egész társaság. Haapoia ilyenkor megvetően beléjük rúgott és kiment az északi fénytől világos éjtszakába. Megkereste a finn foglyok temetőjét.

Valami furcsa ellágyulás fogta el mindig ezen a helyen. Fehértestű szomorúnyírfák susogtak itt sejtelmesen, éppen mint odahaza. Szinte értette a nyelvüket. Haapoia sokat gondolkodott, hogy lehet, hogy ezek alatt szinte úgy érzi, otthon van a drága finn hazában. Egyszer aztán megfejtette a titkot.

A bólogató nyírfaágak alatt kereszt állt kereszt mellett. Korhadozó öreg, vagy friss színekkel világító vadonat-

úi. Némelyiken gyámoltalan betűkkel egy név, de a leg-
többön csak egy-egy szám vagy más jelzés. S odalent pedig
a keresztek alatt porladozó finn szívek. Mind onnét jött,
ahonnét ő. Mind oly számkivetett, elvadult, árva szív,
mint az övé. Valamikor vidám, boldog gyermekként ját-
szadoztak mindannyian a hajladozó nyírfák alatt. Vala-
mikor édesanyiuk ölébe hajtották fejüket s úgy szunnyad-
tak el. Valamikor hazájuk, otthonuk, nevük volt, emberek
voltak. — Most névtelen, hazátlan, megbélyegzett senkik ...

És a nyírfák gyökerei az ő szívükig ereszkedtek, onnét
táplálkoztak. Azért susogtak olyan sejtelmesen, olyan szo-
morúan, olyan drága, érthető finn nyelven. S azért fogta
el alattuk Haapoja Mattit valami mélységes fájdalom,
valami szívet hasogató férfiszomorúság és valami gyerme-
kes, érthetetlen vágy, hogy levágja magát a földre és sír-
jon, sírjon, sokáig ...

Haapoja Matti féktelen természetét még Szibéria sem
törte meg. Ölt, gyilkolt még ott is. Két gyilkosságot bizo-
nyítottak rá, de azt suttogták, hogy hat-hét is terheli a
lelkiismeretét. Visszavitték hát Finnországba, mert neki
még Szibériánál is keményebb büntetésre volt szüksége.
Először Helsinkibe került a vizsgálati fogházba. Rárakták
az „öreg vasat“: széles vaskarikát nyakára-derekára, ne-
héz láncokat kezére-lábára. Két fegyőr vigyázott rá állan-
dóan, de a cellájába egyik se merészkedett be, mert Haa-
poja Matti olyan volt odabent, mint a dühödt oroszlán.

Egy nap karcsú, magas, ragyogó szemű női alak jelent
meg a cellája előtt s kért bebocsáttatást. A fegyőrök meg-
szokták, hogy neki minden ajtót megnyissanak, de itt csak
fejüket csóválták és tanakodtak. Nem, azt mégse lehet —
életveszélyes! A hölgy azonban nem tágitott. Be kell
mennie, mert ő volt az az egykori kisleány, aki esti imád-
ságában olyan didergős félelemmel gondolt Haapoja Mat-
tira, — de most már nem fél tőle. Azóta megnőtt nemcsak
testben, de lélekben is és sok esztendeje már, hogy a bör-
tönök sötét folyosóit járja a szeretet vigaszával azok szá-
mára, akik minden emberi teremtsénnél nyomorultabbak.

Hosszas vonakodás után megnyitották végre Haapoja
cellája ajtaját is. Beengedték és rögtön be is zárták mö-
götte. Hatalmas alak feküdt odabent az alacsony faalkot-

mányon s teljesen beburkolódzott a durva, szürke pokrócba. Nem nézett fel az ajtónyitásra sem.

Matild — mert ki lett volna más e látogató, — várt egy kissé, aztán közelebb lépett a fekvőhelyhez. De a férfi még mindig nem mozdult. Akkor megszólalt:

— Alszik, Haapoja Matti? Vagy beteg talán? — s kezével megérintette a vállát.

Mintha csak villámütés érte volna ettől az érintéstől, a fogoly hátravetette a pokrócot és a súlyos vasalással együtt egyetlen ugrással talpraszökve, mint valami torony magasodott Matild elé.

Matild önkéntelenül hátrariadt. Vad erejében s szépségében úgy állt előtte a fogoly, mint valami Góliát. Noha maga sem volt alacsony növésű, kis Dávidnak tetszett előtte. Pillanatnyi riadalmát azonban rögtön elfújta az az ige, amellyel a kis Dávid állott a hatalmas Góliát elé: „Te jössz ellenem karddal, dárdával és pajzssal, én pedig megyek a Seregek Urának nevével!”

— Ki maga és mit akar itt? — förmedt rá a fogoly.

— Hallottam, hogy Szibériából jött, felelt Matild nyugodt, nyájas hangon, azért jöttem hát, hogy kérdezősködek egy-két jóbarátom felől. Nem találkozott odaki Sand-al, Roikainen-nel vagy Forsberg-gel?

Haapójának megvillant a szeme s gúnyosan vizsgál-gatta látogatóját.

— Szóval maga az a Matild kisasszony, a vasai kormányzó leánya? Az apja gyönyörű szál ember volt... de maga... — s megvetően biggyesztette el száját.

Matild szemében vidámság csillogott a gyors válasz alatt:

— Mindenki nem is lehet olyan gyönyörű emberpéldány, mint az én apám, — vagy Haapoja Matti!

Ezzel az elismeréssel kissé le is fegyverezte a foglyot. Kimozdult fenyegető toronyállapotából és leült a heverő szélére. Csönd. Kisvártatva Matild szólalt meg:

— Engem is megkínálhatna valami üléssel, ha maga ül.

— Ugyan mivel? Szék, amint látja, egy sincs. Haapoja Matti mellé meg ki merne odaülni?

— Én is. Mozduljon csak egy kissé odébb, hogy helyet kapjak! — s azzal melléült.

A fogoly bizalmatlanul vizsgálgatta, majd megvetően szólt oda:

— Tudom mit akar, ha még nem is kezdte el, — prédikálni! De kár a fáradságért!

Matild tiltakozó fejrázására tovább támadott:

— Hát akkor miért hozta azt a könyvet?

Szokása ellenére Biblia volt Matild kezében, mert éppen egy betegtől jött. Megmagyarázta hát, honnét a könyv.

— No jó, de csak azok közé tartozik maga is, akik azt hiszik, hogy a Bibliának minden szava Isten üzenete és Isten ereje lakik benne, nemde?

Matild bólintott.

— Igen ám, de maguk mindig olyan helyeket keresnek ki belőle, amelyik éppen illik ahhoz, amit maguk akarnak mondani. Majd én ütök fel egy helyet, azt magyarázza meg kapásból és bizonyítsa be, hogy nekem szóló üzenet! Ha nem tudja, én győztem! Na, áll az alku?

Matild szótlánul odanyújtotta a Bibliát. Haapoja felütötte a legeslegelső oldalon, rátette az ujját az első három versre:

— Ezt olvassa! Aztán halljuk mindjárt a magyarázatot!

Matild olvasni kezdte:

— *Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.* — Egy pillanatnyi gondolkodás után rögtön kezdte is a magyarázatot: — Az a föld, amelyet Isten teremtett, nemcsak a külső világot jelenti összes pusztaságaival, vad és végtelen messzeségeivel, tavakkal, erdőkkel, mezőkkel, növényekkel és virágokkal... szóval minden szépségével azt a földet, amelyhez Haapoja Matti szíve úgy hozzánőtt, hogy most keserűen marja utána az emésztő vágy... — hanem jelenti az emberszívet is. — Matti szívét is. Tulajdonképpen ez az a föld, amelyet Isten teremtett.

Aztán tovább olvasott:

— *A föld pedig kietlen és puszta vala, és sötétség vala a mélység színén.* — Az az emberszívű föld, Haapoja Matti szíve is, kietlen és puszta. Puszta, mint a sivatag, semmi jó és tiszta, gyöngéd és szeretetteljes, örömteli és békességes nincsen rajta... Nem pompáznak benne virágok, nem mosolyognak érett gyümölcsök. És miért? Mert „sötétség van a mélység színén“, vagyis sötétség lakik a szívében,

a sötétség pedig megöl minden életet. És mert szörnyű mélység, rettenetes szakadék tátong odabe, mint minden szívben, és sötétebb ez a szakadék, mint a legfeketébb éjtszaka... Maga jól tudja, Matti, hogy milyen mély és sötét az a szakadék odabe! Bele se mer tekinteni, mert feneketlen a mélysége, s a pusztá rá gondolás is félelmet és szörnyű borzadályt dermeszt a lelkébe...

— *És az Isten lelke lebeg vala a vizek felett. És mondá Isten: Legyen világosság: és lőn világosság* — olvasta tovább Matild komolyan, aztán ráemelte nagy kék szemét Haapoja mindig jobban lehorgadó fejére. — Az ember szív sötét mélységeiben egyedül Isten tud világosságot teremteni. *Egyedül Isten.* Haapoja Matti szívében még nem ragyogott fel ez a világosság, — mert ez a szív még sohasem fordult feléje. A föld mélységei tehetetlenül fekszenek Isten kezében, nem fordulhatnak feléje, Isten keresi fel világosságával; — az emberszívnek azonban magának kell oda fordulnia. S ha Haapoja Matti odavinné a maga sivár és kietlen szívét, gyilkos és sötét mélységeivel együtt Isten színe elé, fölötte is elhangzana az örök Ige: *Legyen világosság!* — És lenne világosság.

Azzal becsukta a Bibliát és elhallgatott.

Ebben a pillanatban, mint a villámsujtotta tölgyfa dőlt végig a kövezeten Haapoja óriásteste. Vasak és láncok kísértetiesen csörrentek, sikoltottak. Matild pedig úgy látta lába előtt az összeroppant ember hátát, mintha valami fekete tenger rázkódna, hullámszana előtte, amelynek mélyén évezredek óta bezárt vulkanikus erők törték fel börtönük ajtaját. Mintha minden könny, amely olyan fájón szorongatta Haapoja szívét ott a szibériai éjtszakákon a finn nyárfák alatt, egyszerre akarna kiömleni... Csuklott, zokogott, zihált, véresen felszakadt, kétségbeesett sóhajokkal hördült, magát marcangolta, fejét földbe verte és kiáltott... üvöltött, mint a szakadékba zuhant halálrasebzett állat...

Haapoja Matti szörnyűségesen sötét szívébe lángpallosként vágódott bele a *Világosság* s nyomán felzúgott, felbődült a legborzalmasabb, legemberibb, lélekzet és szívverés elállító „*De profundis*“...

Matild úgy ült ott csendben, mozdulatlanul, hogy még a pilláját se rezdítette, lehelletét is visszatartotta. Be-

húnyta szemét és szeretett volna valahol messze, messze lenni, ezerkilométeres távolban ettől az apokaliptikus küzdelemtől, amely itt dübörög a lábai előtt, s amelynél egy harmadik személy jelenléte csak zavarhat, akadályozhat és kínos szégyenérzet gátjait halmozhatja.

Soká, nagyon soká tartott, amíg a görcsös zokogás hörgő sóhajtozás csendes sírásba csitult és lassan elapadt. Haapoja megmozdult s úgy tápáskodott fel a földről mint akit halálra marcangoltak.

— Most... megtörtént... — mondotta alig érthető sutogással. Elébe raktam az egészet... Többet nem tehetek. Többi az Ő dolga... Magától azonban szeretnék valami kérni. Odaküint mindent hallottak. Már talán el is rohantak a hírrel: Haapoja Matti bög és — Jézusnak rimáncodik! S alighogy maga kilép, itt lesz már a pap, direktor meg a börtönfelügyelő. De én látni se akarom őket! Nem tenné meg, hogy itt marad nálam kapuzárásig? Nem kell egy szót se szólania, csak üljön itt csöndben, hangtalan mint az előbb.

Matild bólintott, hogy marad. S ültek ketten a fapriccsen. Szívükben a nagy viharok utáni mennyei csend. A szürke falakra halkán teregette az alkony sötét fátylait.

Nemsokára újabb vizsgálatok és kihallgatások ügyében Hämenlinnaba szállították Haapoja Mattit. Matildnak üzenetet küldött, újév napján nem tudná-e meglátogatni? Feltétlen beszélni szeretne vele.

Újév délelőttjén ki is szállt Matild hozzá. Mattinal első szava ez volt:

— Maradhatna az esti vonatig?

— Nagyon szívesen.

— Óh, köszönöm, — örvendezett — akkor még jó pára áll előttünk. Amit ugyanis mondandó volnék, hossza lesz egy kicsit. Ebédre se kell kimennie. Volt pár fillérem azon vetettem a fegyőrrel magának tejet-vajat. Kenyere meg összespóroltam. Tessék.

A polchoz lépett s leemelte róla azt a Bibliát, amelyre Matild ajándékozott neki azon az estén. Ezen feküdt a kenyér.

— Erre tettem reggel a fegyőrrel. Vérrel szennyezett kezeimmel nem akartam hozzányúlni ahhoz a kenyérhez, amit Magának szántam.

Matild nem tehetett róla, elöntötte szemét a könny. Ez volna az a Haapoja Matti, akinek véres gonosztettei még kislányálmaira is sötét árnyékot vetettek? Ez az a vadon puszták vadállatja, akinek neve hallatára asszonyok reszkettek, s kemény férfiakat is hideg verejték vert ki? Ez? Aki olyan figyelmes és gyöngéd vele szemben, mint egy középkori lovagi dalnok szerelme hölgyéhez?...

Legyűrte elérzékenyülését s megkérdezte, mi az a hosszú mondanivaló? Matti komoly férfiassággal kezdte, hogy bár szíve sötét mélységeit Isten előtt már teljesen feltárta, mégis úgy érzi, teljessé csak akkor lesz bűnbánatának ez a belső zarándokútja, ha valakinek az emberek között is megnyitja a szívét s amennyire lehetséges, mindent világosságra hoz, ami abban sötétség.

— Ha úgy érzi, hogy belső szükség kényszeríti erre, s hiszi, hogy ez segítségére lehet az új élet útján, szívesen meghallgatom.

Imádsággal készültek fel a komoly és szent munkára, de rövidesen mégis gyöngeség, szédülés, hányinger kerülgette Matildot, miközben hallgatta. Sok fogoly bírta már rá szíve sötét titkait, de ilyen borzalmas és hajmeresztő szörnyűségeket, ilyen iszonyatos szennyáradatot még soha nem látott emberi szívből előhőmpölyögni.

Nemsokára azonban egy gondolatot kapott Matild erősítőül. Ez az ember valóban szabadulni szeretne önmagától, szörnyű multjától, azért festi magát ilyen feketének és visszataszítónak. Maga ítéli el magát legkeményebben. Azért tudta mondani neki a végén vigasztalásul:

— Aki maga magát megítéli, nem ítéltetik el. Már tudniillik az örökkévalóságban. A földi hatóságok ítélkezése nem tartozik ide.

Haapoja Matti nem is kérte meg Matildot, hogy az elmondottakat gyónási titokként kezelje, annyira bizonyos volt a felől, hogy Matild sehol egy szót el nem ejt belőle. Ekkora bizalmat azonban csak akkora komolyság és átlátszóság ébreszthet, amilyen Matildé volt.

*

Ettől kezdve gyakori lett a levélváltás közte és Haapoja között. Haapoja úgy szólította meg leveleiben: „Szeretett Testvérem az Urban!“ Nemesak magáról írt, de mindig a többi foglyokról is, akik könnyek között mond-

ták el neki, hogy ébresztette fel bennük Matild a legszen-
tebb emberi érzéseket, melyekről pedig maguk is azt gond-
olták, hogy régesrégen kimarta, kisavazta belőlük az élet
iszonyata. Leveleinek nyelve az Énekek éneke képekkel,
színekkel túltömött pompázó stílusára emlékeztetett. Az
a roppant öserő, amely benne lakott, most ebben tombolta
ki magát. Matildot mindig úgy nevezte: „a libanoni élő
vizek kertjének áldott forrása“ vagy „észak gránitján fa-
kadó Sáron rózsája“. Magáról azt írta: élete csöndben foly-
dogál azzal együtt, „akié a dícséret és dicsőség mind-
örökké“.

Haapoja Matti, a vadon fia azonban nem végezhetette
ebben a csöndességben. A Szibériában elkövetett gonosz-
tettek közül egyik-másik mindig erősebben nehezedett lel-
kére, ezért azt kérte a hatóságtól, küldjék vissza a hely-
színre, hogy ott adhasson róluk pontosabb felvilágosítást.
Az ügyésznek is elmondta, hogy Szibériában benne volt
néhány felderítetlen gonosztettben. Küldjék vissza és min-
denre világosságot derít! Az ügyész meg is ígérte, hogy
kieszközli visszaküldetését, de azután megfélekedett a
dologról és semmit sem tett az ügyben.

Haapoján mindig jobban elhatalmasodott e miatt a
düh és ingerültség. Ő maga az adott szót szentnek tartotta
s ígéreteit a legpontosabban meg szokta tartani, pedig ő
csak gonosztevő volt! Azonkívül most az igazságszolgálda-
tás érdekében kérte visszaküldetését!

A harag és indulat gyeplőjét azonban mindig a sátán
tartja a markában. Haapoja Mattit is olyasmibe hajtotta
bele, amit maga sem akart. Elképzelte magában, hogyha
nem küldik vissza Szibériába szabályos úton, maga fog
visszajutni és ott jelentkezvén a hatóságnál, világosságot
derít ügyeire. Micsoda meglepetés és megszégyenülés lesz
ez majd annak a hanyag, nemtörődöm ügyésznek!

A láng olyan volt, mintha az igazság iránti szenvedé-
lyes szeretet lobogna benne, pedig az ördög maga szította
az „én“ olajával. S az ő kezében volt a folytatás is...

Hogy terveit keresztülvihesse, szerzett Haapoja Matti
egy hatalmas suszterkést. Ezt beütötte a falba két kő közé
és ennek segítségével már sikerült is feljutnia az ablak-
nyílásig, mikor észrevették és a berohanó fegyőrök lerán-
gatták onnét. A küzdelem hevében tobzódó vak dühvel

vagdalkozott Haapoja s leszúrta a suszterkéssel az egyik fegyőrt. Ennek láttán annyira elfogta a kétségbeesés, hogy azután meg őrjöngve önmagába szúrkálta kését...

Mikor lefogták, sebei és vérvesztesége ellenére rárakták az „öreg vasat“. Nyomorultul hevert egy földredobott szalmazsákon. Matild rögtön odautazott, ahogy a szomorú históriát meghallotta. De nem akarták beengedni, mert a „rab ismét féktelen és dühöngő“. Matildot azonban nem lehetett visszaküldeni.

— Éppen most van reám szüksége! — hangoztatta és addig könyörgött, amíg beengedték hozzá.

Mikor belépett, Haapoja rögtön felhúzta a pokrócot a nyakára, pedig karját is alig tudta mozditani. Matild megértette: nem akarja, hogy szívét elszorítsa a fájdalmas látvány, „öreg vas“ ilyen nyomorult tehetetlennek a nyakán!

— Most aztán mindennek vége, — mondta Matildnak — biztosan halálra ítélnék. Nem félek. Legalább vége lesz ennek a nyomorúságos földi kínlódásnak. Egyetlen egy kívánságom van még. Nem akarom, hogy a pap kísérsen el a vesztőhelyre, hanem... mit gondol, Matild kisasszony, el tudna Maga kísérseni?... Tudja mit szeretnék? Hogy Maga legyen az az utolsó látvány, amelyet szemem feliszik ebből a világból... De csak úgy, ha Maga ezt kibírná... ha meg tudná tenni...

— Ha ezzel a legcsekélyebb vigasztalást is nyújthatom Magának, meg tudom és meg akarom tenni! — válaszolt Matild komolyan.

A legközelebbi látogatásnál azonban azt kérdezte Matildtól:

— Sokat gondolkoztam valamin. Ha valakinek gyenge a szíve és mégis át kell élnie valami szörnyű dolgot, akkor abba bele is betegedhet, esetleg bele is halhat, ugyebár?

— Hogyne, az előfordul.

— Akkor arra kérem, mégse kísérsen el nehéz utamon! Ez merénylet volna Maga ellen. Esetleg nem tudná a látványt elviselni és szívgyöngeséget kapna tőle... Nem, nem — a Maga élete sokkal becsesebb annál, minthogy ilyesmiket kockáztasson... Hányan várnak még a Maga vigasztalására! Nem rabolhatom el tőlük!

De Matild komoly határozottsággal utasította el:

— Nem, Matti, ezen már nem változtatunk. Maga mondta, ez lenne az egyetlen és utolsó vigasza. Ezért, ha arra kerülne a sor, Magával leszek az utolsó pillanatig, ahogy megígértem.

— Szóval, már nem tudom ettől eltéríteni? Persze, Maga nem szokott játszani a szavával. Amit megígér, megtartja. De akkor nekem kell gondolkodnom valami más megoldáson, mert azt mégse engedhetem.

Matild szívét megütötte a szó. Ijedten kérdezte, mit ért ezen? Isten szerelmére, nehogy kárt tegyen magában!

Matti azonban hallgatásba burkolódzott. Matild kéréseire, könyörgésére csak annyit felelt:

— Ne beszéljünk többet erről! Lehet, hogy nem is kapok halálos ítéletet.

Csak később, más témák megbeszélése után kérdezett még ennyit:

— Ugye, az Isten nemcsak a szerint ítéli meg az embert, hogy mit tett, hanem azt is tekintetbe veszi, *miért* cselekedett valamit?

Ez a kérdés is gyanús volt Matildnak. Azért majd mindennap meglátogatta, hogy lehetőleg kiverje fejéből *azt a gondolatot*. S úgy látszott, sikerül is.

Három héttel később azonban mégis meghalt Haapoja Matti, még pedig önnön kezétől...

Tudatában vagyunk mindannak, ami az önkézzel szerzett halál kárhoztatására felhozható. S bizonyos, hogy annak a komoly lelki fordulatnak nem ezt kellett volna eredményeznie. S mégis azt mondjuk, ki meri kárhoztatásra nyitni száját az előtt a Haapoja Matti előtt, aki a vad pusztaságok vad fia volt, aki az útjába került emberek életét annyiba vette, mint a szeme előtt szállingózó tollpihét, akinek keze hetvenhét-szer szennyeződött embervértől, — s aki mégis odaadta saját életét azért, hogy egy esetleg komolyabb következményekkel járó belső megrázkódtatástól megóvja azt, akit szeretett? De nem azért, mert ő szerette, hanem azért, mert az összes többi rabtársai is szerették s még igen sokaknak volt reá szüksége! Ki meri állítani, hogy ez az önmagát feláldozó Haapoja Matti

ugyanaz volt, mint akinek neve borzongó félelmet dermesztett egy esti imádságát rebegő kisleány szívébe?...

Emberek vagyunk, nem mondhatunk ítéletet, de ki tudja, azon az utolsó napon nem kapja-e Haapoja Matti azt az ígét ítéletül: „*Amit tehetett, azt tevé*“.

A Bobrikoff-vitézek.

Sötét felhők gyülekeztek Finnország egén. Olyan időszak köszöntött be, amelyet leginkább a magyar Bach-korszakkal hasonlíthatunk össze. Nemcsak, hogy új igákat raktak a finn nép vállára, de a lelkét, becsületét, józan tisztaságát szerették volna bemoeskolni, belső felmorzsolódásba, lelki szúvasodásba hajtani.

Matild éppen Szentpéterváron tartózkodott, amikor Heyden grófnak, Finnország főkormányzójának halálhíre megérkezett. Társaságban P. gróffal, a korábbi igazságügyminiszterrel találkozott össze.

— Úgy hallom, — mondotta a gróf — Bobrikoff tábornokot szemelték ki Heyden gróf utódjául a főkormányzói székbe. Ha ez igaz, akkor Önöknek, finneknek, duplán kell részvételemet nyilvánítani.

— Hogy-hogy? — kérdezte Matild.

— Barbár, erőszakos, alattomos ember. Jaj annak a tartománynak, ahová a lábát beteszi!

— De gróf úr! — ugrott fel Matild izgatottan. — Hiszen Ön is az északi tartományokból származik, jól ismeri hazám ügyeit is, megfelelő tapasztalatokkal is rendelkezik, Ön volna a legalkalmasabb erre az állásra! Próbálja elnyerni! Van Önnek annyi befolyása az udvarnál! Tegye meg az Isten szerelméért! — könyörgött összetett kezekkel. — Mennyi áldatlan dologtól szabadítaná meg hazámat!

De a gróf csak fejét rázta:

— Nem, nem bárónő! Túl jól ismerem én ahhoz a most uralkodó rendszert. Nem keveredhetem közéjük! Még a látszatát is kerülni szeretném a hozzájuk tartozásnak.

Így aztán valóban Bobrikoff tábornok nyerte el Finnországban a főhatalmat. Nehéz idők következtek. Önkényes és törvénytelen intézkedéseinek fedezéséül állandóan arra törekedett, hogy az ország „lázongó állapotát“ bebizonyíthassa. A békés finneknek persze eszük ágában sem volt lázongani. Ezért összeszedte és lepénzeltette a nép legalját, szemetjét, hogy mindenütt, ahol nagyobb tömeg gyűlik össze, igyekezzenek zavart és verekedést támasztani.

Matild a kétségbeesés szélén járt. Mint jó anya a veszélybe került fiait, úgy féltette ezektől a kísértő szelektől kiszabadult „barátait“. Hogy tudnak majd ellenállni ilyen óriási kísértésnek! Nagy pénzeket keresni ilyen könnyedén! Bűnözni hatósági engedéllyel, sőt majdnem: segédlettel! Szomorú szívvel hallotta egyikről-másikról, hogy már bele is esett a csapdába. Éjjel-nappal azon törte a fejét, hogy tudná a Gonosz munkáját megakadályozni?

Egy tavaszi napon hírül hozták neki, hogy két „barátja“ is felcsapott már „Bobrikoff-vitéznek“. Harminc márkát ígértek mindegyiknek, ha az orosz húsvét éjjelén meggyalázzák Helsinkiben Sándor cár emlékművét. A pénzt előző nap ki is fizették nekik. Az egyik aztán a könnyen szerzett vagyon fölötti mérhetetlen örömeben úgy beszszelt, hogy estére kelvén, már a rendőrség fogdájában horkolt némi hatóság elleni erőszak címén. Az „állami megbízatás“ most már egészen a másik nyakába szakadt.

De Matildnak is megvolt a maga haditerve.

— Ma éjjel — mondotta magában — ketten leszünk a Sándor-szobornál, mert ma éjjel én szolgáltatom ott az őrseget. És ha „barátunknak“ a szeme közé nézek, kíváncsi vagyok, mi lesz a megbízatásával?

Testvérének is elmondotta haditervét, mire az készséggel ajánlkozott, hogy elkíséri éjjeli szemleútjára. De Matild tiltakozott:

— Az örök mindig egyedül állnak posztjukon. Ellenben azt nagy örömmel venném, ha valahol a közelben egy hintót tartanál készenlétben. Esetleg erősen kimerít a dolog... vagy más okokból is szükség lehet rája...

Wrede báró mosolyogva meghajolt:

— A hintó egész éjjel ott fog állni a legközelebbi sarkon.

Jóval éjjel előtt ott sétált már Matild a szobor előtt. Lassanként elült köröskörül minden forgalom, emberi léptek alig koppantak, teljessé vált a csönd és sötétség...

Nemsokára ingadozó, lassú ödöngéssel közeledett valaki. Hatalmas alak körvonalai bontakoztak ki a fekete háttérből s a távoli petróleumlámpa majdnem sötétséggé hígult fényénél megismerte Matild a maga emberét.

Ahogy elébe lépett, földbegyökerezett az ember lába s a szava is elállott a csodálkozástól.

Matild barátságosan „jó estét“ kívánt neki és ártatlan hangon kérdezősködni kezdett:

— Hát maga, Pekka, hogy kerül ide éjnek évadján?

— Hm, — jött meg végre a szava — talán éppen úgy, ahogy a kisasszony. Jólesik egyet sétálni ezen a gyönyörű húsvétéjjelen.

— Jó, jó, de nem lenne mégis jobb, ha ezt a gyönyörű éjtszakát arra használná fel, hogy otthon kipihenje magát? Aki olyan munkát végez, mint Maga, annak egyáltalán nem árt némi éjtszakai pihenés. — Ott lakik még, ahol azelőtt?

— Igenis ott — vágta rá készségesen. Majd elgondolkozva hozzátette: — Innét egy kicsit nagyon is messze.

— Az egyszer igaz, — de idehallgassan: sarkon áll a hintóm, azzal hazakocsikázhat. Ha abba beszáll, mindegy, hogy közel van-e a lakása vagy távol, biztosak-e a lábai vagy bizonytalanok? Mert azok aztán eléggé bizonytalanok, amint látom.

Hangja erélyes, csattogó, parancsoló.

Emberünk elbizonytalanzkodva hajlong jobbra-balra és érthetetlen szavakat motyog. Agya mindig jobban ködösödik, de egy bizonyos előtte: Matild el nem mozdul a szobor elől, ha reggelig várna is.

Matild közben már odakiáltotta a kocsit is.

— Vigye ezt az embert — parancsolja a kocsisnak — a városkapu elé! Neki fontosabb, hogy hamar hazajusson, mint nekem. Első ház balra a városkapun kívül. Ha aztán hazavitte, jöhet vissza értem.

Betuszkolta Pekkát a kocsiba s közben maga is csodálkozott, milyen könnyen ment ez a művelet. Ezek a nagydarab vademberek olyan gyermeki gyámoltalansággal engedelmeskedtek neki az ilyen kritikus pillanatokban,

mintha hatévesek lennének s ő a mamájuk. Majdnem nevetve nézett az elrobogó kocsis után. Hát ez sikerült! De ezzel csak egyetlen egy „Bobrikoff-vitézt“ szerelt le. Mennyi volt még ezen kívül, akiket nem tudott leszerelni, mert nem voltak „börtöntöltelékek“...

Matild sokat töprengett, hogyan lehetne a hazájára nehezedő súlyos erkölcsi nyomást enyhíteni. Így jutott eszébe *Antonius* érsek. Pár évvel ezelőtt Szentpétervárott ugyanis meghívást kapott az érsek házába, mert néhány helsinki görögkeleti vallású fogoly ügyében akart Matilddal beszélgetni. Később megint összetalálkozott vele Tampere állomásán. Az érsek egy új görögkeleti templom felszentelésére utazott valahová s különvonata ott tartott egy kis pihenőt.

Az érsek éppen reggelizett az állomás vendéglőjében, mikor Matild átment arra. Ahogy az érsek meglátta, felpattant és utánakiáltott:

— Wrede bárónő! — és Matildhoz sietett.

Meghívta asztalához és kedvesen elbeszélgettek. Beszélgetés közben mondotta aztán Matildnak:

— Ha valaha az életben valamiben szolgálatára lehetek, jöjjön csak hozzám egész bátran.

S most olvassa a hírt, hogy Antoniust nevezték ki pétervári metropolitának, ami a legmagasabb rangú egyházi tisztség volt egész Oroszországban, sőt az egész görögkeleti világban. Matildnak rögtön az villant át az agyán, nem tudna-e ez az ember segíteni Finnország sorsán? Hisz tisztségében oly közel áll a cárhoz! Csak meg kellene kérni, szívére kellene beszélni.

Matildnál a gondolat és tett rendszerint nem igen esett távol egymástól. Fogta magát és Szentpétervárra utazott. Mély gyászba öltözött, hogy ezzel is kifejezze érzéseit hazája állapota fölött.

Pétervárott Nicolay báró házában szállt meg. A báró fia, Pál, jóbarátja volt Matildnak s teljesen rendelkezésére bocsátotta magát céljának elérésében. Csak a legnagyobb, vagy mondhatjuk úgy is: a legkisebb körülményre is kiterjedő elővigyázattal lehetett azonban a dologhoz hozzáfogni. Mielőtt pl. másnap az érsekhez indultak volna, leszedték Matild felöltőjéről az akasztót, mert azon rajta volt a készítő *helsinki* cég címe. Ugyancsak a sárcipőjé-

ről is eltávolították a cégjelzést. A metropolita környezetében ugyanis csak úgy nyüzsögtek a kémek.

Kilenckor kezdődött a metropolitánál a felek fogadása, ezért a hintó, amelyen Matild odahajtatott, már jóidőben ott állt a Nicolay-ház előtt. Pál báró kísérte el. Beszállásakor a kocsisnak csak annyit mondott:

— Hajtson végig a Nevskyn!

A hintó körül sürgölődő házmesterben ugyanis nem bízott meg egészen. S csak később, mikor a háztól már messze jártak, irányította a kocsit a metropolita palotája felé. A Nevsky Sándor-kolostor felé kanyarodtak tehát. Csodálatosan csöndes volt ez a tájék. Több hagymakupolás templom és székesegyház között érkeztek a metropolita rezidenciájához. Ebben az elegáns, franciás épületben lakik tehát ez a hatalmas férfi! Pál báró mondotta el útközben, milyen súlyos szenvedéseken keresztül jutott el ebbe a magasságba. Hatalmas intelligenciájú, mélységesen hívő egyéniség. S annak ellenére, hogy a legmagasabb egyházi rangot érte el, ebben a palotában önmaga is inkább fogoly volt, mint szabad ember. Legkisebb szavát, intézkedését is kémek tömege jelentette állandóan titkos ellenőrző hivataloknak.

Matildékat a nagy fogadótermen keresztül egy kisebb szobába vezették. A nagyteremben már több személy várakozott az audienciára. A pompás kishobában csak ketten voltak. Egy pap, gyönyörű lila reverendában s valami zarándokszerzetes, csontjaira száradt, kicserzett bőrrel, mint valami élő múmia. Inas lépett hozzájuk, kezében ezüst tálcával. Nicolay báró rátette névjegyét. Előzőleg azonban már ráírta névjegye másik oldalára ezt a két szót: Wrede Matild.

Az inas eltűnt s pár perc múlva a feltárult ajtóban ott állt maga a metropolita. Bő ráncokban aláomló reverendája, magas, fehér süvege és a hatalmas gyémántokkal kirakott kereszt a mellén az ógyház papi fejedelmeinek megjelenését idézték fel a képzeletben. Férfias, szép arcán igen komoly, majdnem komor kifejezés ült. Sokatmondó szeme Matildra irányult s egy alig észrevehető fejbólintással üdvözölte:

— Isten hozta!... — s egy villámgyors pillantás után a környezet felé hozzáfűzte: — Nicolay bárónő...

Matild rögtön megértette, hogy nem akarta kiszolgáltatni a nevét a környezetnek, mert hisz azok a finn névből azonnal kitalálhatják, hogy csak valami finn nemzeti ügyben járhatott ez az evangélikus vallású hölgy a görögkeleti egyház fejénél.

Üdvözlés után rögtön meg is fordult a metropolita s Matildék követték a másik terembe. Ott aztán hatszemkört nyugodt beszélgetésben tárta fel Matild jövetelének okát.

Mint a „foglyok angyalá“-hoz illik, az egész ügyet abból a szempontból adta elő, milyen káros és züllesztő hatással van ez az új rendszer az ő szegény, fogházból szabadult s minden kísértéssel szemben erőtlen „barátaira“. Aztán ecsetelte azt a szörnyű erkölcsi veszedelmet is, amely ebben a rendszerben az egész finn népet fenyegeti s esedezve kérte a metropolitát, vesse latba minden befolyását a cárnál, hogy Finnországba visszatérhessenek a régi, normális állapotok.

Az egyházfejedelem mély érdeklődéssel s a legteljesebb jóakarattal hallgatta Matild fejtegetéseit. Ezeket az érzéseit ki is fejezte, de hozzáfűzte mindjárt, hogy az ő hatalma sokkal korlátoltabb, mint azt bárki hinné. Azonkívül számára két oldala van az ügynek: egy finn és egy orosz. Mégis szavát adta, hogy minden lehetőet megtesz a Matild kívánta cél elérésére.

Félóránál jóval tovább tartott az audiencia. Utána ugyanazon az úton, amelyen jöttek, eltávoztak. Termeken átsiető alakjukat mindenünnen kíváncsiságtól csillogó szemek kísérték.

Az előcsarnokban a portás, miközben felöltőjüket udvariasan felsegítette, nyíltan meg is kérdezte:

— Honnan méltóztattak érkezni?

Matild nem felelt. Ő, aki minden csavargóval, utcakölyökkel szóbaállt odahaza, itt a gögös arisztokratát játszotta kényszerűségből.

A portás azonban kullancsmodorú, lerázhatatlan ember volt és megismételte a kérdést.

Erre Nicolay báró svéd nyelven röviden ennyit mondott:

— Svéd anyanyelvűek vagyunk, — ami kitűnő megoldás volt, mert ez akkoriban még való igazság volt a finn

arisztokraták körében, viszont az ilyen kémkullancsoknak jobb valamit mondani, mint semmit.

Hintóbaszállás után meg a kocsis mesélte el, hogy a portás igen barátságos volt vele, míg az uraságok fennjártak és mindenáron ki akartak kérdezni, honnan jöttek és kicsodák.

A metropolita megtartotta Matildnak adott szavát. Egy alkalommal azzal a céllal látogatta meg a cárt, hogy a Matild által közölt adatokat feltárja előtte s figyelmeztesse arra az erkölcsi veszélyre, amely Finnországot a nemrég bevezetett Bobrikoff-féle rendszer által fenyegeti.

A minden oroszok cárja azonban semmikép sem volt hajlandó bővebb tárgyalásba bocsátkozni ebben az ügyben. Mikor a metropolita szóbahozta, egyetlen erélyes kézmozdulattal vágta ketté minden további kísérlet lehetőségét.

*

A helsinki vizsgálati fogházban ült Soisalon-Soininen államügyész gyilkosa, *Hohenthal Lennert* s várta ügyének befejezését, az ítéletet. Matild többször meglátogatta már.

Egy nap feltűnt Matildnak, milyen erőltetetten és természetellenesen élénk ez a fiatal fogoly. Azt hitte, ez csak annak a feszült, ideges légkörnek a hatása, amelyet a közelgő ítélet támaszt. Hisz nem kis különbség, vajjon börtönbüntetését kap-e, vagy halálos ítéletet?

Búcsúzáskor még megkérte Matildot:

— Ha egyszer ideje akad, legyen olyan kedves, írjon pár sort édesanyámnak. Szomorúságában olyan jól esne szegénynek, ha kaphatna néhány vigasztaló szót.

Matild pár óra múlva hagyta el a fogházat. A foglyok éppen akkor végezték sétájukat az udvaron. Megint feltűnt neki Hohenthal, milyen egyedül és nyugtalan idegességgel jön-megy ide-oda a nagy falak tövében. Matildnak többszörösen búcsút intett kalapjával.

Másnap reggel aztán olvassa az újságban, hogy Hohenthal éjtszaka elfürészelte cellája ablakán a rácsozatot és érthetetlen úton-módon eltűnt. Matildnak már olvasás közben elszorult a szíve. Mi lesz ezzel a szerencsétlen fiatalemberrel? S rögtön utána arra kellett gondolnia, mennyi zaklatást kell majd kiállani az eset miatt annak a derék, becsületes fogházigazgatónak! S végül: nem kerül-e majd

gyanúba ő maga is? Ő látogatta meg előző nap. Ráfoghatják, hogy ő segítette elő a szökést.

Sejtelmei hamarosan igazolódtak. Először csak titokban, suttogva, majd mind hangosabban és nyiltabban emlegették a gyanút, hogy alighanem Wrede Matild vitte be Hohenthalnak azt a finom vasfűrész-t, amellyel a rácsozatot elvágta.

Ez a gyanúsítás igen kellemetlen s bántó teherként nehezedett Matild lelkére abban az időben. S különös, hogy senki a kisujját se mozdította, hogy levegye szívéből ezt a terhet. Pedig mindenki tudta, hogy milyen önfeláldozásig készséges a foglyok szolgálatában, olyan kereken és keményen utasítana el magától minden kísérletet, amely őt törvényellenes, görbe úton való segítségre akarná rávenni!

Észak pusztaságain.

Ott fönn északon kitágul az égboltozat. Az ember szeme szabadon száguldhat rajta, se hegyóriás, se sötét erdő nem állja útját.

Különös érzés ott állani a pusztá közepén. Az égboltozat végtelen magas, a látóhatár végtelen távol s az ember végtelen egyedül. Semmi hang, se emberi, se állati, nem töri meg a mozdulatlan csendet. Mintha megüvegesedett volna körülöttünk a világ s mi belefagyunk volna ebbe a dermesztő átlátszóságba.

Nem csoda, ha a pusztai emberbe belefagy a szó is. Embert néha esztendőig sem lát. Százmérföldekre fekszik sokszor a legközelebbi tanya. Nem igen tudnak átugorni egymáshoz egy kis szomszédi beszélgetésre. Társaságuk a természet maga. Ez pedig komor, zord társaság. Inkább ellenfél, mint jóbarát. És pedig kemény, vad ellenfél.

Ezért hallgatag, komoly, sőt komor minden lakója az északi pusztáknak. Külsőleg olyanok, mint a pusztá. Hozzáidomultak. Belsőleg azonban sokkal mélyebb érzéseket, sőt érzékenységet s határozottabb jellemvonásokat hordoznak, mint a többi emberek.

Aki más vidékről kerül az északi pusztákra, nem is bírja ki sokáig. Vidám jókedve lehervad, kedélye nyomottá vagy egyenesen búskomorrá válik. Végül egyetlen vágya, gondolata marad: szabadulni, elfutni ebből a sivár, fagyos világból.

Igy járt az az ifjú pár is, akiket Matild segített ide az északi puszták közé. Milyen boldogan és örömmel jöttek! Akkoriban megváltást, szabadságot, új élet örömét és

drága szolgálati lehetőséget jelentett nekik a puszta. A fér-fival ugyanis Kakolában ismerkedett meg Matild. Hirte-len indulatában elkövetett meggondolatlanság juttatta oda. Matildnak „jóbarátja“ lett. Hogy kiszabadult, semmi-től se félt annyira, mint az emberek tekintetétől. Északi emberben mélyebb a szégyenérzés is. Szeretne olyan helyre menni, ahol nemigen lát embert. Legalább is olyanokat, akik őt ismerik és tudják, honnét jött.

Ekkor adta neki Matild azt a gondolatot, költözzék a karéliei pusztákra. Vesz neki ott egy kis birtokot, csinál-jon rajta mintagazdaságot. Mutassa meg az egészen primi-tív körülmények közt élő pusztalakóknak, hogyan lehet a földet gazdaságosabban kihasználni, táplálkozásukat zöldségfélékkel gazdagítani s a téli unalmat háziiparral el-űzni. Milyen nemzetmentő, drága szolgálat lehetne ez ott!

Egy kis menyasszony várakozott otthon a fiatal fe-gyencere. Megírta neki terveit. Lelkesedéstől hevített sorok jöttek válaszul. Legyen az az északi puszta akármilyen szé-les, szélesebb lesz az ő boldogságuk, színültig töltik vele. Milyen békésen élhetnek, milyen szeretettel dolgoznak majd, ha a munkájuk egyúttal *szolgálat* is lehet!...

Lelkesen, boldogan indultak neki. Matild azt hitte, most elindított valamit, amiből nagy dolgok nőhetnek ki. Lassan egy, egész ország rész népének felemelése.

A puszta azonban erősebbnek bizonyult.

A kis lelkesedő asszony volt a gyöngébb, azt támadta először. Kedve lehervadt, ereje elszállott, szava elapadt, csak bújt fázósan, didergősen a kemence mellé. A puszta fagyos lehellete megdermesztette.

Egy napon aztán eltűnt. Elfutott a kietlen pusztáról, vissza a szüleihez. Meleg családi körbe, jó ismerősök, ro-konok közé. Inkább gúnyos megjegyzések, tréfás csúfoló-dások, mint a hangtalan puszta örök-jeges arca, süvítő szele, végtelen egyhangúsága!

Mikor a párja megfutott, a férfi még tartotta magát egy darabig — becsületből. Egy idő múlva azután ő is meg-írta Matildnak, hogy nem bírja tovább. Megy a felesége után.

Matild nem haragudott rájuk, csak összedidergett s még mélyebben kezdte szeretni és szánni az északi puszta-ságok nehézsavú, nehézsorsú embereit.

Akkor határozta el azt is, hogy egyszer ellátogat észak pusztaságaira.

*

Az északi nyár csodálatos sugárzása éjjel sem szakad félbe. Ott tobzódott felettük. A végtelen némaságban egyhangúan csattognak a lovak patái. Hosszú napok, sőt hetek óta vándorol már Matild az ősvadon járatlan utain, eltemetett, elfelejtett emberi lakóhelyek felé. Felkeresi a szabadonbocsátott rabokat vagy a büntetésüket töltők hozzátartozóit s viszi nekik az evangéliumot, az „örömhírt“, „jó hírt“ a szó szoros értelmében. S hogy megszerette őket ezen az úton! Most látja csak igazán, mit kell ezeknek az embereknek szenvedni, küzdeni, törődni a mindennapi kenyérért! Mi mindent hordoznak, állanak ki sanyarú körülményeik között egyetlen zúgolódó szó nélkül!

Szíve úgy megtelik száanalommal, szeretettel, hogy nemcsak a tervbevett családokat, hozzátartozókat látogatja meg, hanem felkeres mindenkit, akiről hallja, hogy beteg, szegény, vagy valami szerencsétlenség sujtotta. Mocsarakon, őserdőkön vágja magát keresztül, törődik, zúzódik, de semmi fáradság se drága neki, csak minél többen hallhassák meg az evangélium áldott üzenetét.

Egy nap egy nagyon földhözragadt, szegény családhoz igyekeznek. Őserdőben hatolnak előre. Az út azonban egyszer csak eltűnik. A kocsis leszáll és kijelenti, hogy most már csak gyalog lehet tovább jutni. Matildnak utazótáska, egy csomag kenyér és egy meleg felöltő az egész poggyásza. Hová tegye ezt? Magával nem cipelheti.

— Itt hagyhatnám ezeket a kocsiban? — kérdi.

— Lehet, mondja a kocsis, ma már úgy sem fog esni. Más egyéb veszedelemtől nem kell félni ezen a helyen.

Mindig mélyebbre jutnak az erdő szívében. Nagysokára feltűnik egy kis kunyhó. Szörnyű nyomort találnak benne. S most még a betegség is beköszöntött. A gyermekek ugyan még egészségesek, vidáman ugrándoznak cafogó rongyaikban, — de pár nap óta beteg a tehén is és jaj a családnak, hogyha az elhull!

Matild, hál' Istennek, bőségesen rendelkezik pénzzel. Rokonai, jóbarátai nagy összegeket adtak neki, hogy ne kelljen üres kézzel ellátogatnia észak szegényeihez. Milyen jó, hogy itt is belenyúlhat az erszényébe és segíthet a leg-

égetőbb bajokon. De még a pénznél is jobban örülnek annak a segítségnek, amelyet a beteg tehén számára kaptak Matildtól. Matild tudniillik nemcsak szereti az állatokat, de jól érti a kezelésüket, sőt gyógykezelésüket is.

Kimondhatatlan a szegény öregasszony öröme, amikor látja, hogy a család egyetlen reménysége és legfőbb áldása, a tehénke, kezd magához térni. Nem is érti, hogy tud Matild ilyesfélét. Olyan úrinéppel még soha életében nem találkozott, aki a munkához, tehénhez valamit is értett volna. Rá is csodálkozik Matildra:

— Ilyen ügyes a lelkem! De nem is való ám Maga az igazi úri népek közül!

— De, de, valamelyest mégis csak... — mosolyog rá Matild.

*

Aztán továbbvisz az útja... mindig tovább. Sötét erdőkön... vad pusztaságokon keresztül. Ahogy egyik nap kibukkannak egy erdőből, kis rétecske kerül eléjük. Törött-hátú öreg hajladozik fölötte kaszájával.

— Itt kell lennie! — szól hátra a kocsis.

A nap ragyogó arannyal szórja be a tájat, minden olyan mámorítóan vidám, élön üde ezen a reggelen. Matild szeme mégsem az eléje táruló szépségekben gyönyörködik, hanem egy homályos cellában jár, ahol állat tenyerébe támasztva, komorsötéten üldögél egy ifjú. Hátamögött kettő, előtte nyolc esztendő s börtön *gyilkosságért*...

Két évvel ezelőtt ő is itt lakott ebben a kis házban az erdőszélen. Jámbor keresztyén szülők nevelték fegyelemben és Isten félelmében. Idősebb bátyjának már felesége is volt, együtt laktak mindnyájan.

Azon a két esztendő előtti nyáron különösen perzselő volt a napsugár ilyenkor, szénakaszálás idején. A fiatalabb testvér furesa fájdalmat érzett egyik nap a fejében. Mintha késsel szurkálnák az agyát. Borzasztóan érezte magát, de a többiek kinevették, mert egyébként külső nyoma nem volt rajta semmiféle betegségnek. Orvos persze nem volt a közelben, de nem is gondoltak rá, hogy ilyesmiért kihozassák a legsürgősebb dologidőben.

Másnap hajnalban újra indultak ki a mezőre. A fiatalabb testvér olyan nyomorultul érezte magát, hogy képtelen volt elindulni. Rakta fejére a vizesruhát és otthon akart

maradni. Apja és bátyja nem szólt rá semmit. Magukban mérlegelték, mennyivel többet kell dolgozniok, hogy mégis elkészüljenek. A cserfes sógornő azonban rápörölt a fiúra:

— Gyönyörű mákvirág vagy! Mer' egy kicsit fáj a fejed, elterpeszkedsz itthon, mi meg szakadjunk meg a munkában!

És kizavarta a fiút a mezőre. A munkája persze ott künt se ért sokat, hisz úgy érezte, mintha főne az agya s forró víz égetné állandóan a belsejét. A sógornője hangja azonban ott csattogott körülötte egész nap. Hajtotta, egyre hajtotta. Végül már úgy érezte, hogy nem is belülről jön a fájdalom, hanem sógornője szidalmi szúrkálják az agyát éles, hegyes törökkel. Minden összezavarodott, elhomályosodott körülötte, csak egyetlen gondolat lett világos és tiszta: ennek a szúrkáló szóözönnek vége kell, hogy szakadjon...

S éjtszaka agyoncsapta sógornőjét a nagyfejszével.

De mikor fülébe hasított a sikoltás s ráirányította szemét a szétroncsolt fejre, egyszerre belédöbbsent a rémület tudata: valami borzasztót cselekedett! S úgy, halálos betegen, még az éjjel elvándorolt a csendőrségre.

A kis falu áristomában, hol eszméletlenül feküdt, hol meg kétségbeesetten sikoltozott bűne miatt s összetett kézzel könyörgött a lelkésznek, imádkozzon érte az egész gyülekezet.

Mindenki meg volt győződve róla, hogy csak lázalmában követhette el azt a szörnyűséget, mert egyébként soha senki rosszat nem látott ettől a fiútól. A törvény azonban mindezt nem tekintette, csak a bűnt s kiróta a nehéz tíz esztendőt.

Matild kilépett a kocsiból s belső tekintete visszatért a messzi cellából a lábánál szétterült zöld selyemszőnyeghez. Tán éppen ez az a rét, amelyre nem akart kimenni azon a szörnyű napon az a szerencsétlen fiú. Az a fehérhajú, hajlott öreg bizonyára az apja...

Pár perc múlva már ott ül Matild a magas fűben, s mesél, mesél a jó öregnek. Annak szeméből pedig patakzik a könny. Mindent, mindent el kell mondania. Hogy megdolga, mennyit vágyódik haza, imádkozik-e, olvassa-e a Szentírást, emlékszik-e még a szülői hajlékra, az öreg juharfára, stb., stb....

Akármilyen sürgős is a szénakaszálás, ha stürgösebb is, mint akkor, két évvel ezelőtt volt, abbamarad most és ballagnak hazafelé, az erdőszéli kis házba. Ott az öreg édesanya szalad eléjük s Matild előlről kezdhet mindent, amit eddig elmondott. A szemekből folydogál a könny és sóhajok szállnak:

— Csak az a betegség, az tette csúffá! Soha a mi fiúnk ilyenre nem vetemedett volna!

— Amikor kicsi volt, — mondotta később az édesanya —, mindennap úgy eresztettük el arra a messze útra, amelyet az iskoláig kellett megtennie, hogy megtömtük a tarisznyáját ennivalóval. Most még messzebbre kellett mennie, *az Isten iskolájába*. Kemény és nehéz iskola ez, de én mindennap imádkozom érte, hogy jó tanuló lehessen benne... Mert ha ezt kitanulta, újra visszakapjuk, s akkor már az örökkévalóságban se veszítjük el.

— De most megint szeretném megtönni a tarisznyáját ennivalóval. Ügye elviszi neki, kedves lelkem?

— Hogyne, szívesen! — mondja Matild mosolyogva, bár arra gondol, mi lesz az ennivalóból, mire ő visszatér Kakolába? De nem akarja megsomorítani szegény öregeket. Legnagyobb meglepetésére azonban nem az éléskamrába siet az öregasszony hanem az asztalon fekvő Szentíráshoz. Felüt néhány helyet, felolvass Matildnak néhány drága, vigasztaló, erősítő Igét s aztán azt mondja:

— *Ezt vigye el neki, lelkem, mert az Isten iskolájába járónak Igével kell megtönni a tarisznyáját.*

*

Nyár derekán jóval túl, a hanyatló augusztus egyik délutánján indult tovább Matild Kuopio egyik fogadójából. A nap korongja alig arasznyira az ég aljától, nem sok idejük van már sötétig. De azért nekiindultak, mert ki tudja, milyen idő lesz holnap? A nyári délután napfénye mély óarannyal vonja be a tájat, az égbolton dundi felhőtornyok lustálkodnak, a béke és csönd úgy fekszik körökörül, mint a finom szürke por a növényzeten.

Matild kocsisa tejfölösképű ifjone, de a dolgát jól érti. Gyors trappban vágatnak előre. Estig huszonkét kilométert kell megfutniok.

Most erdőbe robot be a kocsi. Egyszerre sötétség borul rájuk és nyirkos, hűs levegő csapja meg arcukat. Vala-

hol ezen a környéken lakik egy szabadult rab a Matild szeretne pár szót váltani vele átutazóban.

Nemsokára megrántja a kocsis kabátját.

— Tudod-e, fiam, hol a határ Kuopio és Vasa-tartomány között?

— Igenis, instállom.

— Akkor, ha odaérünk, állítsd meg a lovakat és gyűjts egy szál gyufát, hadd lássam egy pillanatra kedves szülőföldemet!

A kocsis bölint és tovább hajt. Nemsokára aztán lassítani kezd, majd egészen visszarántja a lovakat.

— Itt lesz a határ.

Sercen a gyufa s a felvillanó picinyke fénynél a határdomb és néhány fenyőág fut a szemükbe. De csak a kocsisnak ennyi. Matild szívébe beözönlik az egész gyermekkor... Óh, Vasa-tartomány!... Óh, atyai ház!... Hová lesznek a boldog, szép napok?...

Kilobban a fény, csattan az ostor s Matild, a „foglyok angyala“, száll tovább az erdő sötétjében új otthonok, új sebek, új nyomorúságok felé a szeretet enyhítő balzsamával...

Egy óra múlva újra megáll a koci.

— Valahol itt lakhatik az az ember — szól hátra a kocsis.

Matild úgy tudja, hogy egészen az út közelében. Megkéri a kocsist, szálljon le, nézzen utána, s ha megtalálja, küldje ide, mert beszélni szeretne vele.

A kocsis lekászolódik és elballag a jelzett irányban. Alakját, lépéseit nyomtalanul beissza a sötétség.

Matild üldögél a sötétben a halkán susogó erdő közepén. Vár, várakozik, de nem jelentkezik semmi emberi zörej. Az egyik ló is megúnta már az egyedüllétet, rázza a fejét, rángatja a gyeplőt. Matild csendes szóval nyugtatgatja. A várakozás végtelennek tetszik. Órák?... Évek múltak el, hogy egyedül maradt?...

Végre lépések. Futó ember léptei és ziháló lélekezése...

— Ki az? — kiáltja Matild.

A léptek hirtelen megszűnnek, majd egy pillanat múlva boldog kiáltás hallatszik:

— Matild kisasszony!...

S rohan az ember egyenest a kocsinak.

Az volt, akire várt. A szabadult fogoly. Áldott szerencse, hogy Matild odakiáltott, különben elrohan mellette és elbújik rejtekhelyén. Mire a kocsis ugyanis megtalálta az úttól még bizony jódarabnyira fekvő házat, emberünk már pihenőre tért. A kocsis zörgetésére felébred álmából s kinyitja az ajtót. Ott áll előtte valami idegen s csak annyit mond:

— Az úton áll egy kocsi, magát várják...

Az embert csak feltételesen bocsátották szabadon s bármikor visszavihetik még a börtönbe. Hirtelen azt hitte, azért jöttek s be se várva a kissé lassú beszédű hírnök utolsó szavait, elugrott mellőle s rohant a sötétben szokott rejtekhelye felé. Ha Matild oda nem kiált, s az meg nem ismeri a hangját, sohse találkoztak volna.

Igy azonban annál nagyobb öröme fordult az ijedség. Jó félórát beszélgettek s az ember szeme úgy ragyogott, hogy Matild szinte látta a sötétben villanásait. Mielőtt tovább hajtatott, meghívta az embert abba a fogadóba, amelyet még ez este elérni szeretett volna.

Késő éjjel meg is érkeztek. Álmos, hiányos öltözékű fogadósné vezette Matildot szobájába, aztán mormogva szidta a kocsist, aki ilyenkor hoz vendéget a nyakára.

— Tehetek én rúlla! — védekezik a kocsis. — Óraszámra ácsorogtunk az erdőben valami börtönviselt alak miatt. Azzal társalgott.

— Úgy? — élénkül meg egyszerre a fogadósné. — Miért nem mondd mindjárt, kit hoztál, te gyüge!

Azzal újra beront Matildhoz, kétréthajolva köszön, lerángatja az ágyneműről a huzatot és finom, hímzett huzattal cseréli ki. Még falvédőt is rak az ágy mellé, amelyre gyönyörű betűkkel hímezték: „Nyugodalmas jó éjszakát!”

Mikor mindent pillanatok alatt rendbe tett és kicserélt, megveregeti még a párnákat:

— Így, ezen majd jól alszik a mi drága jó, hajdani kormányzónk leánya, a „foglyok angyala“. Jó Istenünk áldja meg még a lába nyomát is! Ügye megéhült, lelkem? A konyhán már minden kihűlt, de rögtön tüzet csapok és enni is hozok. Ennyit megtehetek azért, aki egész életét odaáldozza a legutolsóért...

Térült-fordult s tényleg megrakott tálcát hozott viszsza rövidesen. S egész lefekvésig ott strázsált Matild mellett, ki nem fogyván a hálálkodó dicséretekből.

Másnap reggel még egy nagyon komoly, áldott „csendes órát“ töltött együtt az erdei emberrel, aztán viszi a kocsis újabb vidék, újabb hajlék felé.

*

Még ezen a napon felkereste Matild egy másik kakolai „barátját“ is. Nem messze onnét, a környéken volt egy kis tanyája. Mikor berobogott az udvarára, „barátja“ éppen kocsikenőccsel kenté a szekerét. Ahogy felpillant Matild mosolygó arcára, se szó, se beszéd, eldobja a kenőcsös bádogot és kenőtollat, odarohan a hintóhoz, hatalmas karjaival kimarkolja belőle Matildot s aztán be a házba, meg se áll vele a belső szobáig, ahol egy kis asszonyka dajkálja kisgyermekét.

— No asszony, most nézd meg, olyan-e?! — állítja eléje Matildot.

Az asszonyka rögtön tudja, ki lehet ez az elébe csöppent úrihölgy. Felragyog az arca és urával együtt azt se tudják, hogyan dédelgessék Matildot örömben. Tejbevajba fürösztik, mindenüket megmutogatják. Kicipelik a mezőre, mert ott ugrándozik a kisesikó, felmáztatják a padlásra, mert ott nyivákol három kis vak cica, bebújtatják a csalamádé mögé a pajta sarkába, mert ott ül a kedvenc kendermagos, akrobatamutatványokat végeztetnek vele a sárba rakott köveken a disznóól körül, mert látni kell az öreg hízót, meg a kis, maszatos orrú cocacsemetéket is... Matild kacagva csodál, símogat, vakargat, babusgat végig mindent s mikor visszakerülnek a házba, mindnyájukból úgy pezsdül az öröm, mint a frissen töltött pezsgős poharakból a hab. Csak a 23. zsoltár illik ehhez a hangulathoz. Matild csordulásig tölti a lelkek kelyhét is, aztán indul, robog tovább, akármilyen nehéz is elszakadni ezektől a kedves, szeretetre és örömbre buzdult lelkektől...

Messziről mégegyszer visszanez a bólogató fehér nyárfák tövében békésen szunnyadozó kis fészekre s mint a csendesen ringó tavirózsa kelyhe a hajnali fény előtt, nyílik ki szívében a szelíd hálazsoltár:

— Aldjad én lelkem az Urat, és egész bensőm az ő szent nevét. Aldjad én lelkem az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről. Aki megbocsátja minden bűnődöt, meggyógyítja minden betegségedet. Aki megváltja életedet a koporsótól; kegyelemmel és irgalmassággal koronáz meg téged. Aki jóval tölti be a te ékességedet, és megújul a te ifjúságod, mint a sasé...

— Mondaná-e valaki, — fut át még a gondolat az agyán — hogy ezen a tanyán egy hajdani rablógyilkos lakik?...

*

Kakolában is feltűnő jelenség volt az a herkulesi alak, akihez Matild ezután igyekezett. Még ott, Kakolában ígérte meg neki, hogy egyszer meglátogatja, ha arra visz az útja. Másoktól hallotta aztán, hogy „barátja“ egészen elvadult, kietlen tájakon lakik, ahol a közbiztonság nem éppen fényesen áll. De még azon a vidéken is a legrosszabb híre „barátunk“ tanyájának volt. Azt mondták, nincs benne helyiség, amelyik — mint mondani szokás — „vérrel ne szennyeződött“ volna.

Matild azonban már megígérte, hogy nála tölt egy éjszakát és most arra is vitt az útja, tehát semmikép se bújhatott volna ki a látogatás erkölcsi kényszere alól.

Vonaton érkezett. Teljesen pusztá vidéken, magányos kis „feltételes megállónál“ lassított a vonat. Matild kilépett a vasúti kocsiból s egy csomó férfiemberrel találta magát szemben. Legelől, mint valami hadvezér, herkules-termetű „barátja“ állt. Mögötte nyolc-tíz más „volt fogoly“ merev glédában.

Matild mosolyogva indult feléjük, de egy-két lépés után zavartan megállt, mert az emberek csak álltak ott mereven, mint a fatöncök, de egy szóval, egy mozdulattal, egy szemvillanással sem üdvözölték. A vonat éppen csak arra a pillanatra állt meg, amíg Matild lelépett róla. Most már egyre gyorsuló mozgással gördültek a kocsik a háta mögött. Visszalépnie már lehetetlen. Életében először kapta el és terítette le a bizonytalanság és kínos zavartság érzése. Mit kezdjen ennyi marcona férfivel itt, a sötét-hírű pusztaság közepén?

Mikor azonban az utolsó vagon is elgördült a háta mögül, egyszerre feloldódott ez az érthetetlen s ijesztő

némaság. Kalapok, sapkák repültek le a fejekről, némelyik éppen a magasba vágódott fel s az összes férfitörökből egyszerre tört ki a kissé rekedt, de annál lelkesebb ujjongás:

— Éljen Matild kisasszony! Isten hozta nálunk!

A boldog kézszorogatás, ölelgetés után aztán megmagyarázta a „herkulestermetű“, miért volt az előbbi értetetlen némaság:

— Tetszik tudni, kiadtam nekik a parancsot, hogy amíg a vonat ki nem gördül az állomásról, egyetlen egy hanggal, mozdulattal el ne merje árulni senki, hogy Matild kisasszonyhoz valami köze van. Gondoltam, hátha kellemetlen lenne Matild kisasszonynak, ha az útitársai meglátják, miféle „barátai“ várják itt...

Matild nem árulta el, hogy ez a „gyöngéd figyelem“ milyen kínos pillanatokot szerzett neki, s hogy életében először majdnem megfélekedett arról, hogy az Úr kezében van, s csak egy paraszthajszál választotta el attól, hogy az ördög törébe, a félelembe essék...

Azután kocsira pakolódtak és diadalmenetben vonultak be a „herkulestermetű“ tanyájára. Ott aztán odaültették a szépen megterített kávézóasztal mellé és megindult a tereferere meg a búcsújárás. Az egész környék aprajánagyja odacsődült a házba és megivott egy csésze kávé, mert mindenki látni akarta a „foglyok angyalát“.

A nagy fogadószoba hátsó oldalán nyílik egy kisebb szobácska. A házigazda azt jelölte ki Matild éjtszakai szállásául. Úgy látszik, ez a díszszoba. Az előzetes leírások alapján azonban lassanként ráismer Matild, hogy éppen ez ennek a háznak leghírhedtebb szobája. Borzalmas dolgok történtek benne.

Ahogy este visszavonul, látja, hogy a szobácskának csak egy ajtaja van, a nagyterem felé. Aki ide belépett, ki nem jöhet többé, csak ezen az egy ajtón, — ha tud. Matildnak egy percig szeme előtt rajzanak mindazok a borzalmak, amelyeket erről a szobácsról hallott. De nem engedi át szívéet semmiféle rémületnek. „Nem a félelemnek Lelkét vettük!“ Mennyei Atyja kezébe helyezi magát, mint mindig és nyugodtan levetkőzik, lefekvéshez készülődik.

Köröskörül, kívül-belül minden csendes. Az udvarról se hatol be semmi nesz. Mintha az ő nyugalmaért némasági fogadalmat tett volna az egész ház.

Éppen ágyba készül, mikor a szomszéd terem felől halk nesz üti meg a fülét. Kétségtelen... Odaát nyíltott az ajtó. Aztán... csöndes, lopakodó léptek... Éppen az ő ajtajához...

Matild dermedten áll az ágy mellett. Minden idegszála feszült figyelés. A léptek megálltak az ajtaja előtt, szöszmötölést hall, mintha valaki az ajtót tapogatná, vagy az ajtófélfához dörgölözne...

Mi lehet ez? Matild tovább figyel szoborrá meredten. De többé nem hallatszik semmi nesz. Valaki vagy valami azonban ott van az ajtó előtt. Az egészen bizonyos!

Mit tegyen most? — kezd lassan eszmélni. Fent maradjon? Felöltözzék? Várja meg ébren a további fejleményeket?...

Hirtelen előbbi imádsága jut eszébe. Elmosolyodik, ránt egyet a vállán és nyugodtan belefekszik az ágyba. S rövid idő múlva már csendesen alszik is az Úr „szárnyainak árnyékában“...

Reggel, ahogy kilép a szobából, vendéglátó gazdájának első kérdése ez volt:

— Hogy aludt?

— Köszönöm, — mosolyog Matild — *biztonságban és kitűnően.*

— Biztonságban? Csak nem hallotta lépteimet? Igyekeztem olyan símán járni, mint a macska.

— Rossz macska lenne — tréfál Matild. — Mert valóban hallottam este, hogy valaki bejött a terembe. Maga volt az?

— Én. Tudniillik... Tetszik tudni, a felelősség miatt... Ameddig ugyanis a vendégem, én felelek minden hajszáláért meg a nyugalmaért is. Azért aztán, gondoltam, ott alszom éjjel az ajtaja előtt. A szobának nincs más bejárata, csak ez az egy. S aki zavarni próbálná drága Matild kisasszonyt, annak előbb velem lenne elintézni valója! Noha... — emeli fel büszkén fejét és hangját — ilyesmi nálunk már nem létezik! De azért hát, ami biztos, az biztos...

Matild felkacagott s immár másodszor hallgatta el, hogy ennek a derék Herkulesnek a figyelme majdnem az ördög törébe taszította...

Matild visszaadta a látogatásokat s ő is megivott egy csésze kávé a legszegényebb kunyhóban is. A kávé-cukrot azonban ő vitte, amivel persze kimondhatatlan örömet szerzett nekik.

— Bizony, lelkecském — áradozott egy kis anyóka —, mióta az öreg nagytiszteletű urat kivitték a nyírfák alá, nem volt a számban ilyen felséges ital. Ő még csak meglepett néha pár szem kávéval, de azóta nincs, ki törődjék a szegény emberrel. Itt járt nemrég a kuopiói kormányzó is. Csuda szépeket beszélt, de az nem jutott eszébe, hogy egy csésze kávé főzessen nekünk.

Matild azonban nemcsak kávéval forrósította a szíveket. Az „élet italából“ is bőven töltött mindenüvé. S mennyi megfáradt, borús, beteg lélek újult meg ettől az italtól!

Egy szegényháztól búcsúzkodik éppen. Odatipeg egy kis öreg és könnyes szemekkel rázogatója Matild kezét:

— Hát, Isten vele, Matild kisasszony! Öreg ember vagyok, idele már aligha találkozunk. Mindennap várom a behívót oda föl, — bök az ég felé hüvelykujjával. — De ha megérkezem, átadom Matild kisasszony üdvözlését is.

— Na és mit fog mondani? — megy bele Matild a tréfába.

— Megmondom, hogy gyün mingyá', csak még rendbeteszi az egész nyáját.

— No hiszen, — kacag Matild — akkor sohse fogok megérkezni!

Mert a nyáj növekszik, egyre növekszik... Amerre néz, amerre lép, mindenütt elárvult lelkek, büntől, nyomortól gyötört életek, tévelygő juhok kerülnek elébe. Ki tudná ezt a nyáját valaha is rendbe tenni?...

A legáldottabb karácsonyeste.

A szürkén, vagy éppen feketén gördülő napok egyszer egy évben fényes állomásra érkeznek. Az emberek kiszállnak ezen az állomáson, levetik az útiruhát és ünneplő köntöst húznak testükre-lelkükre. Pár óra hosszat áll csak a vonatjuk, holnap már robognak vagy döcögnek tovább, de ezen az estén mindenki fényt, örömet, szeretetet akar. Örömet szerez, hogy örömet kapjon. Mosolyt ébreszt, hogy benne is mosoly fakadjon.

Csodálatos egy állomás ez! Mintha itt más törvények uralkodnának, mint a többi napok állomásain. Az emberek szíve mintha megolvadna, az önzés páncélruhája mintha lehullana róla. Mintha mindenki gyermek lenne újra...

Itt a gyermekek uralkodnak. Tágra nyíló szemük, csodaváró szívecskéjük, mennyországgal levelező kis kacsojuk dehogy is ütközhetik bele a valóságok durva kőszikláiba! Terülj asztalkává szelidül körülöttük a világ s mennyországgá fényesedik a legnyomorúságosabb viskó is. S a felnőttek, ezek a more medvék vagy harapós farkasok, maguk is gyermekké vedlenek ezen az állomáson. Örülnek minden kicsiségnek, boldogan játszadoznak gyermekjátékokkal, gyanakvás nélküli gyermekszemmel néznek egymásra és megnyitnak szívükben olyan kamrákat is, amelyeket máskor nehéz lakattal zárnak el mindenki előtt...

Fény a szívben, fény a házban, fény minden sötét szobában, ez az a csodálatos állomás a szürkén vagy feketén robogó napok sorában. Egyébként „szentestének“ hívják, gyermekcipőben jár, karácsonyfaruhát hord és harmatgyenge gyermekkacsóval kopogtat minden ajtón.

Ki nem érezte még ennek az estének a varázsát? Minden ablakból fény ömlik az utcára, minden szobában szentének vagy gyermekkacagás, minden asztalon ajándék és ünnepi kalács, minden családban teljes létszám, kedves vendég és mosolygó jóbarát. Mindenki tartozik valakihez, mindenki szereti egymást, mindenki minden pórusával lélekzi a meleg otthon áldását. De jó is, hogy van karácsony!...

Suomi földjén is kigyulladtak a karácsonyi fények. Minden kis kunyhó ragyogva szórja örömét a fekete éjtszakába. Csak egy épület sötét, ott semmit sem tudnak arról, hova érkezett az esztendő vonatja. Gyermekcipőben jár a karácsony, úgy látszik, nem éri fel a Kakola magas kilincseit, nem bírja megnyitni a nehéz vasalástól zordon kapukat... Odabent csak a „nagy vas“, „kis vas“ láncái csörögnek, csak a fogak csikordulnak, csak a kín és fájdalom hördül, csak az átok, szitok zuhog továbbra is...

A pékműhely táján ugyan akad némi ünnepi mozgolódás. Fehér kenyér kel a dagasztóteknőkben, ami olyan ritka vendég idebe, mint a fehér holló odaki. Ma este tehát fehér kenyeret kap minden rab. Egy kis emlékeztető a külső világ ma esti örömére. De ezzel aztán vége is minden fehérségnek. Nincs fehér kendővel terített ünnepi asztal, nem ragyognak fehér gyertyák a karácsonyfa sötétzöldjén, nem forgolódik körülöttük az örvendező háznép fehér réklije, fehér inge, ragyogó fehérre mosdott ünnepi arca. Fekete, pokolfekete marad köröskörül minden...

Az egyik folyosó végiben fegyőrök diskurálnak. Nem ünnepről, nem karácsonyfákról, fekete cellák sötét titkairól.

A 127-esben nem soká viszi már *Nordstedt*. Estére körülbelül kész. Ez kapja még a legjobb karácsonyi ajándékot. Mi más öröme lehetne még szegénynek? Gennyes, bűzös sebeihez senki se mer közeledni. Még a rabkórházba se vitték át, nehogy megfertőzze a szállítókat. Már félig süket, félig vak, amúgy se lehet vele sokat kezdeni. Ott hever, nyomorult féreg, a félig rohadt szalmazsákján s néha bekukucskálnak hozzá, él-e még, vagy jöhetnek a fertőtlenítők?

A 205-ösben egy fiatalember dühöng. Hátborzongató üvöltése idáig szűrődik néha-néha. Tegnapelőtt a fegyőr

képibe vágta a tányérját, teli lencsével. Büntetésből nem takarítanak, nem tisztogatnak nála. A kő tele lencsével, edénye excrementumokkal és bűzlik rettenetesen. Ő maga „öreg vasban“ falhoz láncolva lóg a kimerültségtől. Csak néha bődül fel már rekedt üvöltése.

A 82-esben, Björklundnál, még veszettebb a helyzet. Dühödt vadként szaladgál a cellájában föl-alá s hatalmas suszterkést forgat veszettül. Lent lopta a műhelyben s nem lehetett tőle elszedni semmiképpen. Most aztán, mint a vészagtól részegült vadállat, rázza a kést, dönget ajtót-falat s átkozódik, esküdözik, hogy estig egy emberérettel kevesebb lesz Kakolában... Nem szűnik, nem szűnik a dühöngése. A fegyőrök fáradtan legyintenek. Ezt is el kell már intézni.

— Hozzátok a matracokat! Falhoz kell szorítani s rá az „öreg vasat“! Lenn a sötét kamrában aztán megjuhászodik.

Hát ez és ehhez hasonló ennek a sötét épületnek belseje szent karácsony estéjén! Hogy tudna ide behatolni békének, örömmel egyetlen sugára is?

Ebben a pillanatban azonban megcsikordul odalent a nagykapu és belép rajta a „foglyok angyala“. Nem olyan „mennyből az angyal“, akiről az ének szól, de angyal, mert Isten küldte és a családi örömök karácsonyi mennyországot hagyta maga mögött, csakhogy idejöhessen sötétséget oszlatni, örömet hinteni.

Ahogy belépett a kapun, már szaladt elébe a hírnök a pékműhelyből:

— Matild kisasszony, azt üzeni a mester, tessék szíves lenni bejönni a műhelybe és megízlelni a karácsonyi kenyér tésztaját, mielőtt sütni kezdjük.

Matild készségesen fordul a műhely irányába. Megkóstolja a tésztát, míg az egész műhely aggodalmas arcú lesi véleményét. Az ábrázatok felderülnek, mert Matild dícséri műüket s mindjárt meg is kéri őket, kaparják össze a teknőben maradt tésztát és süssenek neki is egy kis cipót belőle. Úgy szeretne egy ilyen kis vakarcsót. Gyermekkorában kapott utoljára.

A pékmester szeme szinte kigyullad az örömtől s lázasan újságolja, nem kell tésztát kaparni Matild kisasszony számára, mert kérésükre megkapták az engedélyt az igaz-

gatóságtól, hogy az első frissen sült karácsonyi kenyeret Matildnak ajánlhatják fel. Sőt megsúgják azt is, hogy a többiek meg szaloncukrot vettek Matildnak s a kapuőr felesége még almát is szerzett.

Szerény karácsonyi ajándék, de nagyobb és tisztább szeretet tán nem állt akkor a világ egyetlen más ajándéka mögött sem...

Aztán megkezdte körútját a börtönépületben. Nem volt könnyű séta. Különösen, ha valakinek az együttérzésben olyan mimózaérzékenységu a szíve, mint Matildnak, ha valaki annyira magára veszi s hordozza mások baját, mint ő! „Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék? Ki botránkozik meg, hogy én is ne égnék?” — kiáltott fel Pál apostol. S Matild életében százszázalékig valósul meg ugyanez. Rövidesen fáradtnak és kimerültnek érzi magát. Szíve is szűrő fájdalommal jelzi rokkantságát. De azért ahova belép, ragyogás támad. Felderülnek a keserű, komor ábrázatok, kisímulnak a vad, kegyetlen arc-barázdák. S a szívekben megfogyan valami a karácsonyi örömhírből...

Már jó részét bejárta az épületnek, mikor megtudja, hogy Nordstedt haldoklik. Azonnal siet a 127-esbe. Egyetlen, aki nem undorodik a félig elrothadt emberi testtől, s aki nem fél a fertőzéstől. Letérdel a szalmazsák mellett a puszta köre, hogy egész közel hajolhasson a füléhez s úgy üsse át rövid, világos szavakban a haldokló sötétedő lelki világát a karácsonyi örömuzenet fénynyílaival. A haldokló arca szennyes, piszkos. Matild gyengéden törölgette címeres zsebkendőjének vízbemártott sarkával. Aztán pár csöpp tejet próbált sebes ajkai közé, lankadt, száraz nyelvére önteni. A haldokló dúlt arcán fáradt derű vonul át, ajkai is megmozdulnak, nyelve hangokkal küzködik, de hiába. Matild azonban így is leolvasta a ki nem mondott érzéseket: értett mindent, s végtelenül hálás a nyújtott enyhületért.

Mégegyszer végigsimítja az elgyötört arcot s feláll mellőle. Eközben élesen belenyilallik mellébe. Az ajtó előtt szólni akar valamit a fegyőrnek, de hang helyett egy csomó sós-édes nedvesség fut a nyelvére. Matild tudja, mi lehet ez: *vér*... Egy pillanatra szédület tántorítja. Mit tegyen most? Nagyon jól tudja, mit kellene. Hanyatt feküdni otthon az ágyban s úgy maradni, mozdulatlan, amíg a vérzés el nem áll s azután is még jó ideig kímélni magát

minden megerőltetéstől, fárasztóbb munkálkodástól. De most itt hagyja emberek százait, akiknek egy része testi-lelkileg a poklot járja, másik része meg csak tőle kaphat árvaságába és nyomorúságába egy gyenge kis sugarat a karácsonyi öröm fényéből? Nem, ezt nem teheti. Végig kell járni őket, ha holtan roskad is össze utána! Egy pillantás felfelé: „Benned van mindenre erőm! Rejts el, hordozz!...” — s már indul is a dühöngő fiatalember cellája felé.

A fegyőr kitárt karral áll eléje:

— Nem, Matild kisasszony, ide ma nem lehet bemenni!

— Miért?

— Csupa mocsok odabenn minden és... tetszik tudni... bűzlik is borzalmasan.

— Akkor ezzel is több okom van a bemenetelre.

A fogoly elgyötört arcán is szégyenpír jelenik meg Matild láttára. Alázatos hangon nyöszörgi:

— Ne... ne tessék bejönni! Nem Matild kisasszonynak való hely ez most.

A levegő valóban olyan, hogy Matildnak erős nyelésekkel kell visszaszorítani gerjedező hányingerét, de azért hősiiesen feleli:

— Ha te birod már napok óta, pár pillanatig én is kibirom.

A fogoly arcán jóleső derű keveredik a szégyenkezéssel:

— Ne tessék haragudni. Én vagyok az oka az egész rondaságnak. Ostoba vadállat vagyok...

Matild mosolyogva vigasztalja. Nem vadállat az ember, csak ha odaengedi magát a Sátánnak. Az bizony azzá tesz mindenkit, akit keze közé kaparinthat.

Így beszélgetnek pár percet. Egyszer csak, minden átmenet nélkül, mint akinek már régen nyomta a begyét s most kirukkol vele, azt mondja a legény:

— Egyet nem értek, Matild kisasszony.

— Na mit?

— Miért bánik és beszél velem úgy, mintha csak teljesen egyenrangúak lennénk?

— Azok is vagyunk. Te is ember vagy, benned is *drágán megváltott* emberi lélek lakik. Most ugyan celláddal együtt olyan vagy, mint egy disznó, de a szemed mögött

sok szép és jó rejtőzik, tudom én. Annak kéne egyszer napvilágra jönni!

A fiú szeme mintha kigyulladna.

— Gondolja, — kérdi szinte lázasan —, hogy Isten engem is jó emberré tehetne?

— Egész bizonyosan.

— Akkor... izé... nem imádkozna értem?

— Legnagyobb örömmel.

— De... tetszik tudni, én azt szeretném, ha úgy igazán... *térdénállva* imádkozna értem.

— Csacsi. Nem a térdepléstől függ az, hanem a szívtől. Isten akármilyen helyzetben meghallgat bennünket.

— Igen... de én mégis úgy érzem, hogy térdelve sokkal komolyabb...

Matildban gyors egymásutánban villannak a gondolatok: ma éppen vadonatúj ruhában jött; és milyen itt a közeget!... De egy alig észrevehető fejrándítással elkergeti őket s azon a helyen, ahol áll, letérdel. Lehúnyja szemét is, hogy Isten jelenlétében semmi se zavarja s aztán felhangzik mély althangján az ő végtelenül egyszerű, gyermekies, de éppen azért lenyűgöző és megrázó imádságainak egyike.

Mikor elhallgat, még egy pillanatig térdel ott lehajtott fejjel, becsukott szemmel. A fiú ujjongó hangja riasztja életre:

— Matild kisasszony! Most már egész biztos!

— Micsoda, fiam?

— Hogy új ember lesz belőlem! Én tudom, hiszem!

Matildot is előnti az öröm. Nyoma sincs rajta a fáradságnak, vérző belsőnek. Úgy válnak el, mint jópajtások. Értik egymást.

Csak odakint jut eszébe a ruhája. Megnézi a világoságnál: makula pizok sincs rajta! Mint pajkos kisangyal, bukfencezik benne a gondolat: így őrzi Isten még ruhája tisztaságát is!

Most lássuk Björklundot! A fegyőrök matracokkal, láncokkal felfegyverkezve éppen betörni készülnek a dühöngő vadállat barlangjába. Matild az utolsó pillanatban érkezik. Elállja a cella ajtaját:

— Nem, nem engedem! Legalább a szentestén ne vigyenek senkit sötétkamrába! Majd én bemegyek hozzá.

Némi vonakodás után belenyugodnak s megnyitják Matildnak az ajtót. Matild már az ajtónyíláskor kezdi.

— Ne féljen, Björklund, én vagyok!

— És a többi? Vigyázzanak a bőrükre, mert mind agyonverem!

— Nyugodjék meg, nem jön utánam senki. De mi baj? Mi történt magával, Björklund?

— Mi? — ordítja fenyegető késvillogtatás közben. Megesküdtem, hogy ma még belemártom ezt valakibe.

— Na, azt nem gondolja komolyan. Hisz ma van *karácsonyeste!* Ilyenkor nem lehet vért ontani, emberéletet kioltani! Sőt ellenkezőleg! Ma életet nyerhet mindenki! Igaz, örök, új életet Krisztus által... No, adja szépen ide azt a gyilkot!

— Azt nem! — lép hátrább ijedten, mintha nem is egy liliomgyenge női kéz nyúlna a kése után. — Éppen Magától hallottam, hogy az adott szót minden áron meg kell tartani. Már pedig én megesküdtem, hogy ezt a kést ki nem engedem a markomból, amíg vér nem esurran a nyomán!

— Megható, hogy ilyen komolyan veszi tanításaimat és adott szavát minden körülmények között meg akarja tartani. Ez igazán szép. De gondoljon arra is, hogy itt a *szenteste!* Mindenkitől kaptam már karácsonyi ajándékot. A pékmestertől fehér cipőt, a többiektől szalóncukrot, sőt piros almát is. Mi lenne, ha Maga meg ideadná karácsonyi ajándékkul ezt a kést?

A fogoly elcsendesedett Matild beszéde alatt. Már nem ordít, nem hadonász a villogó késsel, de Matild javaslatát nem fogadja el.

— Nem, azt nem lehet... — húzódik mindig hátrább.

— Tudom, nem teheti az *adott szava* miatt... — megy hozzá Matild mindig közelebb. — De ha én a kést elvenném Magától, akkor már nem szegné meg a szavát!

— Az igaz, de...

— Na, mutassa az öklét, hadd próbálom!

Björklund önkéntelen is odanyújtja a suszterkést szorongató hatalmas jobbkezét. Matild nekiáll és kezdi feszegetni a durva ujjakat, mint ahogy a kisgyermekek szokták a felnőttekét. Ha egyet — persze a tulajdonosa jóvoltából — sikerült kifeszíteni, másikhoz kezd. De mire az is sikerült, addigra az előzőt már újra becsukta.

— Hohó, így nem ér! — kiált rá Matild gyermekes izgalommal. — Amelyiket kinyitottam, azt nem szabad újra becsukni! Akkor sohse leszek kész! Nem bánom, újra kezdem, de csak így.

A fogoly arcán könnyű mosoly fut át, mikor Matild újabb heves támadásra indul becsukott ujjai ellen. Tiszta gyermekjáték. De régen játszottta ezt utoljára! De hát ma karácsonyeste van...

Matild még a nyelve hegyét is kidugja a nagy küzdelemben.

— Így. Egy, kettő, három... Mind megvan. Úgy, most ide a késsel! Én vettem el, nem Maga adta ide. A szótartáson nem esett hiba.

A fogoly kurtán felnevet.

— Hát egy kis jóakarattal...

— De az ilyen „kis jóakaraton“ mennyi minden fordul! Karácsony a „jóakarató embereké...“ Matild már ott ül Björklund mellett a priccsen és vidám hangulatban beszél erről a „karácsonyi jóakaratról“. Mikor búcsúzik, az előbbi vadállat helyett egy elérzékenyült kisgyermek szorongatja a kezét.

Odakünn kezébe nyomja a suszterkést az egyik várakozó fegyőrnek, aztán hízalgő gyermekhangon kezdi:

— Ügye, nem tesz jelentést az egész késügyről? Ígérje meg karácsony kedvéért! Björklund különben is más ember lesz mostantól kezdve. Megígérte nekem. Már pedig az adott szavát megtartja. Most is csak azért nem akarta ideadni a kést, mert megfogadta magában, hogy ingyen ki nem adja a kezéből. Így kénytelen voltam „elvenni tőle“.

A fegyőr jóindulatúan mosolyog. Björklund új emberré létele és szótartása iránt ugyan eléggé tamás még s egy kis sötétkamrát mindezek ellenére se sajnálna tőle, de hát *szenteste* van, mint Matild kisasszony mondja... Meg nekik is jobb, hogy nem kell most ilyesmivel bajlódni.

Matild pedig megy tovább. Celláról-cellára. Mindenütt „áldott karácsonyt“ kíván s a jókívánságot mindenütt viszonozzák:

— Matild kisasszonynak is!

Ma este még a legistentelenebb, legkonokabb is így búcsúzik tőle:

— Isten fizesse meg a jóságát!

Körútja végeztével a börtönigazgató lakásán várja egy kis szoba. Az asztalon ott fekszik már a fehér cipó, meg a többi ajándék. Matild fáradtan támaszkodik az ablakfélfának. Künn a városban fénybe öltözött már minden ablak. Ezer meg ezer karácsonyfa alatt aprók és nagyok ezrei örvendeznek. Ezer puha fészek, ezer meleg otthon...

Csak ő áll sötétben meg ez az ormóttan épület...

De csak kívülről! Ha befelé néz, mint megannyi karácsonyi gyertya gyullad ki a délután sok-sok emléke. S ha valaki benézhetne a sötétben ülő rabok szívébe, ott is menynyi fényt, meleget találna. A karácsonyi örömhír talán sehol a világon nem gyujtott annyi világosságot, mint ezen az estén ebben a sötét épületben!...

Éhes volt, fáradt és beteg, a honvágys is meggyötörte s mégis azt mondta még évtizedek múlva is, ez volt a *legáldottabb karácsonyestéje*.

Bibliaóra a padlásán

Október már vége felé hanyatlott. Az időjárás sötétmordra vonta a világ ábrázatát. Hideg eső mossa a börtönudvar kövezetét. A kakolamelletti kőbányából is bevezényelték már azt a másfélszáz rabot, aki ott robotolt egész nap a zuhogó esőben. Vacsora még csak most készült, addig azért összehúzódtak őket a pékműhely padlásán. Barátságatlan, csúnya helyiség. A csuromvíz köpenyeket felaggatták az ablakok körül a szél irányában, a testen maradt ruhadarabok is csöndesen párologtak s hamarosan nehéz gőz meg bűz fojtogatta a belépőt.

Itt-ott kis petróleumlámpák küszködnek a homállyal, de vajmi csekély eredménnyel. Vigasztalan szürke itt minden. Szürkék a falak, a ruhák, az ábrázatok, szürkék, sötét-szürkék még a lelkek is... Nem ömlik elő belőlük más, csak durvaság, szenny, mocskos beszéd. Ilyesmivel szóraznak, egymást túlkiabálják s a vaskosabb mondásokat állati röhej kíséri.

A mocskosszürke kavargást hirtelen csengő női hang hasítja keresztül. Onnét jön a sarokból, ahonnét meredek lépcső ereszkedik a börtön udvarára.

— Jó estét, barátaim, jó estét!

Ő volna? Lehetetlen! — fordul minden fej a sarok irányába. Csak nem jött fel ide? Áh, fel se engednék a fegyőrök!

Azok meg is próbálták. Teljes gőzzel magyarázták, micsoda veszélyes helyiség ez a padlás. Ők maguk fegyverrel a kezükben nem mernek felmenni. De Matild csak annyit mondott rá:

— Mert rossz a fegyverük. Nekem jobb fegyverem van: az Ige és a szeretet. Ettől kezes bárány lesz mindegyik — s már indult is felfelé a meredek lépcsőn. És felhangzott odafönt az üde kiáltás:

— Jó estét, barátaim, jó estét!

Tényleg ő az! Nahát! A szürke alakok egyszeriben körülfogják s jólnevelt kisgyermekként forgolódnak mellette. Egyik elveszi a télikabátját, másik a sapkáját s az is boldog, aki a fazsámolyt kihúzhatja valaki alól, hogy odavigye neki.

— Látom, itt pihenitek a napi munka fáradalmaikat. Gondolom, van mit. Nem akarnátok addig valami szép mesét hallani? Tudok most egy szépet.

— De, igen! Tessék mesélni! — hangzik az örvendező helyeslés kórusban. Azok felé pedig, akik nem vették még észre Matildot s tovább lármáznak a távolabbi sarokban, erélyes csöndre intés:

— Csönd legyen! Most Matild kisasszony beszél.

S körülülük figyelmes ábrázattal, mint az óvónénit a kisgyermeknek. Aki látta az előbbi mocskosszürke kavargást, hallotta a durva röhejt és szennyes szavakat, csodálkozva kérdezhetné: Ezek ugyanazok volnának?

— Na jó — kezdi Matild — tudok egy kis történetet a halászlól meg a sasról. Egy reggel ott ült a halász a tó partján és foltozta a hálóját. A májusi égbolt legszebb pompájában ragyogott fölötte. Ahogy a csomózásból felpillant, meglát egy gyönyörű, fiatal sasmadarat, amint kecses méltósággal leereszkedik odébb egy kis kőrakásra. A halász meg se mozdul, nehogy elriassa a gyönyörű jószágot. Alig tud betelni a királyi állat szépségével.

Egy kis idő múlva csak megrázkódik a sas s mint a kilőtt nyíl, vágódik fel a kéklő ég felé. Mindig magasabbra és magasabbra. Mintha csak a fénylő napba szeretne eljutni. Nemsokára már csak kis fekete pontocskák a ragyogó égbolton.

Egyszerre azonban ismét nőni kezd a pont. Mindig nagyobb és nagyobb lesz, — a madár zuhan lefelé. De nem azzal a kiterjesztett szárnyú, biztos zuhanással, amellyel zsákmányára csap, hanem összecusokott szárnyakkal, hanyatt-homlok... S pár pillanat múlva behull a tó vizébe. Alig pár méternyire a halásztól.

A halász csónakba ugrott, pár evezőcsapással mellette termett s kihalászta a madarat a vízből. De a madarak királya fadarabként hullott a csónak aljába. Nem volt benne élet. Vizsgálgatni kezdte az állatot s ime, mit talál a melle tollai között? Egy kis mérgekgígyót. Míg az

előbb ott pihent a kőrakáson, hirtelen felsiklott a meleg tollak közé s egyetlen marással végetvetett az erőteljes, ifjú állat nap felé szárnyalásának.

Miért is hagyta el ez a királyi állat a tiszta levegő-
eget, a magas hegycsúcsokat? Hisz az az ő hazája! Miért
is ereszkedett le olyan mélyre, mocsarak köveire, amelyek
közt mérgeskígyók lesik zsákmányukat?...

Matild megállt egy pillanatra. Körüljártatta tekintetét az arcára tapadó, tágra nyílt szemeken s feltette a kérdést:

— Megmondjam, mi jutott eszembe, mikor ezt a mesét hallottam?

— Igen, igen! Tessék csak!... — hangzik köröskörül.

— Bizony arra gondoltam, kedveseim, hogy valamikor mindnyájan olyanok voltunk, mint az ifjú sasok. Nagyon régen, amikor az élet olyan sugárzón és sokatígérőn ragyogott előttünk, mint a májusi égbolt. Ugye, mindannyian fölfelé szerettünk volna szállni, valami szépet, nagyot elérni. S vonzott bennünket minden, ami tiszta és ragyogó, mert tudtuk, hogy az a mi hazánk, a fény, a világosság...

De odalent a kövek közt, sötét hasadékokban leselkedtek a mérgeskígyók. S mi mégis leszálltunk a földre, letelepedtünk a kövekre. Elfelejtettük a fölfelé szárnyalást, meguntuk a világosságkeresést. Egyesek belefáradtak, mások elkényelmesedtek, nehezükre esett minden erőfeszítés... Megint mások gyönyört, testi örömeket hajszoltak, s ez kötötte őket a földhöz... Észre se vettük, mikor csúszott keblünkbe a kígyó, mikor mart bele testünkbe-lelkünkbe... Talán megpróbáltunk még szárnyalni, ég felé röppenni, de nem ment, nem ment többé... Csak süllyedtünk, zuhantunk. S alattunk tarajos hullámfogát csattogtatta a halál tava...

A halász már nem tudott segíteni a szerencsétlen sasmadáron. Nem tudta elkapni zuhanás közben, már csak holtan halászta ki a tóból. De lássátok, miértünk kinyúlt *egy drága kéz*, s ez meg tud bennünket ragadni, el tud kapni még a leghalálosabb zuhanás közben is. Ellenmérget adhat a legszörnyűbb kígyómarás ellen is... S ha valaki kezébe adja magát, nemsokára szállhat, szárnyalhat újra, még ha százszor törött volt is a szárnya...

Tudjátok, mi ennek a kígyómarásnak, a *bűnnek* ellen-mérge? Nem? Akkor ehhez egy másik történetet kell elmondanom, innét a Szentírásból, ni! Mózes IV. könyvének 21. fejezetében találhatjátok, hogy egyszer Isten választott népe, Izráel is megunta a felfelé törekvést és zúgolódott Isten és Mózes ellen. Az Úr pedig „bocsáta a népre tüzes kígyókat, és megmardosák a népet, és sokan meghalának Izráel népéből. Akkor méne a nép Mózeshez és mondának: Vétkeztünk, mert szólottunk az Úr ellen és te-ellened; imádkozzál az Úrhoz, hogy vigye el rólunk a kígyókat. És imádkozék Mózes a népért. És monda az Úr Mózesnek: Csinálj magadnak tüzes kígyót, és tűzd fel azt póznára, és ha valaki megmarattatik és feltekint arra, életben maradjon. Csinála ezért Mózes rézkígyót és feltűzé azt póznára. És lőn, hogyha a kígyó valakit megmard és az feltekinte a rézkígyóra, életben maradt“. (IV. Mózes 21: 6—9.) És most lássátok, mit mondott erről az Úr Jézus? Itt van a János evangéliumának 3. fejezetében: „És amiképpen felemelte Mózes a kígyót a pusztában, akképen kell az ember Fiának is felemeltetnie, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen“. (14—15. vers.) Az Úr Jézus felemeltetett a kereszten. Csak egy hívő pillantás oda fel s erejét vesztí a kígyóméreg azonnal. Megszűnik a zuhanás, megerősödnek a lankadt szárnyak s szárnyalhatunk újra fölfelé, napunk és fényforrásunk felé, mint valamikor... Nos, barátaim, ki akar most velem felpillantani oda a megmentő Keresztre?

— Én is! Én is! Mindnyájan! — hangzik jobbról-balról.

Mélységes csönd támad. A fejek lecsuklanak, a kis pislogó lámpa sárga aranyat csurgat reájuk s a szárnyaszegett, összetört sasok szomorú köréből esdő fohász szárnyal oda fel, a Megmentőhöz, aki ismeri ezeket a kígyómarta, töröttszárnyú, szürke madarakat. Már alig élnek, már félig holtak, de „akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyrakelnek, mint a saskeselyűk“. (Ésaiás 40: 31.)

S ez az egy szív, egy lélek imádság, itt a pékműhely rosszlevegőjű, ócska padlásán, teszi megrendíthetlenné Matild szívében a hitet, hogy a „kinyujtott kéz“ már megragadta őket s egyszer még szárnyra kelnek mindannyian, „mint a saskeselyűk“, pompázó, fénylő magasságok felé...

Kapu zárul — kapu tárul

„És bezáraték az ajtó.“ A tíz szűz történetében olvasuk ezt a négy kemény szót. Úgy csattan, mint mikor nagy kulcs fordul a zárban s kemény pecsétet tesz egy szigorú ítéletre.

Börtönök lakói hányszor hallják ezeket a csattanásokat, amelyek mindennap újra és újra agyukba, szívükbe kalapálják: bezáraték az ajtó! Kívül rekedt az élet, a szabadság, a napfény, az öröm! Jaj, vannak kegyetlen ajtók, rosszabbak, mint a koporsó födele...

De akire rázárul az ajtó s elrekeszti az élet minden színetől, illatától, idővel talán nem is érzi annyira a bezárt ajtó kegyetlenségét, mint az, aki az élet száz örömét, ajándékát hordta be ebbe az elrekesztett világba és nem teheti többé, mert „bezáraték az ajtó“.

„Akkor éreztem meg, — írta egy levélben Matild — mit jelenthet a kopogtató Megváltónak ott állni egy szív bezárt ajtaja előtt, kezében ezer jóval, életmentő drága ajándékkal és be nem mehetni, mert „bezáraték az ajtó“, amikor én előttem is bezárultak a finn börtönök ajtajai. Azt hiszem, nagyobb kín és fájdalom ez, mint bent ülni a zárt ajtó mögött s hiába várni bármi segítséget. Óh, bezárt ajtók, kemény szívek, mennyi fájdalommal gyarapítjátok még ma is a Megváltó szenvedését!“

Mert bizony az történt Matilddal, bezáraték előtte az ajtó. Viszonylag hirtelen következett be a csapás, de mégse volt váratlan. Állandóan voltak tünetek, amelyek figyelmeztették erre a bekövetkező eseményre. Sok mindent látott ő a börtönök körül, amit semmikép se tarthatott szabályszerűnek. S bizony nem mindig tudta a látottakat elhallgatni. Sőt, megvolt benne az őszinte és bátor emberek kellemetlen tulajdonsága, hogy szemtől-szembe mondotta meg véleményét mindenkinek. Minél magasabb állású, fellelősebb személyiség volt, annál keményebben. Így aztán

volt mit hallgatniok a börtönigazgatóknak, börtönlelkészeknek, orvosoknak és tisztviselőknek. Matild eleven lelkiismeretükké vált. S e mellett még megvolt az a rossz tulajdonsága is, hogy nem elégedett meg véleménye nyilvánításával, hanem makacsul követelte a változtatásokat is. Őt nem igen lehetett kifizetni azzal a szokott aprópénzzel: Ez már csak így van, ebbe bele kell nyugodni.

Ő nem nyugodott bele. Még ha róla lett volna szó, — talán. De „barátai“ ügyét árkon-bokron, tűzön-vizen keresztül is védelmezte.

Kakolában például a rabkórház állapota háborította fel különösképpen. Mikor hosszú idő óta hiába sürgette már a változtatásokat, elmondta az ügyet jóbarátjának, Mattson Gusztáv dr.-nak, aki aztán az „Argus“ nevű folyóiratban hosszabb cikkben tette szóvá a kakolai rabkórház állapotát. Ezután rövidesen felsőbb utasítás jött a változtatások végrehajtására. Matildnak azonban drágán kellett megfizetnie ezt a kicsikart győzelmet.

A zaklatások azzal kezdődtek, hogy elvették Matildtól azt a kis szobácskát, amely a börtönigazgató lakásában kizárólag az ő rendelkezésére állt, ha Kakolában működött. Később sok egyéb megszorítást és udvariatlanságot is tapasztalnia kellett. 1912—13 derekán már alaposan kiéleződött a helyzet közte és a börtönigazgatóság között. Végül is kieszközöltek ellenségei egy olyan rendeletet, mely szerint „Wrede bárónőnek csak egy kijelölt harmadik személy jelenlétében szabad ezután a foglyokkal beszélgetést folytatnia“. Matild persze kereken nemet mondott erre a határozatra.

— Amit én mondok a foglyaimnak, — mondotta — azt akár nyugodtan kidoboltathatják a piacon és az egész világ ítélete alá bocsáthatják. De hogy ezek a szerencsétlen emberek egy fölösleges harmadik személy jelenlétében legyenek kénytelenek szívüket kiönteni és legtitkosabb sebeit, fájdalmaikat feltárni, — *abba én nem egyezem bele soha!*

Így aztán „bezaraték az ajtó“ Matild működése előtt. A rendelet elérte célját, mert hisz igazi célja nem is volt más. És nem segített semmi felháborodás. Pedig nemesak Matild barátai, jóismerősei, de az egész sajtó Matild mellett tört lándzsát.

A foglyok hozzátartozói meg a szabadon bocsátott foglyok közt természetesen tovább folytatta missziói munkáját. Többet utazhatott, több áldozatot hozhatott értük, de ez nem pótolhatta a benti munkát. Az orra előtt becsapott ajtó nagyon érzékenyen érintette Matild szívét. Mintha élete felét vették volna el tőle.

Ha megindul, akkor rendszerint „csőstől jön“ a fájdalom és gond. A „bezárt ajtó“ mellé jött 1914 nyarán szerett nővérének, Helénának halála. Benne másodszor veszítette el édesanyját, mert annak korai halála után ő anyáskodott mellette egész életében. S pár hét múlva pedig kitört a világháború, tűzbe-vérbe borítván egész Európát...

Elgondolhatjuk, mit jelentett ez Matildnak, aki életét tette a „békéltetés szolgálatára“! Szinte elhordozhatatlan fájdalmat. Lakása ablakából szomorúan nézte mindennap, hogy vonulnak kígyózó sorokban fiatal, életerős férfiak tömegei a véres mészárszék felé. Vajjon hányan jönnek vissza? Mit hoznak magukban a pokol majálisából? Elítéltek, szerencsétlen elítéltek voltak szemében ezek is. Borzalmasabb ítélettel sujtották őket, mint a börtönök lakóit.

*

1917 esztendejében az orosz katonai forradalom ragadta magához a hatalmat.

Egy hideg, havas téli reggelen nagy csapat katona rohamozta meg Kakola dombját. Betörték a börtönbe, lefegyverezték az öröket s kiszabadították a politikai foglyokat. Ezek segítségével aztán a többi fogolyról is leszedtek minden láncot, vasat és mielőbbi teljes szabadságot ígértek nekik.

A kapuk tárva-nyitva állottak, minék láttára igen sokan egyszerűen kereket oldottak. A józanabbak azonban, egyetértésben a politikai foglyokkal, kezükbe vették a vezetést és gyűlésre hívtá össze a rabokat:

— Gondolkodjunk egy kicsit, bajtársak, — mondotta az egyik — ha most egyszerűen odébbállunk, a rend helyreálltával összeszednek bennünket és újra visszahoznak. Ha azonban megvárjuk, amíg az amnesztia megérkezik, kiki írást kap a szabályszerű szabadulásról.

A foglyok zöme az okos beszéd felé hajlott. Az ostobákat letorkolták, a rendet helyreállították. Azután közölték az igazgatóval:

— A belső rend megőrzéséről kezeskedünk, ha teljes cselekvési szabadságot kapunk. Most lemegyünk a városba és tárgyalunk a munkás- és katonatanács tagjaival. Aztán megint visszajövünk.

A megrémült börtönigazgató természetesen mindent engedélyezett, amit csak kívántak, de kinyilvánította óhaját, hogy ő is szeretne szólni a foglyokhoz. A kápolnában gyülekeztek össze, ahol az igazgató ugyanazt kérte tőlük, amit előbb a józan vezetők: nyugodt viselkedést és az amnesztia bevárását.

Igy aztán Kakolában a forradalom egész ideje alatt a legpéldásabb rend és fegyelem uralkodott. Aki pedig közelebről ismerte a helyzetet, a józan vezetők személyét, első pillantásra megállapíthatta, hogy mindez Matild munkájának eredménye. Pedig már esztendőök óta nem tehetette be a lábát Kakolába.

Az amnesztia azonban igen lassan érkezett. A türelmetlenkedő foglyok Matildhoz küldtek követséget Helsinkibe, hogy próbálja sürgetni és mielőbb kieszközölni a közkegyelmet számukra. Egyesek pedig a kiszabadult politikai foglyok közül is felkeresték és erősen kérelték, hogy áldásos munkáját kezdje meg újra Kakolában. Egy nap pedig nagy paksamétát kézbesít a posta. Hétszázhuszonöt ákom-bákom aláírás kérlette benne Matildot: „Jöjjön közénk a lehető leggyorsabban! Meleg szeretettel és szívbéli vágyódással várják Kakolába az alulírottak.“

A hajdani börtönigazgatót már elhelyezték Kakolából. A mostani pedig a maga részéről is megerősítette a rabok kérését és szeretettel hívta Matildot Kakolába.

Ennyi kérésnek természetesen nem tudott Matild ellenállni. Benyújtott egy kérvényt a börtönök felügyelőségéhez, hogy az egykori, rávonatkozó rendeletet helyezték hatályon kívül. Kérésének azonnal helyt is adtak s szétment a körlevél az egyes börtönök igazgatóihoz: „Wrede bárónő börtönlátogató munkáját éppúgy, mint háború előtt, a legmesszebbmenő támogatásban kötelesek részesíteni.“

Akkor aztán felkerekedett s elutazott Kakolába.

Kakola udvarán háromszáz fogoly, mint valami magasrangú látogatót, glédában állva várta az érkező Matildot. Mikor belépett, a karmester intésére többszólamú egyházi ének zendült fel. Matild könnyes szemekkel állt meg közöttük.

— Köszönöm, barátaim, köszönöm ezt a kedves fogadtatást. Köszönöm a hívogató írást is. Könnyekig megindított. Kakola dombjának meredek ösvényén, ezen az igazi „fájdalmak útján“ talán még soha senki sem sietett fel olyan vidám, könnyű szívvel, mint ma én. S ígérem, hogy ameddig csak erőm engedi, értetek élek, nektek szolgálok, éppúgy, mint azelőtt...

Szavát elfojtották előtörő könnyei.

Ekkor egy fogoly előugrott. Kezében durván eszkábált börtöni szék, amelyre tiszta törülközőt terítettek.

— Tessék helyet foglalni Matild kisasszony! Pihenjen egy kicsit! Tudjuk, hogy gyenge az egészsége.

Egy másik fogoly pedig hatalmas piros rózsacsokorral sietett oda. Mind Kakolában nevelt rózsatőről való. A többiek még elzengtek egy-két éneket, aztán mind odaözönlöttek Matild köré. Hatalmas éljenzés közben megragadták székét, vállukra emelték és diadalmenetben hordozták körbe a fogház udvarán.

*

Egy este csengetnek Matildnál. Bőrkabátos gárdista áll az ajtó előtt. Matild maga nyit ajtót. Első pillantásra felismeri a vendéget: *Antti* ez, régi kakolai ismerős. Üdvözlés után a kezében hozott tejeskannát átnyújtja Matildnak.

— Ez az enyém? Ajándék? — örvendezik Matild.

Hónapok óta nem látott tejet.

— Úgy van. Egyenesen Magának hoztam Hagalundból. (Kis falu Helsinki mellett.)

— Hát ez igazán kedves. És olyan messziről!

— Igen, láttam Magát multkor az utcán s azt gondoltam: mennyi száját megelégitett valamikor s most milyen legyöngült, beteges. Most nekünk kell egy kicsit segíteni Magát.

Matildnak még a könnyei is megcsillantak, úgy meghatotta ez a gondoskodó szeretet. Ennek ellenére még mindig egyhelyben állt, nem merte a tejet beadni a konyhába. Tudta ugyanis, milyen úton-módon szerzik be élelmiszereiket néha a katonák.

— Ne haragudjék, ha megkérdem: pénzért vette? Különben nem fogadhatom el.

— Na hallja! — önérzeteskedett Antti. Nem vagyok én „fácán-Nyemann“, hogy lopott dolgot ajándékozzak Wrede Matildnak!

S mindkettőjükből kitört a közös emlék cinkos kacagása.

— Böcsülettel megfizettem érte a 45 fillért. Ez ugyan nem sok a mai világban, de hát nem kértek többet érte. Persze, ki mert volna tőlem többet kérni? Maga biztos kétszerannyit fizet, ha személyesen veszi, — s újra kacagott.

Pár nap múlva meg az egyik vezető-elvtárs tett látogatást Matildnál s formálisan bocsánatot kért, amiért a nevenapjára nem küldött üdvözetet. Nem, nem felejtette el, de azon a napon fontos küldetéssel épen távol volt Helsinkitől.

Matild csodálkozott, milyen gyöngéd figyelemmel igyekeznek ezek a zord katonák és vezérek gondoskodni órála, milyen udvariasak hozzá, mennyire szívükön hordják sorsát s ugyanakkor — mily kérlelhetetlen gyűlölet és kíméletlen vadság robban elő belőlük, ha osztályának tagjai kerülnek szóba. Nem állhatta meg, hogy ezt szóvá ne tegye az egyik ilyen látogatója előtt. Az elmosolyodott:

— Nincs ezen semmi csodálkozni való. Hát nem a Maga Bibliája tanítja: „*Amit vet az ember, azt aratándja is*“? Ha mint Maga, jót vetettek volna, jót is aratnának.

Matildnak el kellett ismernie, hogy igaza van. Az ügy azonban mégsem ilyen egyszerű.

— S mit gondol, miért nem vetnek jót az emberek?

— Nem akarnak. Lusták és önzők.

— Nem mindenki. A legtöbben csak belefáradnak. Mert tudja, mit hoz az a vetés, amikor az ember csak jót vet? Legfeljebb 10 százalékat az elvetett magnak. A többi elvész. Már pedig az emberek még hasznot, nyereséget is szeretnének az elvetett mag után. Így aztán hamar abba-

hagyja, aki csak elkezdi... Folytatni csak az tudja, aki nem az embereknél akar aratni, hanem megtalálta azt a mérhetetlen égi magtárat, amelyből korlátlan mennyiségben kaphat állandóan vetőmagot...

A régi ismerős elgondolkozott s aztán csak ennyit mondott esőndesen:

— Milyen jó, hogy Maga megtalálta...

*

A tél fagyos seregei vert hadként vonultak tovább. Fehér köpenyük leszakadozott s nyomukban üdezölden, sugárzón, madárdallal vonult be a tavasz.

Finn földre a tavasz csak újabb harcok viharait hozta. Mannerheim tábornok vonult be Helsinkibe. Nagy volt az öröm a győzők táborában. Volt azonban valaki Helsinkiben, aki nem tudott együtt örvendezni velük. Egymásután küldte a lemondó leveleket fényes ünnepségek meghívóira, otthon ült, mikor más az utcára tódult s szomorkodott, mikor más ujjongott. Mert az üdviválgásokba fülsértő mellézközejként ropogtak bele a „*visszafizető*“ sortüzek, a „*tisztogató különítmények*“ véres barbárságai, az internáló táborok „*kínzókamráinak*“ fojtott sikoltásai, a zsúfolt börtönökben ítéletükre váró becsapott, csalódott szegények keserű átkai... Új gyűlölet, új keserűség, új nyomor konkolya kerül a búzába, mert a győztesek megint nem tudtak megérteni, megbocsátani, engesztelődni és kiengesztelni, hatalmukkal Krisztus parancsa szerint élni...

Egyébként a „fehér“ időben ugyanúgy fölötte állott Matild a pártoknak, politikának, mint bármikor. Háza és szíve nyitva állott mindkét táborból valók számára. A vörös uralom idején gyakran zaklatták azzal, nem rejteget-e magánál fehéreket? Mindíg azt felelte:

— Házam mindenki számára nyitva áll. Aki idejön, azt úgy tekintem, mint barátomat és segíték rajta, amennyire tudok. De elrejteni senkit sem fogok.

Most ugyanezt kérdezték tőle a fehérek: Nem rejteget-e magánál üldözött vörösöket? S Matild válasza ugyanaz volt. Mindenkit szívesen fogad mint barátját, de testvé-

rek harcába se az egyik, se a másik oldalon nem avatkozik bele. Ő az Úr, nem sajátíthatja ki semmiféle párt!

Ha pedig vitába kezdett vele valamelyik tábor képviselője, megpróbálta az ellentábor elveiből vagy magatartásából a *jót* kiemelni. Ez a viselkedés azonban, ami pedig komoly keresztyén ember számára egyetlen lehetőség, sohasem „jó üzlet“ ebben a világban. Rendszerint félreértik, vagy éppen félremagyarázzák mindkét oldalon.

Igy aztán Matild az „új világban“ is épen olyan egyedül, meg nem értetten és tábor nélkül állott, mint a régi-ben.

Hogy börtönmunkáját tudja-e folytatni, arra vonatkozólag még semmi értesülése sincs. Nem lehetetlen, hogyha „visszaállítják a régi rendet“, visszaállítják a régi rendeletet is, amelyik Matildot kizárta a börtönökből. Matildban azonban úgysis egyre erősebb lesz a meggyőződés: *nemcsak a börtönökben, mindenütt hirdetni kell Istennek hozzánk való nagy szerelmét.* Sőt nem is annyira hirdetni kell, mint *megmutatni!*

Mondhatjuk ezt úgy is: a „foglyok angyalának“ munkaterülete újra megnőtt. A börtön szűk falai szétfutottak a világ négy tája felé s magukba ölelték az egész világot... Kakola, a maga életfogytig ítéltjeivel, immár nem Turku városának szomorú nevezetessége. Kakola itt van Helsinkiben, Kakola ott van a lapp földön, Kakola mindenütt van, *az egész világ egy nagy Kakola s benne minden ember életfogytig ítélt rab.* Súlyosabb láncokat, vasakat, bilincseket hordanak, mint azok odabent. Az arany és a vér, a bűn és a szenvedély keményebb láncokkal, nehezebb vasakkal kötözi őket a nyomorúság és halál celláihoz, mint azokat ott az „öreg vas“. Ez sokkal „öregebb“! Régibb is, nagyobb is, nehezebb is...

„*És ébredj, menj el a foglyokhoz, a te néped fiaihoz!*“ Ez az ige irányította lábait a börtöncellák felé, ez tette „foglyok angyalá“-vá s most ez hozott eléje váratlanul sokkal, de sokkal tágabb látóhatárt. Ilyen az Isten Igéje. Először azt hisszük, csak valami egyes esetre vonatkozik, meghatározott utasítást ad valamilyen helyzetben. Aztán rájövünk, hogy aki á-t mond, annak bé-t is kell mondania ennek az igének világosságában. Aztán fölénk kerekedik s egész életünk útját bevilágítja. S mikor azt hisszük, már

nincs tovább, bejártuk az egész kört, amelyet megvilágított, hirtelen végtelenül kitágul a fénykör, mint mikor az asztalig leeresztett lámpát felhúzzák a mennyezetig s egyszerre világos lesz körülöttünk az egész szoba, nemcsak az a kis kerek terület az asztalon.

Matild lámpája hazája égboltjáig húzódott fel. Fénye beragyogta az egész országot, világossága rámutatott az egész népre. Mert igen, igazi börtöncella mégis csak az emberszív maga. Megláncolva, holtan vagy eszméletlen fekszik ott az ember legnemesebb része: az „istenember“, a jó ember, a derék ember, a tiszta ember... Talán nem is él már... Talán örökre elnémították, megfojtották a láncok és vasak... Kívülről semmit sem lehet látni belőle. Rút önzés, kapzsiság, paráznaság, tisztátalanság, hazugság ördögi arca vigyorog elő minden mögül... Egészen „elveszett és elkárhozott“ ember..

S íme, mégis... Ha reásüt az *igazi szeretet* napfénye, csak megmozdul valami ott a mélyben... Csak kinyitja szemét a tetszhalott... Csak felzokog belőle a legszentebb „vox humana“, a legmélyebb „de profundis“: *Ó én nyomorult ember!... S ha az a napfény erősödhetik s már nem egy áldott szolgáló személy jószava, tette, mosolya kódén dereng át, de felkel a Nap, ott az Ige, az Irás tiszta égboltján és sugárzik a maga teljes erejében, szépségében, akkor leolvadnak mind a láncok és bilincsek, „öreg“ és „kis vasak“ és szabad lesz, szabad az ember!... Nincs többé dohos börtön, nincs többé szűk cella, nincs bénító lánc és vas! Ó milyen csodálatos dolog is a szabadság! „Olyanok leszünk, mint az álmodók“ — mondja a zsoldár. „Szánk megtelik nevetéssel, nyelvünk pedig vigadozással.“ „Hatalmasan cselekedett velünk az Úr, azért örvendezzünk!“*

De hogy ez eljöhessen, mennyire szükség van arra a kis tűzre, az *igazi szeretet* égő kis mécesére, amely celláról-cellára, szívről-szívre jár, bevilágít a sötétségbe, próbálgatja a nyirkos, nedves gyúanyagot odabent és nem fárad bele, nem hagyja abba, amíg lánggal nem lobog... „Azért jöttem, hogy e világra tüzet bocsássak“ — mondotta az Úr. S ez a tűz csak így terjedhet tovább: szívről-szívre, hitből-hitbe, szeretetről-szeretetre... Aki kigyulladt, akié lángol, az szikrát dob a többi hideg, holt, sötét szívbe is.

lángol, az szikrát dob a többi hideg, holt, sötét szívbe is. Hulló szikrák, pattanó lángocskák: mosolyok, jószavak, szolgáló életek, be szépek is vagytok! Áldott tűzvész terjed nyomotokban! Világosodik az ég, derül az emberi arc, gyúlnak a csillagok, ragyognak a szemek s épül lassan, titokzatosan, rejtve bár, de mégis felségesen *az Isten országa*... Itt, a gonoszok birodalmában, itt, a börtönök, láncok és nyomorúságok földjén, — itt: *az Isten földjén*...

Ezekben a napokban találkozott össze Matild egy régebbi „barátjával“, aki valamelyik börtönben nyerte el tőle az életújító szikrát. A gyűlölet, harag és bosszú férfია a szeretet, szelídség és alázat szolgálja lett. De arcát most mégis szomorúság árnyékolta s szemében könny csillogott. Elmesélte Matildnak, hogy a fehér „tisztogató különítmény“ hogy gyilkolta le az édesanyját egy ellensége alacsony bosszúja s hazug rágalma alapján.

Matild elszorult szívvel hallgatta.

— S most, ugye, magában is ott izzik a „visszafizetés“ égő parazsa? A gyűlölet pokoltüze? S ha megint fellángol valami, elsők között lesz, aki fegyvert ragad s bosszút áll?

— Nem. Matild kisasszony, nem ez van bennem.

— Ha most, hamarosan újra kitörne a polgárháború, nem állna szeme elé halott s talán meggyalázott édesanyja képe? Nem gondolná, hogy itt az idő másokat is erre a sorsra juttatni?

— Nem — ismételte az ember határozottan. — Szegény anyámon már az se segítene, ha száz embert ölnék meg érette. Nem kaphatnám vissza ennek árán se. De a saját életemet örökre tönkretenném vele. Mert nem felejtettem ám el, mit tanított nekem egyetlen egy emberi lélek értékéről. Azóta irtózom a gyilkosságnak még a gondolatától is. Úgy érzem, szegény anyám esete csak az volt számomra, ami Ábrahámnak Mórija hegye...

Egy ember, akiben a lángra kapott szikra még az eltaposás próbáját is kiállotta. De, jaj, milyen kevés volt ilyen!...

*

„Menj el a foglyokhoz!“ Ennek az Igének világosságköre mégegyszer kiszélesedett Matild számára. Akkor is-

merte meg valóságban, „*mi a szélessége és hosszúsága, mélysége és magassága az Isten jóvoltának*“. Akkor ismerte meg „*Krisztus minden ismeretet felülhaladó szeretetét*“, akkor teljesedett be az „*Istennek egész teljességéig*“. Azután „*lámpáját*“ felhúzták az égboltnál is magasabbra: hazaérkezett...

Ő még ott is talán ezt a parancsot kapja: „*Menj el a foglyokhoz!*“ Minden komoly hívőnek az a meggyőződése, hogy a „*hazatértek*“ számára nem pihenés, nyugalom lesz Isten országa, hanem csodálatos és megdicsőült *munka*. Belekapcsolódás Isten világokat építő, emberi elme számára felfoghatatlan és elképzelhetetlen művébe, az Ő dicsősége Zenithtől—Nadirig mindent betöltő tündöklésének kiépítésébe.

A halál tehát nem végső kényszerű börtön, hanem éppen *szabadulás a börtönből*, minden földi, testi korlátból. Az Isten országát építő munka kiszélesítése végtelen és mérhetetlen arányokat ölt majd.

Kedves, fiatal diakonissza feküdt egyszer halálos ágyon. Szolgáló munkájánál csak az Urat szerette jobban. Ezt mondotta a körülötte lévőknek:

— Sajnáltok, úgy-e, hogy máris abba kell hagynom a munkámat, holott még csak alig kezdtem el, alig jöttem bele. De én azt hiszem, nem abbahagynom kell, hanem magasabb helyen, tökéletesebb eszközökkel folytathatom majd. Tudom, hogy az én Uram csak „*áthelyez*“ engem s majd még több jót művelhetek a földön. Nem, én a munkát nem hagyhatom majd abba mindaddig, amíg oda nem jó hozzám az Úrnak egy angyala s nem hozza az üzenetet: „*Föld és ég nincs többé, ideát van már az utolsó ember is*“. Akkor fogom csak azt mondani: „*Hallelujah! Most már mehetek pihenni*“.

Igen, Wrede Matild börtönmunkája nem szünt meg mind e mai napig. Ha egy szív zárja kattan, ha egy lélek nehéz bilincsei lehullanak, ki tudja, nincs-e benne az ő munkája, áldott életének ma is élő és ható befolyása, hosszú, fáradságos, odaadó szolgálata? Hiszen az ilyen áldott, megszentelt élet befolyása mindig nagyobb mértékben, mindig gazdagabb gyümölcsöket terem azok életében és azok által, akiket Jézus Krisztushoz vezetett.

Igen, a „foglyok angyala“ száll ma is szívről-szív-
re, börtönről-börtönre, s nem áll meg ez a munka, csak
amikor majd Istennek küldötte jelenti: „Nincs többé börtön,
nincs többé fogoly, az utolsó is »megszabadult« és el-
mult már ég és föld“. Akkor, majd csak akkor teszi rá
Wrede Matild hófehér kezét hajszolt, törékeny szívére és
sóhajt mosolyogva: „*Hála az Úrnak! Akkor most már
pihenni térhetek!*“

